În acest număr:

Amintiri despre Lenin
RADU BOURIANU — versuri
ION LANCRANJAN — proza
IOANICHIE OLTEANU — reportaj
I. D. BALAN — cronica literară
PROGRAMA PREDĂRII LITERATURII ROMÂNE ÎN CLASELE IX, X și XI

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Luceafărul

REVISTĂ • UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 7 (42) • 1 aprilie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

ÎNSEMNĂTATEA APRECIERILOR LENINISTE DESPRE FUNCȚIA SOCIAL-EDUCATIVĂ A ARTEI

Lenin n-a avut răgazul necesar să elaboreze și o lucrare teoretică de mari proporții dedicată problemelor literaturii și artei. Și a regretat mult acest lucru. „Ce domeniu interesant este istoria artelor! — i-a spus el odată lui A. V. Lunacearski. Cît ar fi aici de lucru pentru un marxist! Iarăși n-am putut adormi pînă la ziuă; am răsfoit o carte după alta. Și mi-a venit atît de rău ca m-am avut și nu voi avea timp să mă ocup de artă". Aceste cuvinte pun în evidență, odată mai mult, modestia proverbială a marelui om, deoarece Lenin ne-a lăsat aprecieri, de o covîrșitoare însemnătate, asupra problemelor artei. Este fundamentală pentru rezolvarea consecvent științifică a problemelor esteticii, teza universală despre caracterul reflectoriu — în raport cu realitatea obiectivă — al imaginii artistice iar principiul partinității comuniste a literaturii și artei — fundamentat de Lenin în celebrul articol Organizația de partid și literatura de partid — este, cum se știe, principiul suprem în dezvoltarea literaturii și artei realist-socialiste.

În aprecierile sale privitoare la unele probleme ale artei, Lenin — preocupat în cel mai înalt grad de ridicarea revoluționară a poporului la o viață materială și spirituală superioară, plină de bucurii — a apăsat în mod deosebit asupra rolului social-educativ al literaturii și artei. În cunoscuta convorbire cu Clara Zetkin, exprimîndu-și indignarea față de absurditatea creațiilor decadente, Lenin subliniă faptul că arta autentică, realistă, care aparține poporului prin rădăcinile ei cele mai adînci, trebuie „SĂ UNEASCĂ sentimentele, gîndirea și voința" maselor largi de oameni ai muncii „să le ridice" (subl. noastră G. S.).

Însemnătatea excepțională a acestei idei leniniste constă în aceea că aprecierea dată scoate în evidență complexitatea funcției social-educative a artei, pune în lumină caracterul ei deosebit de cuprinzător. Într-adevăr, artei autentice îi este proprie capacitatea de a contribui la unirea sentimentelor, gîndirii și voinței poporului, mobilizîndu-i în felul acesta în mod multilateral la activitatea creatoare. Tocmai de acest lucru se tem clasele exploatatoare și esteticienii idealiști — care sprijină pe plan teoretic interesele acestora — cînd este vorba de poziția lor față de funcția social-educativă a artei și teza subliniată de Lenin este un ajutor prețios dat esteticii marxiste în demascarea teoriilor retrograde atît din trecut cît și din prezent. „Subiectul poate să fie luat din realitatea poporului, dar tratarea nu poate să fie decît ideal-artistică, FĂRĂ NICI O PREOCUPARE PRACTICĂ (subl. ns. G. S.), afirma conservatorul Titu Maiorescu. El nu putea trece cu vederea faptul că în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, literatura realistă din țara noastră era în plină înflorire și se bucura de o largă prețuire din partea poporului, deoarece se inspira din viața lui și-și îndrepta spiritul critic în sensul stigmatizării claselor exploatatoare. În consecință, Maiorescu era nevoit să scrie că subiectul poate fi luat din realitatea poporului, dar se străduia să escamoteze tocmai faptul că arta autentică are o deosebită valoare social-educativă. Acesta-i, în ultimă instanță, sensul tezei maioresciene că „tratarea nu poate să fie decît ideal-artistică, fără nici o preocupare practică". O dovedește, dealtminteri, afirmația explicită a lui Maiorescu: „Esența acestea (adică a artei — G. S.) este de a fi o ficțiune, care scoate pe omul impresionabil în afara și mai presus de interesele lumii zilnice oricît de mari ar fi în alte cuvinte" „Esteticianul idealist contesta contingențele operei de artă autentică cu realitatea obiectivă, tocmai în scopul de a face să se creadă că arta n-ar avea [illegible] valoare sub raportul funcției sale social-educative.

De capacitatea pe care o are arta adevărată, în a contribui la unirea sentimentelor, gîndirii și voinței poporului, se tem capitaliștii și esteticienii burghezi contemporani cînd este vorba de poziția lor față de creația artistică. În consecință, ei încurajează — cum mărturisește Marcel Brion, teoretician burghez al artei abstracte — o „creație ex nihilo care nu datorează nimic realității obiective". Plastica abstracționistă și în general creațiile aparținînd variatelor curente ale artei decadente contemporane au un caracter diversionist în favoarea intereselor de clasă capitaliste. Nu este, de aceea, de mirare faptul că în țările capitaliste picturi decadente, dintre cele mai năstrușnice prin absurditatea lor, sînt plătite încurajator de către bancheri cu sume, uneori de-a dreptul fabuloase. Se confirmă încă odată, cu deosebită vigoare, aprecierea leninistă că „nu poți trăi într-o societate și să fii liber față de această societate. Libertatea scriitorului, a pictorului, a actriței burgheze — sublinia Lenin cu peste jumătate de veac în urmă — este doar o dependență camuflată (sau care e fățarnic camuflată) față de sacul cu bani, față de corupție, de întreținere"

Strădania pe care o depun scriitorul și artistul realist-socialist de a crea opere valoroase nu este un scop în sine. Ea este determinată de conștiința, pătrunsă de spiritul partinității comuniste, că operele pe care le creează au un rol social-educativ deosebit. Viabilitatea oricărei arte autentice își află justificarea în faptul că opera creată de artistul realist contribuie la unirea sentimentelor, gîndirii și voinței poporului. Cu atît mai mult capătă amploare și se adîncește funcția educativă a artei în orînduirea socialistă în care masele muncitoare își clădesc în mod conștient viața, în care, condusă de partid, lupta oamenilor muncii pentru lichidarea exploatării, pentru progresul social, se ridică pe o treaptă calitativ nouă; funcția ei socială crește tocmai în măsura în care literatura și arta realist-socialistă sînt „parte integrantă a cauzei generale a proletariatului", se subordonează luptei clasei muncitoare pentru construirea socialismului, contribuind cu mijloace specifice la înfăptuirea acestui țel. Aprecierea pe care Lenin a dat-o primei opere realist-socialiste — romanului Mama, al lui Maxim Gorki — este deosebit de grăitoare în această privință. Cu emoție și căldură, Gorki subliniază în amintirile sale că la Congresul al V-lea al partidului, Lenin i-a împărtășit părerea sa despre romanul Mama. „I-am spus că am scris cartea în grabă, — își amintește Gorki — dar n-am apucat să-i explic de ce m-am grăbit, căci Lenin, dînd aprobativ din cap, a lămurit singur acest lucru: Foarte bine ca m-am grăbit, căci este o carte necesară; mulți muncitori au luat parte la mișcarea revoluționară în chip spontan, inconștient, așa că lectura Mamei le va fi de mare folos.

„O carte foarte actuală", acest compliment, singurul pe care l-am auzit din partea lui, era extrem de prețios pentru mine"

Densa în conținut, aprecierea dată de Lenin este un exemplu strălucit de sezisare, în cazul concret al unei opere, de ceea ce înseamnă eficacitate artistic-educativă a operei realist-socialiste atunci cînd scriitorul își subordonează creația țelurilor luptei revoluționare a clasei muncitoare. Răspunzînd direct unei probleme fundamentale pe care o ridica lupta clasei muncitoare împotriva exploatării, romanul Mama aducea o contribuție importantă la lămurirea, în imagini vii, emoționale, a faptului că mișcarea revoluționară reclamă un proces de ridicare a muncitorilor de la o luptă spontană la una conștientă. Tocmai în acest sens, Lenin a subliniat — în raport cu momentul istoric respectiv — actualitatea cunoscutei opere create de Gorki. „Foarte bine ca te-ai grăbit căci este o carte necesară" — aprecierea dată de Lenin, departe de a fi o acuzațiune a superficialității în zugrăvirea realității, pune în lumină responsabilitatea morală a scriitorului care știe să-și plece atent urechea la glasul epocii sale, darurile-se oamenilor muncii.

O operă realist-socialistă exprimă, în raport cu aspectele de viață oglindite veridic, asemenea răspunsuri, asemenea rezolvări ale situațiilor omenești, în care artistul concretizîndu-și conștient atitudinea sa partinică, aduce o contribuție vie, emoțională, în favoarea înfăptuirii ideaturilor fundamentale ale oamenilor muncii. De aici rezultă în mod nemijlocit caracterul cu deosebire activ al conținutului operelor de artă realist-socialiste. Aceasta este o idee pe care, în spiritul aprecierilor leniniste despre rolul educativ al artei, o găsim mereu subliniată în documente de partid de o excepțională însemnătate pentru orientarea marxist-leninistă a scriitorilor și artiștilor realist-socialiști. „În dezvoltarea și îmbogățirea culturii spirituale a societății socialiste — Literatura și arta ... contribuie activ la formarea omului societății comuniste — Scriitorii, oamenii de teatru, cineaștii, muzicienii, sculptorii și pictorii sînt chemați ... să ajute și de acum înainte în mod activ partidul și statul în educarea comunistă a oamenilor muncii, în propagarea principiilor morale comuniste", subliniază tovarășul N. S. Hrușciov în raportul prezentat la Congresul al XXI-lea extraordinar al P.C.U.S. Tocmai în sensul manifestării acestui caracter cu deosebire activ, funcția educativă a artei realist-socialiste îi cere artistului să nu se „distanțeze" de realitatea contemporană, mereu vie, mereu nouă, ci să meargă în pas cu viața pe care, zugrăvind-o în ceea ce are ea mai semnificativ, să creeze opere cu o înaltă valoare educativă.

Dar crearea de către scriitorul și artistul realist-socialist a unor opere care să poarte semnele distinctive ale epocii noastre, implică cunoașterea cu maximum de profunzime a vieții poporului, a activității sale creatoare. Constatarea care rămîne la suprafața realității, documentarea din mers, sînt incapabile să surprindă sensul istoric nou al dezvoltării fenomenelor sociale. Principala cerință a veridicității artistice în creația realist-socialistă, anume — contemporaneitatea — nu poate fi realizată prin asemenea căi. „Cînd autorul își consacră povestirile unei teme pe care nu o stăpînește, rezultă ceva neartistic", sublinia Lenin. Iar opera lipsită de valoare artistică este prin aceasta lipsită de capacitatea de a contribui la unirea sentimentelor, gîndirii și voinței poporului. Sînt cît se poate de grăitoare cuvintele tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej care — în recenta cuvîntare la conferința organizației regionale de partid Cluj — atrăgea atenția, în spiritul învățăturii leniniste, asupra faptului că acei scriitori care nu se străduiesc să cunoască în profunzime viața și preocupările oamenilor muncii devin în mod inevitabil sterpi în activitatea lor creatoare; ei pot stîrni admirația efilimă a cîtorva snobi, dar poporul — acela căruia trebuie să i se adreseze orice operă de artă veritabilă — îi respinge". Numai prin cunoașterea trăită într-o participare efectivă a artistului la manifestările, pline de patos revoluționar, ale vieții poporului, el, artistul, poate crea opere profund veridice, cu o înaltă valoare social-educativă, opere puse în slujba „milioanelor și zecilor de milioane de muncitori, care alcătuiesc viitoarea țară, forța ei, viitorul ei", așa cum l-a denumit Vladimir Ilici Lenin.

Gr. Smeu

VLADIMIR ILICI LENIN — Portret de P. VASILEV

Tudor ARGHEZI

O Prin constelații

M[illegible] rînd.

Pretextînd că profesorul Observatorului Astronomic din București împlinea 75 de ani (Cei mulți și voinicești înainte!) Academia l-a invitat să fie sărbătorit în aula ei și sărbătoritul nu a mai venit încotro.

Într-adevăr, la 19 februarie a tras la poarta instituției Carul Mare, de argint, urmat de brișca de cleștar a Carului Mic.

Ptolomeu, Galileu, Pitagora și Copernic venisera mai devreme, cu invitațiile speciale. I-am găsit îndreptîndu-și ceasornicele de la mîna după meridianul București, unde poposeau întîiași dată.

Beleroion d-abia descălecase și el, legîndu-și, cu capastrul, Pegasul de paltinul din fața intrării. Ceilalți se deteră jos din cele două cărucioare.

O dispută de preferințe întîrziase programul, unii academicieni voind să ia un ceai în Casiopeea și alții o limonadă în Aldebaran. Căruța de argint ne-a purtat în sus și-n jos prin emisfere, fermecați de vastele peisagii diamantine, dezvăluite de astronomii de la Filaret.

Cît au durat povestirile lor inspirate și limpezi, nu s-a ivit nici un căscat, auditoriul simțind, dimpotrivă, o invigorare vioaie, cum nu mai încercase de la lectura Iliadei, sau de cînd cu Apa mare, cum i s-a mai spus. Sosita la o sărbătoare de 75 de ani, asistența a plecat întinerită.

O atmosferă virginală plutea în aula Academiei și stelele-și ningeau petalele impalpabile pe zîmbetul, ași zice fericit, al audienței.

La elogiile iluminate ale foștilor lui ucenici, a răspuns sărbătoritul, care s-a prezentat împresurat de aripi. Vorbirea solului ceresc a fost de o incomparabilă frumusețe de dantelă și paienjeniș astral.

Sîmbul stelelor i-a transfigurat într-atît încît auditorii se așteptau ca-i vadă zburînd... Cîntarul cuvîntului și sfîlaia cu care marele învățat primea aplauzele și tăcerile dintre ele, au dat dovada spiritului de știință proaspătă, la limita lui de azur cu poezia. Acest bărbat, puțin la trup și mult la simțire și intelect, așternea o delicată undă de reverie pe sufletele din sală.

El a ieșit din aulă cu brațele încucrate de snopi de mărgăritș, edelweis și ciclamene, culese pe crestele de sus, în hora planetelor din eternitate. Nemaiîntîlnita, pură, inefabila bucurie! Un om în cerul deschis, într-un paradis de giuvaere, umbla prin veacurile veciei, ca prin grădina lui, acoperit cu chiciuri de mărgăritare.

Omul gingaș se chiamă, cu simplicitatea glugarului de jos, numai Gheorghe și Dumitrescu. Numai atît.

Mihai BENIUC

Nu poposi...

Știința, poezia și viața
Le-am stăbătut cu pasărea vîrstei.
Din stînc, m-a lăsat adînc stelul
Și-n vălu-și ingrosa în jurul meu ceața.

„Nu poposi, odihna-i cuibul morții!"
Spunea cheminț o voce de departe
Și-am înfruntat talazurile sorții
Și amiezile ce dulnesc o moarte.

Mă leagă deci pe țărm și stîlp din toate
Ani cît poate omul ce vă spune,
Cînta și foișor: Nu știu nimic!

Și știu ceva mai mult: Că se mai poate!
Și-a gata iar de zborul prin furtună,
Chiar de mi-i dat să nu stau nici un pic.

OMUL CARE A FĂCUT CEL MAI MULT PENTRU OAMENI

Cu treizeci și nouă de ani în urmă, în 1921, la lucrările celui de-al III-lea Congres al Internaționalei Comuniste, la Moscova, l-am cunoscut pe Vladimir Ilici Lenin, întemeietorul și făuritorul de zi cu zi a glorioasei Partid Comunist al Uniunii Sovietice, conducătorul și [illegible] lumea întreagă, cel mai mare om al [illegible] în lupta fără odihnă și răgaz contra tuturor [illegible] cauzei clasei muncitoare, a continuat și dezvoltat marxismul, a pregătit, organizat și condus Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și a pus [illegible] socialist din lume.

Acest gigant al gîndirii și acțiunii revoluționare era omul cel mai simplu, cel mai apropiat de necazurile oamenilor simpli din toate țările lumii și nu avea decît un singur gînd, o singură preocupare: cum să-i ajute să scape de jugul nemilos al robiei și exploatării, cum să-i ajute să-și cucerească o viață mai luminoasă, mai fericită, mai frumoasă.

Gîndul lui era limpede ca cristalul, cuvîntul lui era simplu și pe înțelesul tuturor, oricît de grea ar fi fost problema care trebuia rezolvată. Argumentația lui era de granit: nu mai aveai ce să-i răspunzi.

Autoritatea și prestigiul lui nu erau de natură fizică. Cînd apărea la tribună se făcea o tăcere atît de adîncă, încît puteai să auzi cădînd un ac. Îmbrăcat simplu, mai mult scund, cu o frunte care fugea parcă spre cer, cu niște ochi mici, cînd rîzînd prietenoși, cînd plini de malițioziteț usturătoare, cînd aruncînd fulgere, dar întotdeauna plini de dragoste de oameni și de viață, se plimba de la un capăt la altul al tribunei. Și ochii tuturor din sală atîrnau de buzele lui, de ochii lui, de fruntea lui, mergeau cu el de la un capăt la celălalt al tribunei, toți vedeau zîmbetul lui, simțeau marea lui căldură și se supuneau prestigiului și autorității sale.

Argumentația lui era atît de puternică, judecata lui atît de logică și de strînsă, dialectica lui atît de precisă, încît pînă și adversarii cei mai înverșunați trebuiau să se dea bătuți. Și cînd te biciuia cîteodată — cînd era cazul — cu sarcasmul său plin totuși de bunătate, nu mai știai unde să te ascunzi.

Oamenii îi simțeau dragostea nemărginită, fie că erau aproape, fie că erau departe de el. Și-i întorceau această dragoste. Ei vedeau în Lenin întruchiparea lui Danco, eroul legendar din povestirile lui Gorki, care conducîndu-și poporul spre limanul libertății, prin pădurea întunecoasă și plină de primejdii, își scoate inima din piept pentru a-i lumina calea spre meleagurile însorite ale fericirii.

Lenin trăiește și astăzi cu aceeași forță în inimile a sute și sute de milioane de oameni ai muncii de pe întreg pămîntul.

Opera nemuritoare a lui Vladimir Ilici Lenin trăiește și cucerește zi cu zi inimile și gîndurile atîtor milioane de oameni în lupta pentru pace și socialism.

Leninismul trăiește și va trăi în veci.

Al. Buican
Vice-președinte al Institutului Român pentru Relațiile Culturale cu Străinătatea

Scriitorul și unealta lui

AL. PHILIPPIDE

Literatura — ca și arta în genere — oglindește viața. Scriitorul — urmînd acestei definiții — ar fi omul care, cu o fire înclinată către acest soi de îndeletnicire dar și cu o îndemînare căpătată prin exercițiu, știe cum să potrivească oglinda în așa fel încît viața să nu se reflecte în chip strîmb și deformat, ci în toată plenitudinea ei, în ipostaza ei adevărată. Această oglindire se săvîrșește deopotrivă în toți scriitorii și totuși în chip deosebit în fiecare scriitor. S-ar părea la prima vedere că afirmația aceasta cuprinde o contradicție. S-o dezvoltăm puțin și vom vedea că contradicția dispare. Faptul constant, repetat mereu este acela al oglindirii. Oglinzile înfățișate de scriitori nu sînt identice între ele. Ar însemna să dăm o interpretare mecanicistă fenomenului literar dacă am lua termenul de oglindire în înțelesul pe care îl are în mediul fizic. Într-o societate în plină transformare socialistă așa cum este societatea noastră, scriitorii reflectă această transformare cu toate variațiile ei aspecte, dar fiecare potrivit firii și talentului său. Să dezvoltăm și mai mult afirmația. Ce se reflectă în chip constant, este tendința generală adîncă, fecundă, a transformării socialiste. Faptele pe care această transformare le provoacă, sînt nenumărate și diverse. Scriitorii își vor alege dintre acestea acelea care li se par mai potrivite cu firea și cu talentul lor; mai mult decît atît: felul în care sînt înfățișate aceste fapte va fi, în chip necesar, altul de fiecare scriitor.

Aceste constatări pot părea elementare — și chiar așa și sînt. Dar ele trebuie mereu făcute și amintite mereu. În deosebi scriitorii tineri trebuie să-și aducă aminte de ele ori de cîte ori se așează la lucru. E firesc ca un scriitor la începutul activității lui să sufere influențe și să-și aleagă, printre înaintașii lui, exemple și modele. Să se ferească însă de imitație. A suferi o influență este una și a imita este altceva. Imitația, de obicei, se manifestă prin copia însușirilor exterioare, mai repede accesibile, prin îngînarea tonului, prin reproducerea manierii formale, a detaliilor de îmbrăcăminte, nu a celor de conținut. Imitația este un fenomen de aceiași natură cu moda. Influența se exercită în adînc și prin calitățile de conținut. Mai mult: între individualitatea influențatorului și individualitatea influențatului trebuie să existe o înrudire, pentru ca influența să se exercite în chip rodnic. Spre deosebire de imitație care repetă fără să adauge nimic, influența trezește de multe ori personalitatea literară și o îndeamnă către creația proprie. În literatură originalitatea absolută nu există, nu poate exista (cum nu există de altfel niciăcieri). Ne tragem întotdeauna din ceva care a fost și înnoim în chip creator pe temeiul — o — ceva deja existent, nu din neant.

Nici un scriitor [illegible] epoca lui [illegible] sistă în asimilarea totală a [illegible], în modificarea acestora prin adăugirea unui ferment personal. Un scriitor tînăr poate și chiar trebuie să învețe de la alții cum să construiască unealta literară dar să nu ia unealta altora și s-o întrebuințeze, pentru că asta e imitație stearpă. Să încerce să-și, fauréasca o unealtă a lui și să n-o ia, comod, gata lăcută, de la alții. Oglinda cu care va reflecta realitatea să fie a lui, lucrată de el luându-și, mai ales, să caute s-o potrivească în un fel al lui propriu. „Paharul meu nu-i mare, dar e paharul meu" spune Musset. Toți văd același „lucru" dar fiecare cu alți ochi: toți reflectă realitatea socialistă dar fiecare cu oglinda lui și nu cu alta. [illegible] e singura originalitate posibilă.

O seamă de cuvinte

DIN LIRICA FEMININĂ

Prin firea ei orice antologie lirică e un fel de coral în care timbrele vocilor deși distincte, deși de nuanțe deosebite, dau iluzia unei armonii adînci, depline.

Dacă privești mai atent lucrurile îți dai seama că impresia aceasta se sprijină în fond pe concepția selectivă a alcătuitorului oricărei antologii bune, de puterea acestuia de a extrage dintre nenumărate piese lirice, acele versuri care exprimă partea cea mai luminoasă, cea mai vie, a creației poeților respectivi, acele versuri care exprimă cel mai bine pasiunile fierbinți ale oamenilor pentru frumusețe, dreptate și adevăr.

Impresia unei consonanțe poetice adînci și tulburătoare e primul lucru pe care-l impune recenta antologie Din lirica feminină a Veronicăi Porumbacu. *Înmănunchiate cu căldură și dragoste în această antologie, poeziile scrise de cele 181 poete din peste 40 de țări, transmit odată cu sentimentul de durere înăbușită, de revoltă și protest față de nedreptate orînduiri ale trecutului în care femeia era considerată de două ori roabă, sentimentul încrederii într-un viitor luminos, sentimentul încrederii în viață, ca și mesajul de prietenie și pace al femeilor din totdeauna și de pretutindeni.*

Ocolind lirica senzualist-narcisistă a unei Bilitis, traducătoarea se oprește la poezia înaintașei acesteia, la poezia de nepieritoare vibrație a lui Sapho în care exaltanța dragostei se împletește atît de firmos cu seninătatea atică. Filigranele poetice din lirica chineză feminină cu toată subțirimea expresiei lor nu reușesc să ascundă durerea surdă a femeii chineze, umilită și exploatată cumplit cu secole în urmă (Ban Cije-lui Cîntec de jale, *Tzi Cijun* Bocet, *Ma Tzian Lan* Orchideea pe care am pictat-o, *etc.*), *după cum grația de avantai a miniaturilor poetice japoneze, nu rarefiază sentimentul de apăsare și singurătate, dorința de libertate a femeii nipone.* [Cîntecele anonime, *Ise (Fujiwara Ise Go)* Cînd țăranii ardeau iarba pe cîmp.]

În general poezia de dragoste din antologie, covîrșitoare prin prezența ei, însumează creații majore care au înfruntat și vor înfrunta timpul. E deajuns să evocăm, cu toate implicațiile lor deosebite, sonetele VIII și XIV de Louise Labé, terținele Marea dragoste *de Elina Zalihia,* Muzica *de Marghita Aligher (într-o foarte fericită transpunere românească),* Bărbatul *de Magda Isanos și multe altele.*

Lirica de protest social, de luptă pentru libertate, înscrie poeme viguroase, revoluționare, mărturii patetice ale participării femeilor de pretutindeni la lupta pentru eliberarea popoarelor de sub jugul exploatării și al mizeriei. Louise Michel, poeta franceză, întemnițată după sîngeroasa represiune a Comunei din Paris din 1871, încrezătoare în izbînda unei noi lumi scrie în închisoare vibrantul poem Garoafele roșii, *rezumînd elanul nestins al comunarzilor:* Marsilieza totuși ne prevestea furtuna / Era un roșu răsărit.

Lupta antifascistă de dezrobire a popoarelor de sub călcîiul fascist ca și lupta pentru pace, au înscris în tezaurul literaturii universale contemporane numele a numeroase poete sovietice, poloneze, italiene, germane, franceze, române, iugoslave, etc. (Vera Inber, Marghita Aligher, Olga Berggholtz, Desanka Maksimovici, Maria Banuș). Deși numai în fragment, poemul Ție-ți vorbesc Americă *al Mariei Banuș, se înscrie printre piesele de greutate ale antologiei. Apelul adresat sentimentului matern al femeii americane, călduroasa chemare la vigilență, devin un înființărat mesaj de pace:* „Să nu-nceapă furtuni / Să nu cadă trăznetul / . . . „Nimeni nu poate rupe destinele noastre în două".

Antologia nu e lipsită și de unele lacune. Preferința traducătoarei pentru lirica de dragoste i-a îngustat uneori orizontul spre tematica socială. Poeta engleză Elizabeth Barret Browning (1806—1861), autoare între altele a unei veritabile poezii de valoare antologică Strigatul copiilor (Tue Cry of the Children) *puternic protest împotriva exploatării chinuitoare a copiilor de către fabricanții britanici, e prezentă în antologie cu sonetele portughezei, duioase și intime cîntece de dragoste. Evident nu obiectăm împotriva lor, dar pentru a defini mai clar portretul poetei și al altora în general (apariția lui Ingăduie și alte exemple), era nevoie de o mai justă proporționare. De asemenea antologia ar fi cîștigat în valoare dacă ar fi adunat mai multe poeme care să cînte lupta pentru construirea socialismului și a comunismului, tematică vie și majoră a actualității ce reprezintă dominanta creației a numeroase poete din țările care zidesc pașnic o nouă societate.*

Modestia Veronicăi Porumbacu manifestată prin lipsa participării sale la acest coral poetic nu e de bun augur. Numai poezia cu care se deschide antologia, deși frumoasă, încrustată ca o orchidee pe frontispiciul volumului, densă ca mesaj, nu supline̦ște lipsa cîtorva dintre cele mai bune creații ale poetei (indiferent cît de greu ar fi fost autoselecția) din volumele Lirice *sau* Întreg și parte.

Oferită ca un modest dar de 8 Martie femeilor din patria noastră, antologia Din lirica feminină, *prima lucrare de acest gen în literatura noastră, rămîne, ținînd seama de nivelul tălmăcirilor, o izbîndă poetică a traducătoarei și a poeziei noastre noi, ca și un mesaj de pace și umanitate către femeile din întreaga lume.*

VASILE NICOLESCU

●

D. Vatamaniuc:

I. POPOVICI-BĂNĂȚEANUL

Chiar dacă „ar putea apărea un abuz" — după cum se exprimă autorul în prefața lucrării sale — monografia închinată scriitorului lugojan „înainte de a avea altele, științifice, despre marii clasici", este binevenită. Căci Ioan Popovici-Bănățeanul, cu tot cadrul restrîns al operei (explicabil prin împrejurarea morții sale pretimpurii, la 24 de ani) este un scriitor, pe cît de interesant prin tematică, pe atît de puțin cunoscut cititorilor noștri de azi. Autorul monografiei a izbutit — după părerea noastră — să dea o imagine completă asupra vieții și scrierilor unuia dintre primii prozatori care s-a ocupat de lumea meseriașilor, „dinăuntrul ei", care a oglindit această lume într-un chip veridic, cu munca și diferențierile el de clasă și care — cel puțin în una din nuvelele lui — a reușit să creioneze, înaintea multora, figura muncitorului, complexă și convingătoare din punct de vedere artistic. Cu drept cuvînt (deși argumentația se cerea întărită mai detaliată, mai temeinică, în partea finală a lucrării) tov. D. Vatamaniuc a scos pe I. Popovici-Bănățeanul de sub auspiciile curentului „Junimii" sau ale semănătorismului — unde fusese așezat de istoriografia literară burgheză din trecut — și l-a apropiat de scriitorii grupați în jurul Contemporanului.

Meritele lucrării stau înainte de toate, într-o temeinică informație. Metoda cercetării științifice ample — în jurul vieții și operei scriitorului — pe care o aplică în lucrările sale Institutul de istorie literară și folclor al Academiei R.P.R., se resimte în monografia de față, ferită de orice urmă de diletantism. Numai așa, cu răbdare și modestie, fără grabă, autorul a descoperit o mulțime de documente inedite pe care se bizuie în toate afirmațiile sale. În felul acesta lucrarea interesează pe cititori chiar și dincolo de marginile subiectului — în sine, oricum, modest. Mai ales în prima parte, aceea în care e înfățișată viața lui I. Popovici-Bănățeanul, lucrarea ni se pare foarte bine scrisă. Tov. Vatamaniuc izbutește să prezinte convingător, printr-un aparat critic solid, viața din orașele Banatului pe la finele secolului trecut. Viața culturală a rominilor din aceste orașe, îndeosebi, apare plină de inedit pentru cititorul de azi. La Timișoara, la Caransebeș, Beiuș, Brașov, dar mai ales la Lugoj, în orășelul acesta al meseriașilor și al breslelor de veche tradiție, rominii au o viață culturală complexă, interesantă prin caracterul ei local, „descentralizat", am putea spune. (Nu e nici o mirare, așadar, că scriitorii dialectali s-au ivit mai cu seamă în Banat). La Lugoj se aflau societăți literare, muzicale, teatrale, „Inteligența" — mărunță de cele mai multe ori — se producea în presă: scrie literatură, se producea la spectacole muzicale și teatrale, deci mișcarea culturală a vremii nu era deloc ignorată. Cunoașterea largă a limbii germane punea în contact pe intelectualii bănățeni cu cultura europeană a vremii, iar patriotismul celor mai mulți dintre ei făcea să fie mult popularizata literatura românească de dincolo de munți. Unul dintre cele mai importante aspecte pe care îl relevă monografia este — de pildă — prestigiul de care se bucura, printre bănățeni, opera lui Vasile Alecsandri. Sosirea bardului la băile de la Mehadia se transformă, la un moment dat, într-o înălțătoare manifestare populară. Tot așa, interesante și dincolo de marginile subiectului, sînt informațiile privitoare la starea social-politică a rominilor de peste munți la sfîrșitul veacului trecut. Bazat pe documente, autorul monografiei arată clar care erau raporturile dintre burghezia romînă și popor, pe de o parte, și raporturile cu burghezia maghiară, pe de altă parte, cît și atitudinea acestei clase față de politica habsburgilor, văzută față în față cu politica statului burghezo-moșieresc romîn. De asemenea, documentele sînt puse la contribuție spre a se demonstra stadiul în care se afla mișcarea muncitorească din Ardeal. În felul acesta, monografia despre I. Popovici-Bănățeanul prilejuiește rezolvarea unor probleme care interesează în bună măsură interpretarea vieții și a operei altor scriitori, precum Slavici, Coșbuc etc., despre care, pînă în prezent, nu avem asemenea lucrări.

Partea a doua a lucrării, oarecum în disproporție cu prima prin spațiul mai mic acordat, discută scrierile prozatorului. Analizele, întreprinse comparativ cu alți scriitori înrudiți tematic cu Ioan Popovici-Bănățeanul, tintesc a fixa valoarea operei și locul ei în istoria literaturii noastre, așa cum arătasem mai sus. Observațiile, judicioase, se întemeiază pe conținutul de idei al scrierilor discutate și reușesc — de cele mai multe ori — să surprindă cu exactitate specificul operei prozatorului. Convingătoare ni se pare, astfel, demonstrarea ideii după care caracteristică lui Ioan Popovici-Bănățeanu este nu „investigația psihologică", ci mai ales „observarea, din afară, a eroilor".

Totuși în ceea ce privește analiza măiestriei nuvelistului, socotim că monografia trebuia să insiste ceva mai mult, dacă nu chiar într-un capitol special consacrat. Pentru că, deși nu putem vorbi de I. Popovici-Bănățeanul ca de un scriitor pe deplin format, cu un stil propriu, bine definit, discuțiile asupra artei prozatorului interesează în ceea ce privește pe scriitorii de mai tîrziu, în special pe ardeleni.

E foarte adevărat că meritul principal al operei lui Ioan Popovici-Bănățeanul stă în „descrierea vieții meseriașilor și a creării figurii muncitorului" — ca și în atitudinea sa anticlericală, în ura lostului teolog împotriva „popimei", acest puternic atlat al burghezo-moșierimii exploatatoare. Credem totuși — contrar celor afirmate de autor în prefață — că monografia trebuia să cuprindă într-un capitol special consacrat, analiza poeziilor acestui prim, și cel mai interesant, postemineschian de peste munți. În felul acesta lucrarea și-ar fi integrat pe deplin caracterul ei științific, serios și profund documentat, pe care îl are și care poate servi de exemplu și altor monografiști.

ION ROTARU

●

Iannis Ritsos:

ARHITECTURA COPACILOR

Rod al unor vizite făcute în țara noastră, poemele lui Iannis Ritsos dau cititorului romîn o dublă satisfacție: prima — aceea pe care o află totdeauna cîtind poezilie lui Ritsos, a doua — aceea pe care l-o dau de data aceasta poemele scrise în țara noastră, poeme închinate eroilor Doftanei, constructorilor, dolnelor, Bucureștiului și istoriei noastre.

Sentimentul că nu-i străin aici, că regăsește Grecia într-un cîntec, într-o pagină de istorie, într-un desen pe o amforă, sentimentul că venind în Romînia îi e aproape nu numai țara noastră ci însăși lumea și idealurile ei — sînt sentimente care străbat poemele cărții.

Notații reportericești adesea, dau în versuri vibrante intensitatea unor trăiri, a unor reflecții; pentru că volumul acesta, scris în Romînia, este deopotrivă o fereastră a fraternității — deschisă spre lume, după cum sînt gîndurile poetului din marile clipe de răgaz.

Sînt aici un poem al Bucureștiului și cîteva portrete; un poem al Doftanei și „lecțiile de poezie" — și în toate răzbate glasul poetului cetățean Iannis Ritsos, cum l-am cunoscut din Poeme. Așa cum poetul a simțit apropiați oamenii și țara noastră, așa ne sînt nouă aproape versurile sale care surprind farmecul cald și pestrit al Bucureștiului („Noaptea, orașul se neacă în zarva broaștelor / ca dragostea în forfota sărutărilor. / și-arcușurile — țigănești încremenesc pe viori / ca degetele tăcerii pe buzele de curînd sărutate. / București e un oraș adînc ca tăcerea. Un oraș care nu îndură tăcerea și cîntă...") versurile care prind furesul și înălțarea Sîrbei („De s-a rupt atruncă viorii / și-mi sînt șerpii cîntători / am să cînt pe corzi de viperi / cel mai liber cîntec libor / Of, chiar Moartea de-o să vie / Nașă vieții-o fac să-mi fie!"), versurile în care vibrează prietenia poetului pentru poporul nostru („Aici și crengile umbrei freamătă la adierea dragostei / Iar inima mea greacă se desface ca un trandafir purpuriu / pe ramura cea mai înaltă a doinei.").

Dar Arhitectura copacilor este și un volum de reflecții, de solilocvii despre poezie. Sînt gîndurile poetului activ — ale poetului cetățean — în fața umanității căreia îi este dator. Ritsos vede în poezii: „marile fluvii / care nu se opresc niciodată, înainte de-a ajunge la mare", iar poeții „lucrează o țară pentru toți ochii".

În acest volum sînt adevărate arte poetice, exprimate mai simplu, mai întreg și mai adevărat decît oricare altele: „Prea mult albastru. Prea mult verde. Lipsește roșul / roșul unui acoperiș sub care se adăpostesc oameni, / roșul de pe vasele antice, roșul sîngelui proaspăt / la aminte: nu pierde din vedere roșul"; și în altă poezie: „Versurile doc în mîinile lor o întreagă cetate de continente. / Dincolo de fiecare ușă așteaptă o mînă. N-o uita / Dăruiește-le pentru a primi".

Poetul trebuie să dea o poezie pentru oameni, să le dăruiască poemul care să arate prin pioșie „ca un deget — locul soarelui": o poezie care să înfringă inerția, singurătatea, tăcerea, așa cum trebuie să frîngă lanțuri și să înalțe frunți. Ideea unei poezii care să-i elibereze și să-i bucure pe oameni, merge, firesc, și în acest volum, ca și în alte poeme ale lui Ritsos — alături de ideea luptei pentru idealurile comunismului, fraternității și păstrării a tot ce e mai uman, mai frumos în om. De aceea Poemul despre Doftana, cu care se încheie volumul, se integrează firesc în ansamblul cărții. Acesta este unul dintre cele mai frumoase și mai profunde piese ale volumului; poemul Doftanei poemul solidarității exilaților de la Makronisos, Lemnos și Ai Stratis, cu luptătorii comuniști romîni, închiși între zidurile Doftanei. „Două chei ca două oase încrucișate. / În liniștea timpului — zăngănitul lanțurilor / Un imens schelet de fier proptit în pieptul soarelui / Fiare legate de gîtul, la mîinile și la picioarele tovarășilor" — imaginea închisorii se amplifică, cuprinde sensuri mari și gînduri pentru oamenii care au fost închiși aici:

„Această lichie atîrnată în cuiul celulei / e o boltă care a adăpostit un cuget liber / o boltă pentru templul nou al vieții; în scobitura ei / e urma creștetului ras al unui tovarăș / e urma sudorii și sîngelui unui tovarăș"

Scrisorile comuniștilor, versurile zgîriate pe zid, fotografiile, lanțurile, mirosul de igrasie și obiectele lucrate de cei închiși, amprentele digitale — îi amintesc poetului alte închisori, în care au zăcut tovarășii săi, el însuși: „Și aceste amprente digitale, atîrnate pe zidul alb, / sînt pinacoteca națională a onestității. Și ale mele / se găsesc în arhivele Siguranței din Atena! Și poate că tocmai ele / sînt cele mai frumoase poezii pe care vi le ofer, tovarășii mei"

În poezia lui Iannis Ritsos fiecare lucru mărunt, fiecare obiect, fiecare gest își au poezia lor, vorbesc, sensibilizează un univers plin de prezența omului, dincolo de suferință, de tăcere, de tristețe. Așa înțelege Ritsos poezia, el însuși „străbătînd lumea și timpul"... „tragînd [illegible] gonul versului și vestind [illegible] gostea / așa cum, pînă în ultima clipă, Vasile Roaită a [illegible] minerul alarmei / pentru întîlnirea mondială a păcii".

Poate cel mai firesc cuvînt de încheiere la această modestă prezentare a cărții lui Iannis Ritsos, închinată țării noastre, ar fi — pentru autorul ei — mulțumesc.

FLORENTA ALBU

Poezia și proza din SCRISUL BANAȚEAN

Cu numărul doi, ultimul apărut, lunarul timișorean marchează o orientare mai sigură spre adevărata sa menire. Cititorul acestei reviste era desigur nemulțumit pînă acum observînd că pulsul viu al realității lor bănățene de astăzi nu pătrundea în paginile revistei decît arareori și atunci mai ales prin poezii în care autorii lor își luau angajamentul să cînte oamenii din părțile locului și faptele lor. Numărul din februarie, pe care îl avem acum în față, merită a fi discutat, tocmai datorită strădaniei pe care redacția a depus-o în această direcție.

Două materiale de proză semnate unul de Mircea Șerbănescu și altul de Alexandru Jebeleanu se înscriu pe linia acestor preocupări. Prozator cu o experiență care ne îndreptățește exigențe sporite, Mircea Șerbănescu publică în acest număr un fragment din volumul de reportaje, intitulat Mîndră Timișoară. *Fragmentul este interesant mai ales în primele sale pagini unde autorul încearcă reușind uneori să surprindă atmosfera unei zile de neuitat în istoria țării: naționalizarea, văzută de un gazetar timișorean aflat atunci „la fața locului". Sînt notații caracteristice pentru starea de spirit a oamenilor deveniți stăpîni întreprinderilor și autorul știe să evoce cu sobrietate clipele măreațe. Dar, din păcate, atunci cînd Mircea Șerbănescu vrea să surprindă „trăsătura principală" a industriei timișorene de la naționalizare pînă în prezent, reportajul sau se transformă într-o dare de seamă uscată, lipsită de orice suflu artistic.*

Este bine că Mircea Șerbănescu se ferește de proza mare, grandilocventă și caută un stil mai direct, mai comunicativ. De asemenea socotim drept un fapt pozitiv strădania reporterului de a informa cititorul și a nu se pierde în generalități. Dar această strădanie trebuie să se concretizeze într-un veșmînt literar adecvat. Și din acest punct de vedere fragmentul suferă. După cum o bună idee reportericească a poetului Alexandru Jebeleanu (aceea de a înfățișa realitatea de astăzi a unui mai bănățean socotit în trecut unul din cele mai înapoiate din punct de vedere cultural) se pierde pe parcurs din pricina aceleiași metode terne, de relatare fără nerv artistic a faptului de viață. Credem că scriitorii din jurul revistei timișorene au datoria să elimine din reportajele lor despre viața de astăzi a Banatului elementele care fin de consemnarea seacă, stereotipă. Pentru că ceea ce lipsește din aceste pagini este tocmai omul. Și Mircea Șerbănescu și Al. Jebeleanu aduc în reportajele lor nume și nu chipuri de oameni. Și de aici credem că pornesc toate deficiențele unor pagini ce își propun să evidențieze aspecte dintr-o regiune înfrățitoare de viață nouă. Ori colaboratorilor revistei „Scrisul Bănățean" cărora nu le lipsește nici talentul, nici pasiunea, pot să realizeze acest deziderat. Același efort, îl putem urmări și în poezia publicată de revistă.

Versurile grandilocvente, înzorzonate în gîlceile unei imagistice calpe, care nu poate ascunde decît lipsa de idei și sentimente, semnate de Ion Potopin nu reușesc să spună mai nimic despre „dimineața reșițeană". Lucian Valea, poet cunoscut, evocă în fiorul o tragedie minieră de acum patruzeci de ani și versurile sale ar avea densitatea cerută dacă n-ar conține unele imagini nefericite: „ne legănam în coliziile parc-am fi beți", „Copilul minerului", de același autor, este scrisă cu emoție și sobrietate. Cele două poezii ale lui George Drumur, deși nu sînt lipsite de o mișcare alertă și de suflu, se mențin totuși la generalități și par a spune lucruri deja spuse. Ca dealtfel și pastelul lui Dim Rachici. Un poet cu realizări valoroase Haralambie Țugui se lasă și el adeseori furat de retorism cam grandilocvent.

Am vrea să subliniem bunul obicei de a se publica lucrări din creația cercurilor literare ale regiunii, deși redacția ar fi datoare cu unele lămuriri suplimentare, atunci cînd ne înfățișează un nume nou.

În această sumară trecere în revistă am vrea să arătăm că lunarul din Timișoara va trebui să continue efortul său de axare a literaturii publicate aici pe temele actuale ale vieții bănățene, însoțindu-l cu o preocupare tot atît de constantă pentru expresia artistică.

●

Luminița

Nr. 3 — 1960

Deși ne-a fost dat altă dată să citim și numere ale revistei Luminița destul de șterse, neatrăgătoare, numere în care numele colaboratorilor se repetau supărător, cel pe care-l recenzăm e spre bucuria noastră izbutit, constituind o lectură plăcută și mai ales instructivă pentru micii cititori.

Trebuie să evidențiem în primul rînd aria tematică foarte largă, îmbrățișînd aspecte diverse ale realității noastre contemporane. Se realizează astfel acea educație multilaterală a copilului în spiritul moralei comuniste, prin intermediul operelor literare. Alături de lucrările unor scriitori cunoscuți ca Kiss Jeno, Gica Iuteș, Tiberiu Utan, Valeria Bolculesi, Mihai Stoian și alții, revista are buna inițiativă de a publica cîteva scrisori, între care una a tov. Gheorghe Stănescu, directorul tehnic al fabricii de confecții „Gh. Gheorghiu-Dej", și cîteva ale unor cititori, scrisori în care se reflectează realizările obținute sub conducerea partidului.

Tot ca o bună inițiativă se înscrie și publicarea unui fragment din romanul Un om între oameni de Camil Petrescu în care sînt evocate cîteva momente din copilăria lui Nicolae Bălcescu. Prezența unor asemenea fragmente din operele închinate vieții și luptei celor mai luminoase figuri ale poporului nostru s-ar putea, credem, permanentiza.

Bine venite sînt și rubricile intitulate sugestiv De 1000 de ori de ce, Meșterul descurcă lume, Fiți politicoși.

Acest număr nu duce deloc lipsă de o proză bogată, pe teme de actualitate dintre cele mai diverse. În afara povestirei Gicăi Iuteș, cităm bucata Povestea copacilor și a vîntului a scriitorului Ondrej Secora, precum și schițele Povestea șorțulețului de Mihai Stoian și Aritmetică de Nina Stănculescu. Cea din urmă îndeosebi, fără să fie deloc didacticistă, realizează efectul educativ scontat.

Deși numeroase, poeziile publicate nu satisfac în întregime, multe din ele fiind greoaie și abundînd în formulări destul de abstracte, lipsite de plasticitate. Dacă redacția era mai exigentă, și mai ales dacă ținea seama de cititorul căruia i se adresează, revista poate că nu ar fi publicat poezii cum sînt cele semnate de Nicolae Bulgaru și Horia Aramă.

Insuficient a lucrat redacția și cu Florența Albu a cărei poezie, deși ne-a surprins în mod plăcut prin prospețime și simplitate, putea fi rimată în întregime pentru a fi mai ușor memorată de copii.

Poezii bune semnează în revistă Kiss Jeno (în traducerea Veronicăi Porumbacu) și Tiberiu Utan. Un model de poezie pentru cei mici ni se pare „Aratul" de Kiss Jeno.

Grafica și paginația numărului sînt vii și sugestive. Bună este îmbinarea de desen și fotografie folosită la ilustrarea reportajului În vizită la milionarii din Șandra.

Așteptăm din partea redacției Luminiței numere din ce în ce mai interesante, în care să se oglindească pregnant viața patriei noastre.

Literatura romînă în R. D. G.

Literatura română, clasică și actuală, a făcut obiectul unor numeroase și reușite traduceri în Republica Democrată Germană. Faptul oglindește atît interesul crescînd al publicului cititor german pentru transformările social-culturale din țara noastră după ultimul război și, deseori, nivelul ridicat pe care l-a atins literatura noastră în ultimii cincisprezece ani. Nu ne referim, bineînțeles, la transpuneri izolate de nuvele sau schițe, de poezii sau studii critice, întîlnite atît de frecvent în revistele literare din R.D.G., cît la volumele compacte, în prezentare elegantă, care au înfățișat periodic cititorilor germani *Amintirile* lui Creangă sau *Basmele* lui Vladimir Colin, *Poeziile* lui Eminescu sau *Mărul de lîngă drum* al lui M. Beniuc, *Ciocoii vechi și noi* ai lui Filimon sau *Moromeții* lui Marin Preda, *Baltagul* lui M. Sadoveanu sau *Desculț* de Z. Stancu etc.

Recent, editura „Der Morgen" din Berlin a publicat o foarte utilă și judicioasă antologie a prozei romînești. Alcătuitorul ei, Dr. Jakob Paul Molin, un bun cunoscător al limbii și literaturii noastre, și-a intitulat volumul *Die Glücksmühle — Klassische rumänische Erzählungen (Moara cu noroc — Povestiri clasice romînești).* Sub titlul colectiv al cunoscutei nuvele a lui Ioan Slavici se mai publică *Tiranul* (Alexandru Lăpușneanu) de Costache Negruzzi, *Nenorocirile unui slujnicar* de N. Filimon, *Prietenia unei cochete* de Ion Codru Drăgușanu, *Bucuriile și tristețile dragostei* (Ciuma lui Caragea) de Ion Ghica, *Viața unei prințese* (Doamna Chiajna) de Al. Odobescu, *Năzbîtiile tinereții* (Amintiri din copilărie) de Ion Creangă, *O fată caută dragoste* (Cezara) de M. Eminescu, *O făclie de paști* și *Două loturi* de I. L. Caragiale și, în sfîrșit, *Avarul* (Hagi Tudose) de Barbu Ș. Delavrancea.

S-ar putea discuta desigur de ce alcătuitorul antologiei s-a oprit asupra anumitor povestiri și dacă altele ale aceluiași autor nu ar fi fost mai indicate. Trebuie însă să se țină seama că J. P. Molin a fost nevoit să evite opere apărute anterior în alte edituri cît și faptul că a vrut să prezinte o imagine cît mai variată a literaturii romîne clasice. Dacă, pe lîngă aceste considerente, urmărim rînd cu rînd traducerea deosebit de cursivă, fidelă pînă la transpunerea savorii originale a lui Creangă sau Caragiale, căpătăm certitudinea că traducătorul a făcut o operă pe cît de grea pe atît de necesară și că *Die Glücksmühle* va cîștiga în rîndurile cititorilor germani, mai puțin inițiați în literatura română, numeroși curioși de a cunoaște și alte creații ale scriitorilor noștri, apărute sau în perspectivă de editare.

În această privință, cititorii germani nor fi, fără îndoială, ajutați de prefață, biografiile și notele cu care Romul Munteanu, lector de limba romînă la Universitatea din Leipzig, însoțește volumul. Cele opt pagini ale introducerii conțin o foarte densă și limpede expunere a circumstanțelor social-politice care, la mijlocul secolului trecut, au făcut posibilă înflorescența literaturii romîne moderne cît și o rapidă dar sugestivă trecere în revistă comparativă a principalelor curente literare romînești în cadrul mișcărilor de idei europene. În ceea ce privește „biografiile", mai mult decît le arată numele, sînt extrem de condensate studii asupra scriitorului respectiv.

Ele reușesc să dea o imagine sumară dar de ansamblu asupra literaturii noastre clasice.

Tot în cadrul operei de popularizare a literaturii noastre în Germania, ne-a parvenit și o altă nouă lucrare. Este vorba de *„Der positive Held im modernen rumänischen Roman* (Eroul pozitiv în romanul romînesc modern), datorată tot lui Romul Munteanu, lucrare prezentată în cadrul Institutului de Romanistică din Leipzig și publicată de *Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl-Marx-Universität Leipzig* (Revista științifică a Universității K. Marx din Leipzig). Pornind de la ideea că una din caracteristicile principale ale operei epice sau dramatice este crearea unor eroi care să întruchipeze trăsăturile și tendințele fundamentale ale epocii vrînd, pe de altă parte, să dezmintă imaginea falsă (răspîndită de unii filozofi romîni idealiști) cu privire la poporul nostru văzut ca o masă pasivă, supusă resemnării, autorul face o analiză pătrunzătoare a romanului romînesc din ultimii cincisprezece ani, pentru a arăta că trăsăturile eroului de tip nou sînt dinamismul, energia, patriotismul și umanismul. De la *Mitrea Cocor* la *Setea*, de la *Negura* la *Bărăgan* sau la *Trandafir de la Moldova*, de la *Orașul de pe Mureș* la *Pîine albă* sînt examinate condițiile care înlesnesc odată cu transformarea socialistă a țării, și apariția eroului pozitiv al vremii noastre. Studiul face și o interesantă incursiune în problematica romanului universal contemporan, pentru a reliefa pe de o parte forța realismului socialist și pe de altă parte originalitatea contribuției romînești. Iar această latură este una din cele mai izbutite ale studiului.

Credem că, pentru claritatea lui, pentru poziția fermă de pe care sînt dezbătute problemele și pentru aportul informativ în ceea ce privește aspectele generale ale romanului contemporan, eseul lui Romul Munteanu trebuie publicat și în romînește, dacă n-ar fi să luăm în considerație decît necesități pur didactice.

Precizări

În numărul din 18 martie al revistei Contemporanul, un redactor sau colaborator anonim ne atrage atenția că s-ar cuveni să ne însușim „fără întîrziere" inițiativa revistelor Gazeta literară și Viața romînească privind publicarea de articole despre istoria noastră literară, menite a contribui la operațiile de pregătire a Tratatului de Istoria literaturii romîne. Ceea ce ne miră în această foarte sumară notiță, care indică ce anume ar trebui să facem de acum înainte în acest domeniu, este faptul că anonimul colaborator sau redactor nu s-a ostenit cel puțin să răsfoiască paginile revistei noastre. Ar fi aflat de aici că în „Luceafărul" problemele de istorie literară s-au bucurat mereu de atenție. Am aminti, celui care scrie fără să citească, faptul că dacă reclamă să se publice „documente literare inedite", să se semnaleze și să se corecteze erorile de informații ale istoricilor literari din trecut, revista noastră n-a așteptat apelul d-sale ci a publicat în mai puțin de un an și jumătate documente deosebit de grăitoare privind apariția revistei Propășirea, aportul lui Mihail Kogălniceanu în lupta pentru unirea țărilor romîne, corespondență inedită din Alexandru Vlahuță semnificativa pentru biografia autorului, două cronici despre Poemul Putnei de Mihail Eminescu, contribuțiuni la cunoașterea lui Alexandru Sahia, fragmente din jurnalul lui Ion Călugărul. Problema influențelor pe care ne-o recomandă iarăși notița publicată în Contemporanul, a fost și ea abordată în articole care urmăreau prezența scriitorilor și cărților sovietice în presa noastra dintre cele două războaie, despre opera lui N. V. Gogol în limba romînă, despre Rebreanu ca traducător al lui Cehov și despre Contribuțiuni maghiare în literatura romînă. Să adăugăm că prin articole ample și detaliate revista noastră și-a propus să aducă partea sa de contribuție la studierea tradițiilor literaturii noastre realist-socialiste, după cum o poate dovedi și rubrica ce poartă acest nume apărută în paginile „Luceafărului", și în cadrul căreia s-au publicat articole despre revistele Cultura proletară, Era nouă, Reporter, Bluze albastre? Dacă mai adăugăm că despre primul poet muncitor D. T. Neculuță s-a publicat o cronică literară și un articol amplu privind locul acestui scriitor în istoria literaturii noastre; dacă mai adăugăm faptul că revista noastră a închinat pagini întregi lui Mihail Eminescu, o pagină lui Gala Galaction precum și articole ale lui Alecu Russo, A. Toma, Grigore Alexandrescu, în repetate rînduri lui Camil Petrescu, (fragment inedit de teatru, etc.) și a discutat problemele preluării moștenirii literare, că a rectificat date greșite din istoriografia literară trecută (vezi Curierul de ambe sexe) avem dreptul să ne întrebăm: este vorba numai de necunoștință de cauză? Pentru că nu știm cum se poate califica trecerea sub tăcere a acestor articole care au încercat să aducă o modestă contribuție la lămurirea unor fenomene din trecutul nostru literar, precum și recomandarea de a face ceea ce noi facem de multă vreme.

CRONICAR

MATEI NATALIA: Repararea unelteior (linoleum)

luceafărul

Revista a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcție); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panait Istrate PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (membru în Comitetul de direcție).

In întîmpinarea celei de a 90-a aniversări a naşterii lui V. I. LENIN

AMINTIRI DESPRE LENIN

V. A. SMOLIANINOV
membru al P.C.U.S. din 1902

LENIN IN 1921

Lucrînd în aparatul Sovietului Comisarilor Poporului, am avut adeseori ocazia să asist la şedinţele pe care le conducea Vladimir Ilici. Le conducea cu măiestrie. În primul rînd el respecta cu stricteţe principiul democraţiei de partid. Asculta cu atenţie pe cel care vorbea şi niciodată nu-mi amintesc absolut de nici un caz ca Vladimir Ilici să-şi permită să întrerupă pe cineva. Lenin nu putea suferi discursurile lungi şi lipsite de conţinut. La şedinţele Sovietului Comisarilor Poporului fusese stabilit un regulament ferm: zece minute pentru raportul comisarului poporului şi dacă raportorul nu termina, Vladimir Ilici nu-l întrerupea, ci ridica ceasul şi-l arăta oratorului. Ordinea în luarea cuvîntului se respecta cu stricteţe şi însuşi Ilici lua cuvîntul în ordinea înscrierii. Erau cazuri cînd problema expusă de raportor era limpede şi nu necesita lămuriri suplimentare. Atunci discuţiile se suprimau. Niciodată, în nici o problemă, Vladimir Ilici n-a luat hotărîri de unul singur. Problema se punea la vot şi Lenin nu ridica mîna primul niciodată.

Vladimir Ilici respecta legile sovietice şi ne învăţa şi pe noi, colaboratorii, să le respectăm. La şedinţele Sovietului Comisarilor Poporului sau ale Sovietului muncii şi apărării, pe masa lui se afla întotdeauna o cărţulie: „Respectaţi legile sovietice" pe care el o folosea adesea. Sînt cunoscute cazurile cînd, drept răspuns la anumite cereri, spunea că problema a fost rezolvată de Comitetul executiv central unional şi el, ca Preşedinte al Sovietului Comisarilor Poporului, nu poate să calce hotărîrile organelor superioare ale Puterii Sovietice.

Despre punctualitatea lui Vladimir Ilici s-a scris mult. El a fost în adevăr neobişnuit de grijuliu şi de punctual. Vladimir Ilici n-a întîrziat niciodată la nici o şedinţă. Lenin nu putea permite ca din cauza lui oamenii să-şi piardă timpul. Şedinţele începeau întotdeauna la ora fixată, indiferent de numărul membrilor Sovietului Comisarilor Poporului şi ai Sovietului muncii şi apărării. Uneori, cel care întîrzia un minut sau două minute deschidea încet uşa şi se strecura pe scaunul lui. Dar nu te puteai ascunde nicăieri de privirea ageră a lui Vladimir Ilici. El ridica îndată ceasul şi-l arăta celui care întîrziase. Dar dacă omul întîrzia cinci minute, Lenin îi cerea îndată explicaţii.

Pe mine, ca şi pe toţi cei care lucrau alături de Vladimir Ilici, ne uimea neobişnuita lui putere de muncă şi modul în care se pregătea cînd trebuia să ia cuvîntul sau să facă un raport.

Îmi aduc aminte cum se pregătea Vladimir Ilici pentru cuvîntarea pe care trebuia s-o ţină la al IX-lea Congres al Sovietelor. Prin Direcţia secretariatului, el a scris şi a trimis tuturor comisarilor poporului rugămintea de a i se da scurte dări de seamă de două-trei pagini cu privire la activitatea comisariatelor poporului. G. V. Cicerin, comisar al poporului pentru afacerile externe, i-a trimis o dare de seamă de şaisprezece pagini. Dorind „să-l ajut" pe Vladimir Ilici am hotărît să fac un referat de două pagini din darea de seamă a tov. Cicerin pe care l-am alăturat la aceasta. Şi am fost foarte mihnit cînd am primit referatul înapoi, fără nici o însemnare, iar „lunga" dare de seamă a lui Cicerin era împestriţată de însemnările lui Lenin.

*

Fiind un om cu o severă disciplină interioară, Vladimir Ilici era pretenţios şi faţă de alţii. El ne spunea mereu: în primul rînd să controlaţi îndeplinirea sarcinilor.

El căuta să obţină de la noi ca această lucrare să se facă după un sistem precis, care să asigure controlul real, verificarea efectivă. Lenin ne învăţa aceasta folosind exemple concrete. După indicaţiile lui, noi am făcut fişe speciale pentru a controla îndeplinirea hotărîrilor Sovietului Comisarilor Poporului şi Sovietului muncii şi apărării. Într-o asemenea fişă, în prima rubrică, scriem pe scurt conţinutul hotărîrii; la a doua, termenul cînd trebuie îndeplinită; în a treia cine trebuia s-o îndeplinească; în a patra cînd a fost îndeplinită, etc.

Această formă a fost directivată şi aprobată personal de Vladimir Ilici. Conducerea cartotecii a fost încredinţată tov. Ulrich, colaboratorul secretariatului. Se trebuia să le legăm prin telefon cu comisariatele poporului şi cu alte instituţii şi să completăm regulat datele necesare în cartotecă. Cartoteca a luat fiinţă şi credeam că lucrarea merge normal. Dar, pe neaşteptate, asupra noastră s-a dezlănţuit furtuna. Vorbind cu cineva la telefon, Vladimir Ilici se interesă cum se aduce la îndeplinire una din hotărîrile Sovietului muncii şi apărării. Comisarul poporului raportă viei că totul a fost făcut în termen şi s-a adus la cunoştinţă secretariatului Sovietului Comisarilor Poporului. Vladimir Ilici a hotărît să controleze. A chemat-o pe tov. Ulrich şi o cere fişa respectivă. Văzînd fişa, Lenin se încruntă; fişa era alcătuită neglijent, cu ştersături, completată neatent, dar, mai ales nu după model. Vladimir Ilici controlă îndată toate fişele şi găsi că datele sînt scrise în întîmplare, într-o dezordine totală. Era indignat. Se întoarse în biroul său şi scrise îndată o scrisoare adresată mie. „Trebuie să vă pun în vedere, Dumneavoastră şi tov. Zaks — şi vă previn că data următoare se vor aplica măsuri mai severe — că, verificînd lucrarea tov. Ulrich, găsiţi ca lucrarea să fie bine pusă la punct; dacă tov. Ulrich nu va învăţa, să o înlocuiţi şi să găsiţi pe altcineva care va face lucrarea necondiţionat cu mai multă grijă.

E mai bine să se verifice o parte din hotărîrile Sovietului Comisarilor Poporului şi ale Sovietului muncii şi apărării (după însemnările locţiitorilor sau ale şefilor de serviciu) dar să se verifice cu grijă pedantă. Obligaţi-vă ca, de două ori pe lună, şi dumneavoastră şi Zaks, să-mi scrieţi (scurt, în stil telegrafic) cum merge munca de organizare a verificării cu grijă a sarcinilor.

În caz de insucces — se va elibera din muncă.

Ataşez fişa curată, corectată de mine: nu cumva să le murdăriţi, nu cumva să scrieţi ceva de prisos, nu cumva să deviaţi cu o iotă".

Nu era prea sever Lenin? Nu, el era numai pretenţios pe bună dreptate. Fiecare din noi, care a lucrat cu Vladimir Ilici, poate aduce zeci de exemple care denotă grija lui, atenţia lui, ou aş spune chiar amabilitatea lui. Nu de mult am găsit în Arhivă o scrisoare a lui Vladimir Ilici în care roagă să mi se dea locuinţă, ca unui om cu familie, iar eu pînă azi n-am ştiut de existenţa unei astfel de scrisori.

Lenin se gîndea la fiecare şi la toţi la toţi.

În august 1921, la Direcţia secretariatului Sovietului Comisarilor Poporului au venit o solicitare de la Comisariatul Poporului pentru afacerile externe, în rugămintea de a se examina de către Sovietul Comisarilor Poporului problema acordării a 27.000 de dolari chinezi familiilor chinezilor căzuţi la Belgorod. Lenin a avut o atitudine plină de compasiune faţă de această rugăminte a Comisariatului Poporului pentru afacerile externe şi mi-a dat mie această cerere pentru a o duce la îndeplinire.

În 1922, la sfîrşitul lunii mai, Lenin s-a îmbolnăvit şi se afla la Gorki pentru îngrijire. Noi, colaboratorii, îl simţeam despus de mult lipsa, de aceea mare ne-a fost bucuria cînd la Direcţia secretariatului Sovietului Comisarilor Poporului a venit într-o zi următoarea scrisoare:

„Z. Smolianinov!

Sosesc la 1 sau la 2 octombrie. Marţi, 3 octombrie, voi prezida. Şedinţa de la orele 5–9. Cu pauză de 1/4 ceas.

Preveniţi pe fumători. Să nu se fumeze de loc. În pauză, în camera de alături se bea ceai şi se fumează.

Tiraţia a venit? Cînd vine, şedinţă aici cu cei 3 locţiitori.

Dacă au vine, şedinţa la ora 2–3, luni sau 11–2, sau 5–7.

Toate acestea trebuie să le aranjaţi bine. Pentru marţi, dimineaţa să-mi pregătiţi materiale pentru toate problemele.

Informaţi-vă despre congresul cu privire la problemele normei zaris. Cînd? Căutaţi să luaţi parte. Mă interesează foarte mult. De la Gosplan trebuie luat un om care se interesează foarte mult".

Este greu să redau în cuvinte entuziasmul cu care pregăteam cu toţii materialele pentru Vladimir Ilici, cu care îndeplineam indicaţiile şi cererile lui, exprimate în această scrisoare. Şi cînd a început şedinţa exact la ora indicată de Lenin, sala era arhiplină. Toţi erau într-o stare neobişnuită de bucurie şi de entuziasm. Cei prezenţi l-au felicitat fierbinte pe Lenin că s-a însănătoşit.

— Parcă a răsărit soarele din nou! spuse Maria Ignatievna Glasser, exprimînd simţămintele fiecăruia dintre noi.

Mare şi simplu a fost acest om care iubea poporul şi era pe dus[illegible] Vladimir Ilici, [illegible] sfîrşitul zilelor [illegible]

MARCEL CACHIN

CONVORBIRI CU LENIN

L-am cunoscut pe Lenin foarte de aproape în vara anului 1920, în timpul călătoriei la Moscova, unde am fost trimis în urma hotărîrii unanime a congresului Partidului socialist francez de la Strassbourg.

Scopul venirii noastre la Moscova era de a discuta problema legată de posibilitatea intrării Partidului socialist francez în Internaţionala a III-a. La 19 iulie, conducătorii noii Internaţionale, în frunte cu Lenin, s-au întîlnit cu noi pentru un schimb de păreri.

Primul a luat cuvîntul Lenin. El a vorbit într-o admirabilă limbă franceză. Şi-a început cuvîntarea aducînd mulţumiri Partidului socialist francez pentru hotărîrea de a începe convorbiri cu Internaţionala a III-a. El acorda venirii noastre o foarte mare importanţă şi spunea rîzînd, că „ne-a aşteptat", deoarece aprecia mult spiritul revoluţionar al proletariatului francez. El nu cerea de la noi să facem de îndata revoluţie. Problema se punea cu totul altfel. Principalul consta în a pregăti, fără a pierde o zi, condiţiile pentru a lupta cu succes împotriva imperialismului.

— Pentru aceasta este necesar, spunea el, să se creeze în Franţa un partid, care să educe clasa muncitoare şi s-o ducă pe calea eliberării. Pentru aceasta este nevoie de o gîndire cu adevărat marxistă. În partid trebuie să existe o disciplină severă pentru toţi, dar în primul rînd pentru cei chemaţi la o răspundere conştientă de a ocupa posturi de conducere. Trebuie făurit un partid de clasă, unit, cu o unitate conştientă, disciplinat.

— Războiul în condiţiile actuale — spunea Lenin — duce inevitabil la agravarea situaţiei, care ascuţi lupta de clasă şi apropie revoluţia. Ar fi o zadarnică pierdere de timp să încercăm a determina cînd anume, — mai devreme sau mai tîrziu — se va face revoluţie. Dumneavoastră spuneţi că nu aveţi oameni. Aici noi nu avem destul oameni, dar energiile tineţii şi numărul oamenilor creşte odată cu mişcarea. Trebuie să aveţi o încredere nemărginită în resursele inepuizabile ale proletariatului. Dumneavoastră, francezii, trebuie să înţelegeţi că tactica noastră este determinată de experienţa revoluţiilor anterioare din ţara noastră. Şi la dumneavoastră, capitalismul va crea locul socialismului. Faceţi propagandă printre popoarele asuprite de imperialismul dumneavoastră, deoarece proletarilor asuprimaţi trebuie să li se dea posibilitatea de a trăi liber. Dumneavoastră spuneţi: „Este foarte greu". Şi noi [illegible]

[illegible] revoluţiei noastre şi faţă de proletariatul francez. A salutat cu căldură pe soldaţii francezi din Moldova şi pe marinarii francezi din Marea Neagră, care au refuzat să ia parte la agresiunea imperialistă a poporului care s-o elibereze. Lenin i-a numit pe comunişti „iacobini, care s-au unit cu proletariatul". El scrie, era convins că la Franţa metodele Internaţionalei a III-a au un mare viitor, deoarece corespund în întregime tradiţiilor revoluţionare ale ţării noastre. La ora cînd noi vorbeam cu Lenin, Armata Roşie alunga bandele petliurenilor albi, care pătrunseseră în Ucraina. Republica Sovietică şi-a cîştigat teritoriul de luptă agresorii şi victoriosele armate sovietice s-au apropiat de graniţele Poloniei. Atunci imperialiştii francezi şi englezi, care sprijineau agresiunea poloneză, au intervenit pentru a opri înaintarea armatelor roşii şi a salva Polonia albă de înfrîngere totală. A fost trimisă la Varşovia o divizie de elită comandată de generalul Weygand. Această divizie dispunea de un mare număr de arme ucigătoare de tipul cel mai nou. În Franţa, docherii de la Dunkerque au refuzat să încarce arme şi mitraliere pentru Polonia şi Lenin ne-a rugat să transmitem o mulţumire fierbinte oamenilor muncii din Franţa.

Problema liniei care trebuie urmată de guvernul muncitoresc-ţărănesc rus după înfrîngerea armatelor poloneze era extrem de complexă şi necesita o hotărîre extraordinar de prudentă. După părerea lui Lenin, se putea înainta în interiorul Poloniei numai în cazul cînd muncitorii şi ţăranii polonezi vor primi ideea socialismului şi vor chema singuri Armata Roşie. În caz contrar, trebuia să se propună polonezilor pacea în condiţii foarte avantajoase pentru ei.

În încheiere, Lenin a spus că Europa imperialistă, care timp de trei ani a atacat Republica Sovietică, a pierdut mult din posibilitatea de a lupta.

[illegible] noastră toate forţele, [illegible] ca [illegible] i-au putut bate. Dar ea a împărţit aceste forţe şi a trimis unităţi mici. De aceea a pierdut. Acum, după înfrîngerea imperialiştilor în Polonia, la noi se va stabili o pace relativă; ne vom folosi de ea, pentru a ne reconstrui ţara şi a o face invincibilă.

Lenin ne-a întrebat ce impresii avem în urma şederii noastre îndelungate în Rusia. I-am spus că vom păstra de la această vizită cele mai admirabile amintiri. Am subliniat că, în ciuda unor distrugeri uriaşe, cauzate de război, toată ţara este plină de entuziasm, de încredere în viitor, de bărbăţie, care constituie chezăşia sigură a victoriei.

Lenin s-a bucurat foarte mult de ceea ce i-am spus. El şi-a exprimat dorinţa ca în Franţa să se creeze pe cît posibil mai repede un Partid comunist puternic şi promise să-l urmărească succesele cu atenţie. La sfîrşitul convorbirii, şi-a exprimat regretul că nu s-a putut întîlni cu noi mai devreme şi să discute mai mult.

Înainte de a pleca din Moscova, Lenin ne-a dat să citim următoarea scrisoare, pe care o adresa proletariatului francez:

„Noi sîntem profund convinşi că proletariatul francez va făuri un Partid comunist puternic şi va ocupa unul din primele locuri în familia proletariatului internaţional.

Nu se poate ca clasa muncitoare a Franţei, cu minunatele ei tradiţii revoluţionare, cu cultura ei, cu capacitatea ei de a se jertfi, cu admirabilul ei spirit de luptă, să nu creeze un Partid comunist mare, tocmai acum, cînd orînduirea burgheză a intrat într-o perioadă de agonie.

Revoluţia proletară din Rusia este continuarea Comunei.

Dorim din toată inima proletariatului francez să se organizeze într-un Partid comunist puternic, cum au făcut comunarzii, să pornească la asedierea cetăţii capitalismului.

Trăiască clasa muncitoare a Franţei!

Trăiască Partidul comunist francez, puternic şi unit!".

ALBERT RIS WILLIAMS

LENIN LA LUCRU

Odată cu înaintarea nemţilor a început fuga străinilor din Rusia. Ruşii erau puţin uimiţi de faptul că străinii, care urlau tot timpul: „moarte hunilor!", au căutat să-şi ia tălpăşita din vreme, tocmai cînd aceşti huni au venit atît de aproape, că puteai să le baţi cu zi.

În aceste zile m-am înscris în Armata Roşie.

— Vă felicit! Ori ar trebui să vă spun în englezeşte: „My felicitations", zise Lenin. În momentul de faţă, treburile noastre nu merg tocmai bine. Vechea armată nu va lupta. Noua armată e încă în faşă. Chiar acum a capitulat Pskovul, fără nici o rezistenţă. Aceasta este o crimă. Preşedintele [illegible] trebuie împuşcat. Muncitorii noştri dispun de mult eroism şi sînt gata de jertfă. Dar n-avem oameni bine instruiţi, lipseşte disciplina. Şi în felul acesta, în cîteva fraze, mi-a prezentat situaţia de pe front şi a încheiat:

— Nu avem altă ieşire, decît pacea. Dar Societele pot lua hotărîrea de a continua războiul. În orice caz, vă felicit că aţi intrat în armata revoluţionară. După lupta pe care o trebuit s-o daţi cu limba rusă, cred că o să luptaţi bine cu nemţii.

Lenin se gîndi o clipă, apoi adăugă:

— Un străin poate face multe. Poate că veţi putea să găsiţi şi alţii?

Am spus că voi căuta să organizez un detaşament.

În aceeaşi zi, spre seară, detaşamentul „Legiunea străină" era organizat şi am lansat un apel către toţi străinii să intre în detaşament. Dar Lenin nu se linişti. Pentru el nu era destul că cineva face această treabă importantă. El însuşi urmărea cu grijă organizarea „Legiunii străine", se interesa de toate amănuntele. A sunat de două ori la redacţia Pravdei, rugîndu-l să publice apelul în ruseşte şi englezeşte. Apoi a dat dispoziţie să se trimită telegrafic apelul în toată ţara. Astfel, fiind un adversar al războiului şi luptînd împotriva celor care se îmbătau cu fraze revoluţionare şi vociferau, Lenin acumula forţe pentru continuarea războiului.

El trimise un camion cu soldaţi din gărzile roşii la cetatea Petropavlovsk cu ordinul de a aduce cîţiva generali contrarevoluţionari, închişi acolo.

— Domnilor, îi se adresă Lenin cînd aceştia intrară în biroul lui, v-am chemat aici în calitate de experţi. Petrogradul este în pericol. N-o să fiţi atît de buni să elaboraţi tactica militară a apărării lui?

Generalii au acceptat.

— Iată, aici sînt forţele noastre — continuă Lenin, arătînd pe hartă poziţia armatelor roşii şi a rezervelor. Forţele duşmanului, judecînd după ultimele ştiri, se află aite aici. Dacă veţi avea nevoie de alte lămuriri, le veţi primi.

Generalii s-au pus pe lucru şi spre seară au prezentat rezultatele lucrărilor lor.

— Iar acum, vrem să-l rugăm pe cetăţeanul Preşedinte al Sovietului Comisarilor Poporului, să ne pună la dispoziţie o încăpere mai confortabilă, i-au spus lui Lenin, generalii.

— Regret foarte mult, dar nu pot face aceasta acum, răspunse Lenin. Altădată, numai nu acum. Încăperea dvs., domnilor, poate că nu e destul de confortabilă, dar îşi are avantajul ei: este sigură.

LENIN CA VIZIONAR ŞI OM POLITIC

În primăvara anului 1918, cînd lumea întreagă rîdea de ideea posibilităţii revoluţiei în Germania, cînd armatele Kaizerului îi băteau pe aliaţi în Franţa, Lenin, într-o convorbire cu mine, mi-a spus:

— Căderea Kaizerului este aproape. N-are s-o ducă nici un an. Aceasta se poate spune cu toată hotărîrea.

Nouă luni mai tîrziu, Kaizerul a fost nevoit să fugă de mînia încercunată a poporului său. La ultima întîlnire cu Lenin, el a scris în englezeşte această scrisoare şi mi-a dat-o mie:

„Trimit salutul meu socialiştilor internaţionalişti din America prin tovarăşul american Albert Ris Williams. Sînt profund încredinţat că pînă la urmă revoluţia socială va birui în toate ţările civilizate".

Lenin a scris aceştea uşor şi repede, oprindu-se numai o dată. Nu putea găsi cuvîntul potrivit pentru „pînă la urmă". I-am spus şi el a scris: „ultimately".

— Da, spuse el, revoluţia va birui. Poate în curînd, dar poate — şi el ridică ochii spre mine şi zîmbi... — poate va fi nevoie de două decenii. În orice caz noi am început. Lumea a intrat hotărît în epoca războaielor şi a revoluţiilor...

Lenin îmi întinse scrisoarea şi întrebă:

— Cînd aveţi de gînd să plecaţi în America? (era în mai 1918).

— N-am stabilit încă precis — am răspuns.

— Dacă aveţi de gînd să plecaţi prin Vladivostok, e mai bine să vă grăbiţi, altfel în Siberia o s-o vă întîlnească armata americană.

În timpul acela era extrem de ciudat să auzi la Moscova o asemenea declaraţie, fiindcă noi toţi credeam că America este stăpînită de sentimentele cele mai prieteneşti faţă de noua Rusie.

— Aşa nu e posibil! am protestat eu. Dvs. ştiţi că după părerea lui Raymond Robins, sînt speranţe că America va recunoaşte guvernul sovietic în viitorul cel mai apropiat.

— Poate că el gîndeşte aşa, spuse Lenin. Colonelul Robins reprezintă burghezia americană liberală. Dar politica Americii este condusă de alţii. Acolo conduce capitalul financiar. Dar capitalul financiar are nevoie de Siberia şi el va încerca să-şi trimită soldaţii să ocupe Siberia.

Pe atunci nu puteam fi de acord în nici un fel cu acest punct de vedere... Dar la 29 iunie 1918, am avut posibilitatea să văd cu ochii mei cum debarcă la Vladivostok marinarii americani, în timp ce monarhiştii ruşi, cehi, englezi şi japonezi smulg steagul Republicii Sovietice şi ridică steagul tricolor al monarhiei prăbuşite.

Prezicerile lui Lenin se adeveresc atît de des, încît părerea lui asupra viitorului este foarte interesantă. Iată în esenţă ce a spus Lenin, în conversaţia acordat ziaristului francez Noda, şi apărut în aprilie 1919 în publicaţia pariziană „Le Temps".

„Viitorul lumii? Eu nu sînt profet. Dar un lucru se poate spune hotărît: statul capitalist, cum este de pildă Anglia, se dizolvă. Vechea orînduire este sortită pieirii. Condiţiile economice, generate de război, împing lumea către o nouă orînduire. Evoluţia omenirii merge inevitabil către socialism. Cine ar fi putut spune acum cîţiva ani că în America e posibilă naţionalizarea căilor ferate, fie chiar şi ca măsură de război? Vedem de asemenea că guvernul american a introdus monopolul la pîine pentru a folosi mai bine resursele ce pîine în interesul întregii ţări. Toate obiecţiunile care se fac împotriva statului n-au împiedicat cu nimic această evoluţie. În adevăr, trebuie găsite şi create cai noi de control pentru a înlătura lipsurile. Toate încercările de a împiedica statul de a fi puterea supremă sînt zadarnice. Deoarece inevitabilul îşi face drum datorită propriei sale inerţii. Englezii spun: „Calitatea budincii se cunoaşte cînd o mănînci". Spuneţi ce vreţi despre budinca socialistă, dar toate popoarele încep să guste tot mai mult acest fel de mîncare".

RAOUL GONZALES TUÑON

Cîntec despre Lenin

Ne-i om mai ban, mai plin de-o ta căldură,
de vremuri şi lumi noi făuritor
Învăţătura ta, lumină pură,
e pîinea bună-a noastră-a tuturor.

Eşti apa, diamantul, trandafirul,
cărbunele şi zeni planetari,
eşti rădăcina vieţii, eşti potirul
izvorului etern de focuri tari.

Ne-ai luminat prin muncă viitorul,
mereu neobosit şi dîrz, luptînd,
nicicînd tu nu ţi-ai înşelat poporul,
aşa cum el nu te-a-nşelat nicicînd.

Ţi-a fost viaţa numai strălucire,
ca un luceafăr talnic pe-nserat.
Ţi s-a schimbat chiar moartea-n nemurire
dînd viaţă pe pămînt cu-adevărat.

Prin tine lumea iese din robie,
războaiele prin tine astăzi mor.
Iubirea ta pentru popor e vie,
precum iubirea-ntregului popor.

Nu monument de lespezi înghetate,
ci suflet cald ne eşti, arzînd în piept,
tu, scumpe Lenin, marele meu frate,
conducător şi prieten înţelept.

Pe-al tău mormînt, dau steagurile-n floare.
Acei ce luptă nu cunosc răgaz.
Cu-nvăţătura ta biruitoare,
eşti zi de zi în mintea noastră treaz.

în romîneşte de BEN. CORLACIU

TUI TIU-BO

LENIN

Lumina roşie, care flîşneşte de prelutindeni din sala Andreevski luminează universul. Cuvîntările reprezentanţilor oamenilor muncii din diferite ţări, glasurile lor cutremură globul: aceasta este Internaţionala Comunistă la cel de al III-lea congres al ei. Azi Kremlinul a devenit în adevăr simbolul diverselor culturi ale omenirii.

Lenin a luat cuvîntul de cîteva ori la Congres. Vorbeşte foarte bine germana şi franceza, gîndind şi cîntărind liniştit fiecare cuvînt. Ţinuta lui Lenin în timpul cuvîntării nu are nimic de profesor universitar. În această simplitate a finului [illegible] Omul politic sincer şi cu voinţă de fier. M-am întîlnit întîmplător cu Lenin pe culoar şi am vorbit cîteva minute. Mi-a atras atenţia asupra unor materiale cu privire la problemele Orientului.

De fiecare dată, cînd Lenin vorbeşte în sala Andreevski, nu e posibil să te apropii de tribună: peste tot, pe scaune şi pe mese stau oameni, n-ar putea să cadă jos un măr. Cînd se aprind luminile în sală, umbra mare a lui Lenin, formînd un admirabil tablou, cade pe panouri şi pe lozincile: „Internaţionala comunistă", „Proletari dintoate ţările, uniţi-vă!" „Republica Sovietică Federativă Socialistă". Această siluetă pe pînza roşie dă naştere unor sentimente neobişnuite şi devine un simbol deosebit.

6 iulie 1921

*

Uzina „Electroputere", vechile atelicre „Dinamo".

Se sărbătoreşte Revoluţia din Octombrie. Seara, la solemnitate, se adună multă lume. Muncitorilor — aceşti oameni cinstiţi — le-a fost dat să vadă şi să suporte multe în viaţa lor: adunări muncitoreşti împrăştiate de cazacii sălbăticiţi, greve ca nişte uragane, lupte dîrze cu duşmanii, nu pe viaţă ci pe moarte. Dar azi, cînd se sărbătoreşte Revoluţia din Octombrie, îi cinsteşte atîta lume. Funcţionari, muncitori, familiile lor, grupuri-grupuri vin şuvoi spre uzină.

La oricine ai privi, vezi că toţi au o dispoziţie neobişnuit de înălţătoare. Dar pe neaşteptate, îl văd pe Lenin ridicîndu-se la tribună. Toţi cei din sală tînd grămadă înainte. Timp de cîteva minute se pare că uimirea nu va avea sfîrşit. Dar liniştea nu durează prea mult: e spartă deodată de urale, de aplauze, care zguduie pămîntul şi cerul.

Privirile muncitorilor cată într-un singur punct: sînt fixate asupra lui Lenin. Încordîndu-şi auzul pînă la limită, ei ascultă cuvîntarea cu atenţie, căutînd să nu scape nici un cuvînt. Folosind exemplele cele mai simple şi pe înţelesul tuturor, Lenin arată limpede că Puterea Sovietică este însăşi Puterea oamenilor muncii, iar conştiinţa acestui adevăr creşte în sînul maselor muncitoare zi de zi.

„Omul cu arma — care stîrnea groază în trecut în conştiinţa maselor muncitoare — nu mai stîrneşte groază azi, ca reprezentant al Armatei Roşii, ci este apărătorul lor".

Ultimele cuvinte ale lui Lenin se înecă în ovaţii furtunoase.

Adunarea s-a terminat. Majoritatea din cei prezenţi se îndreaptă spre sala unde se serveşte o masă sărbătorească.

Seara închinată, de uzină, aniversării Revoluţiei din Octombrie a fost într-adevăr solemnă...

7 noiembrie 1921

Mărțișor

Baruțu T. ARGHEZI

„Mărțișor" este numele unui crimpei din oraș, așezat geografic la Sud-est de miezul lui și cuprins în brîul de măguri din dreapta Dîmboviței.

Istoric, Mărțișorul făcea parte din moșia Mavrocordaților care au și ridicat pe la o mie șapte sute și ceva mînăstirea Văcărești...

Mărțișor mai este și o stradă, croită printre căsuțe și grădini de pasul domol al cîtorva generații. Pe-aici, pe undeva, prin Mărțișor, au venit din întîmplare sau poate chemați de cine știe cine, vreo cîțiva oțetari, lucru dovedit: puțul „La trei oțetari", care a dat apă limpede și rece pînă de curînd. Mai e și neica Dumitru, gorjanul, dulgher, așezat cu căsuța pe-o răspîntie, peste care el împletește curînd veacul dimpreună cu bătuța lui, baba Voica...

Mi-aduc aminte de Mărțișorul de acum vreo treizeci de ani, cînd în locul ulucilor și al cărărilor era cîmp, erau scaeți și din cînd în cînd mari turme de oi călătoare.

Mai mult a fost o căscioară de lut, cu un puț adînc înfipt în pîntecul dealului și un moțan pe care-mi aduc aminte că-l chema Crișa... Din „centru" mama și tata au venit cu noi în cîmpul gol și au început să construiască. Tata își lăsa ziua condeiul și-o ajuta pe mama care a fost și inginerul și arhitectul casei și al gospodăriei. An după an și timp de aproape douăzeci de ani, căscioara s-a făcut casă, iar casa, căsoaie. Sus, la cucurigu, două turte și-o terasă, în jur balcoane sau ferestre largi, acoperiș povîrnit ca la munte și ziduri albe ca lapte. Țiglele au îmbătrînit în spinarea casei, zdrăvăn clătinată de cîteva ori, de cutremure și de bombardament. Pe grinda mare din pod se mai văd încă inscripțiile dulgherilor și ale zidarilor: Costache, Dinga, Iepure, care au lucrat la casă.

Activitatea de scriitor. Arghezi și-a împletit-o atît de strîns cu Mărțișorul, încît aș îndrăzni să spun că fără Mărțișor poate că multe pagini de literatură n-ar fi apărut niciodată, după cum fără osteneala condeiului, mărțișorul n-ar fi putut să fie. Liniștea adîncă a nopților cu ferestrele deschise, i-aduceau mirosul pămîntului; depărtările, scîlpîrile orașului; grădina, cîntece de greieri și bătîile din vale, orchestre întregi de broaște și de broșteți. Prin livadă zburdau iezii caprelor albe. Cîntă întregeau atmosfera de mare familie a omului frate cu ei, cu toate orătăniile la un loc, cu vrăblile și cu porumbeii. Cîte o mîță, cînd Alba, cînd Jia, cînd Linx sau Schija, călcau încet pe tinicheaua ferestrei, chemînd în zilele de frig pe tătuțu și pe măicuța lor să le deschidă geamul și să intre la căldură. Și au intrat cu toții în literatură.

★

Camera de lucru a lui Arghezi este de obicei o încăpere mică, simplă ca o chilie. Zic, de obicei, pentru că tata în casa din Mărțișor a lucrat în diverse încăperi, cînd sus, cînd jos, în față, ori spre grădină. O masă de brad, un raft cu cărți, un pat cu macatul țărănesc, două-trei tablouri. Cam așa era întotdeauna.

Pe masă o ulică de pămînt cu condeie, creioane și cîteva pene. O călimară, dicționarul ilustrat „Petit Larousse", manuscrise, ceașca de cafea și scrumiera.

Arghezi a lucrat în cea mai mare parte pe liniște, noaptea. Fereastra lui veșnic iluminată atrăgea ca un magnet din beznă cărăbușii, gîzele și fluturii așteptați să cadă amețiți din hora lor în dantela străvezie de pălienjenș sau jos, ca să fie înghițiți de broaște.

Pe rînd, ieșind din condei și trecînd din manuscris în cerneala tipografică, s-au ivit din Mărțișor pagini de literatură, proză și vers adunîndu-se în peste treizeci de volume și cărțulii și în nenumărate „Bilete de papagal" sau „tablete"...

— Singur n-aș fi putut răzbi... Dacă n-aș fi avut-o pe Chiva cu mine, nu știu ce s-ar fi ales de capul meu. Ne-am luat împreună imediat după întoarcerea mea din străinătate și făcurăm, vasăzică, cincizeci și ani de căsnicie... O viață de om!

Anul 1960 ne aduce o triplă aniversare: tata 80 de ani, mama 70 și amîndoi, 50 de ani de viață.

★

Arghezi nu și-a iubit niciodată nici manuscrisele și nici literatura. O pagină l-a interesat atîta timp pînă ce a fost acoperită și odată terminată era gata-gata s-o arunce. Coșul de hîrtii a intrat de nenumărate ori în joc, fără ca cineva să știe ce avea în el.

O voce venită de undeva, dintre studenți, poate dintre cărturari sau necărturari, întreabă destul de des: „vreau să știu cum scrie Arghezi? Te rog spune-mi și mie"?

Unii cred că scrisul e o tehnică... Dacă îți tocul mai aplecat sau mai drept poți să scrii mai ușor în proză sau în versuri. Alții poartă chică, sperînd că vor fi mai inspirați. Nu e nimic adevărat: scrisul cred că este un dar, ca al cîntărețului, ca al zugravului, ca al ciopîtorului... Toată problema este să scoți din țărîna pe care o ai în tine cît mai mult.

Din vorbele lui Arghezi se înțeleg aspecte și perspective. Un manuscris, de pildă o tabletă, niciodată n-a ieșit din primul creionaj. Pagina șterearsă și adăugită devine de cele mai multe ori de necitit. Alteori, ideea este reluată după o zi sau două și nu trece la dactilografiat fără o ultimă purcare.

— Ideea trebuie muncită mult pe hîrtie... Îți trebuie timp și răgaz sufletesc... În literatură e bine să nu te grăbești.

Mulți ani de-a rîndul, în Mărțișor, îl lăsam pe tata seara la masa lui și-l regăseam dimineața cînd ne trezeam deodată cu cocoșii, lucrînd mai departe. Cîte ore din douăzeci și patru? — În vremea colaborărilor cotidiene, la gazete, cînd articolul trebuia să fie gata la timp, aproape că nici nu mai dormea. Cîte 16 și 20 de ore se scurgeau pe nesimțite pe lîngă penița condeiului.

Niciodată Arghezi n-a fost și nu este mulțumit de lucrul lui. Îl știu întotdeauna stăpînit de sentimentul că nu și-a făcut pe deplin datoria. Datoria de fiecare zi și-o înțelege cu un accent mai aspru și pe un ton mai dur. Nu vrea să se lase convins nici de mama, nici de noi, nici chiar de medici, că nu i-ar strica măcar o săptămînă încheiată de odihnă totală. O zi-două de nelucru îl obosesc mai mult...

Un caiet cu scoarțe albastre pe care dacă l-am răsfoi între patru ochi cu cititorul, fără ca tata să știe — lui nu-i plac indiscretiile în manuscrise — sau altul pestriț cu etichete îngălbenită de vreo șaizeci de ani trecuți, cu însemnări aproape zilnice, cu aprecieri, ori cu cîte un vers, am vedea că poartă, abia deslușită, cîte o inscripție latinească: „Nulla die sine linea"... adică nici o zi fără o linie, tradus în conștiința lui Arghezi, măcar o vorbă scrisă în fiecare zi. Cîte vorbe scrise, cîte rînduri, cîte pagini s-au scris oare în aproape șapte decenii? Strădania lui Arghezi se pare că n-a rămas fără rezultat.

În Mărțișor au venit peste umerii familiei, întotdeauna strînsă în dragoste și în muncă, și vremuri bune și vremuri grele. Grădina, îngrijită de cîte-și patru, înflorită și curată, a fost pentru amîndouă situațiile un refugiu sufletesc și o alinare în același timp. Nici cînd a fost răscolită de bombe, grădina casei noastre n-a fost tristă decît o zi, cît s-a risipit fumul și cît s-au adunat cioburile... Un vișin în fața casei și-a lăsat umbra de nenumărate ori peste manuscrisele lui Arghezi. Cînd lucra ziua în grădină, veneau lîngă el și cîinii. Zdreanță, bătrîn acum de aproape douăzeci de ani, se așeza sub scaunul lui. Hofu — cu botul lui în botul gheletor, Zmeu, mai sfios, pe cărarea de nisip. Din sensibilitate în sensibilitate, de la o mîngîiere pe nasul cîrn sau pe spinarea dreaptă la condei, de la o vorbă blajină la un vers, întreaga stare sufletească a Mărțișorului s-a transpus în literatură. Pe limbaj mai științific asta s-ar numi interdependență, influența mediului, reflectare, sau nu știu mai ce. Versurile citate poate că spun din acest punct de vedere mai mult decît o critică literară:

L-ați văzut cumva pe Zdreanță
Cel cu ochii de faianță?
E un cîine zdrențuros
E hîcos, dar e frumos...

★

Zmeu', dog de vînătoare,
E frumos la arătare,
Falnic, sprinten și semeț
Nu e cîine de colț...

★

A orbit de boală grea
Hoțul tatii, și-aș fi vrut
Să-i găsesc un leac, ceva.
Nici un vraci nu l-a avut...

Tot pe sub vișinul care acum nu mai este, Arghezi se vedea vara cu musafirii casei, prieteni de demult și prieteni de literatură. Veneau mai des pe vremea cînd Mitzura și eu eram mai mici, părinteștii Gala Galaction și-l făceam să se dea cu noi în scrinciobul de lemn și să ne spună snoave. Figura lui era amestecată cu barba albă care-i ședea frumos. Pălăria mare și neagră era cu marginile largi și mai ales cizmele grele pe care le purta ne făceau să-l credem un fel de staroste al oștilor din basme, care se asemănau cu el. N. D. Cocea, V. Demetrius, Dem. Theodorescu și Galaction se adunau cîteodată cu toții și umbrele seri îi prindeau ascultînd în Mărțișor. I. C. Vissarion, scriitorul țăran din Dîmbovița, înnopta uneori pe la noi, vorbind și povestind tot soiul de întîmplări frumoase sau urîte de prin sate. Odată, pe vremea cînd tata era închis la Tg. Jiu și maică-mea era plecată cu Mitzura să-l viziteze la lagăr, a venit Vissarion.

— Să-ți spui cum l-am văzut prima oară pe Arghezi... Poate n-ai să mă crezi, da așa a fost... Venisem de la Coțești la București și mă aflam la o cîrciumă la poalele mitropoliei. La masa de alături erau cîțiva băieți și un popă tînăr. Am ciulit urechile la ce vorbeau ei. Popa vorbea așa de frumos și spunea cuvinte atît de înțelepte, că-mi venea să sar la el și să-l pup... Dar, vezi, el era în grabă și eu în sfîrșit... Pe vremea aia unde se pomenea un popă, dar mi-te un călugăr, într-o cîrciumă?! Mă dau binișor pe lîngă unul dintre ei și-l întreb: „Cine-i, neculiță, popa ăsta, că tare la mai vorbește de la inimă"?... Ăla mi-a răspuns că e diacon la mitropolie și că-l chiamă Iosif, dar să-l spune și Arghezi... M-am mitat năuc la el și parcă-l văz și acum...

Mărțișorul a devenit în timpul un fel de mică patrie, în care toți deopotrivă luăm parte, după puterile noastre, la treburile fiecărei zile. Tot în Mărțișor, soră-mea Mitzura a debutat cu creionul și cu acuarela. Înclinația spre desen a tatii s-a transmis Mitzurei, iar Mitzura de mică începuse să smîngălească hîrtia. Studii după natură, de mișcare, perspectivă, unghiuri noi și o formă nouă de desen se deslușeau din mîna ei sub același îndemn scris și pe coietele el: nulla die sine linea. Pornită din Mărțișor și înfățișînd crîmpeie de viață ale gospodăriei, o expoziție de desen și de succes în același timp, în fosta sală Prometeu, deschidea Mitzurei un nou orizont. Paralel cu desenul, dansul și teatrul au furat-o însă de la șevalet și au dus-o pe scenă...

Dacă ar fi să vorbim de ea, copilăria noastră este însăși evoluția Mărțișorului cu nevoi și bucurii. Nu este crîmpei de casă ori fărîmă de gospodărie care să nu fi trecut printre degetele tătuțului și ale măicuții, la care se asociau plăpînde și ale noastre, ca o ucenicie necesară de viață. Odată cu cartea, principiul creșterii a fost să meargă și munca dusă de brațe și nu putem spune că educația n-a fost una dintre cele mai bune. Franțuzeasca mergea perfect cu gospodăria, după cum lectura se completa ușor cu greblatul în grădină.

— Am dus-o destul de greu, după cum știți și voi, și un singur lucru ne-a ajutat să ajungem pînă aici: am ținut mult unul la altul. Din dragoste și cu dragoste am realizat ceea ce vedeți și voi... Și să-ți mai spun ceva, continuă tata. Toată literatura mea nu face cît o ciorbă sau o tocană de-a Paraschivei!

— Cum pune Chiva capacul, se cunoaște, adaugă tata, sărutîndu-i mîna la sfîrșitul mesei.

★

Să spunem că s-a făcut seară în Mărțișor. Au tăcut și vrăbiile, s-au cumințit și porumbeii și la înginatul zărilor cu noaptea, a mai rămas pe cer o fărîmă de lumină. E luceafărul. Sub el și peste zarea întinsă de la poalele Mărțișorului peste oraș, salbe de scîntei scîpesc și se înmulțesc parcă înmiit din scîpirea lui.

Nu alerga prin iarbă, că deranjezi lăcustele. Nu striga prea tare, că-ți vor răspunde din turla cucuvelile. Stai liniștit și uită-te peste oraș. Privește din Mărțișor noaptea cum București crește pe dimensiuni nebănuite. Nu te sfii: desprinde-te ușor îndărătul timpului și înțelege de ce Arghezi s-a retras de bulevarde și de haos și s-a cocoțat pe deal. Și ceea ce vezi și ceea ce înțelegi în Mărțișor, păstrează în inima ta.

„Școală de măiestrie literară"

Revista Voprosi literaturi a inițiat, odată cu începutul acestui an de activitate o rubrică nouă și originală: Școala de măiestrie literară. În cadrul acestei rubrici de larg interes și de mare importanță revista și-a propus: „să contribuie la dezvoltarea tinerelor talente, îndrumîndu-le spre o legătură strînsă cu viața, cu mediul în care trăiesc, educînd în tineret spiritul de răspundere pentru munca literară, pentru calitatea ei". E vorba oare de o școală și lecții, ca să spunem așa, „prin corespondență", menite să învețe pe tineri cum să devină poeți, prozatori sau dramaturgi? Desigur că nu. „E foarte puțin probabil să poți „învăța" pe cineva să scrie — arată revista în cuvîntul său de prezentare a rubricii. Scopul nostru este, în primul rînd, de a prezenta experiența de creație a clasicilor, a maeștrilor literaturii sovietice... A învăța nu înseamnă a imita, ci a-ți însuși procedee de măiestrie".

În primele trei numere pe anul în curs, în cadrul rubricii au luat cuvîntul cîteva din cele mai de seamă personalități ale literaturii sovietice din zilele noastre, precum: I. Ehrenburg, Boris Polevoi, S. Marșac, Aseev, V. Kojevnicov, A. Arbuzov, V. Rozov, Alexandr Bek. Nume cunoscute și apreciate de cititorii din țara noastră și de cercurile scriitoricești pentru care această rubrică poate prezenta un real interes. Diferitele puncte de vedere formulate oglindesc specificul dezvoltării și a preocupărilor literare ale fiecărui scriitor, poartă amprenta propriilor lui căutări în procesul de creație. Foarte variate și cu numeroase ilustrări concrete, deloc rigide și fără intenția de a impune reguli și norme, amintirile, sfaturile, considerațiile expuse în rubrica revistei Voprosi literaturi reprezintă un schimb de păreri și de experiență, foarte util și rodnic, între generația mai vîrstnică a literaturii sovietice și schimbul ei de mîine.

Astfel adresîndu-se acestui tinerel I. Ehrenburg afirmă: **„Scriitorul în afară de viață, are o singură școală: literatura și în primul rînd cărțile bătrînilor scriitori".** Autorul Furtunii mărturisește că ori de cîte ori tineretul îi cere sfaturi, el îl îndeamnă să citească, să adîncească operele clasicilor, să pătrundă în laboratorul lor de creație: **„Din ciornele clasicilor putem învăța foarte mult... Studiul ciornelor nu ne arată numai cum se construiește o frază, ei ne dezvăluie însăși natura artei".** Dar a învăța de la clasici — arată I. Ehrenburg — nu înseamnă a-i copia. Arta contemporană nu poate repeta aidoma soluțiile și realizările predecesorilor ei **„...pentru noi e foarte important să căutăm o formă nouă, nu o formă în genere, ci o formă care să corespundă conținutului artei. Nu numai orînduirile sociale sau concepțiile științifice evoluează, evoluează și limbajul artei... Nu se poate scrie un poem închinat colhozurilor în forma în care s-a scris EVGHENII ONEGHIN".** Subliniind că legile după care evoluează arta sînt altele decît cele după care evoluează societatea sau știința și că nu e vorba **„de progresul sau desăvîrșirea formei, ci de schimbarea ei,** Ehrenburg conchide: **„trebuie să găsim forme noi, care să corespundă ideilor pe care vrem să le exprimăm. În artă forma este inseparabilă de conținut, de aceea nu putem culege ceea ce a rămas de pe urma veacurilor trecute".**

O idee îndeaproape înrudită afirmă și A. Arbuzov. **„Timpul aduce schimbări în tehnologia creației. Noi repetăm adesea în formule generale unul și același lucru: „învățați de la clasici". E neîndoielnic că avem ce învăța de la clasici, dar trebuie să luăm din creația lor, ceea ce trăiește și astăzi".**

Despre legătura cu viața, despre tematica de actualitate, despre sufletul contemporaneității, ca sursă principală de inspirație a scriitorului a vorbit, alături de alții, Boris Polevoi.

„Ce bogăție fără margini de oameni minunați, cu suflete mărețe, puternice, se deschide în fața scriitorilor lumii socialiste, dacă ei au un ochi ager, o ureche ascuțită, o inimă largă. Ce situații noi, uimitoare, cîte conflicte noi, poartă cu sine fiecare zi din viața noastră! Iată unde găsim o comoară nesecată de teme, subiecte, imagini pentru noi toți și în primul rînd pentru scriitorii începători".

Datoria și în același timp fericirea scriitorului „e de a fi în miezul vieții, de a observa nou în momentul nașterii sale, de a-l relata cu glas tare și în felul acesta de a contribui la afirmarea lui".

O legătură neîntreruptă și foarte intensă cu viața este secretul biruințelor lui Alexandr Bek, după cum el însuși ne-o mărturisește. Relatarea succintă a împrejurărilor care au dus la apariția cîtorva din operele sale (**Kurako, Șoseaua Volokolamskului, Viața lui Berejkov**), dezvăluie limpede rolul hotărîtor al materialului cunoscut și cules direct din viață, înrîurirea binefăcătoare a pulsului viu al contemporaneității. E demnă de relevat și de imitat ideea **„cabinetelor memorialistice" — ce au luat ființă în U.R.S.S. din îndemnul lui Gorki — adevărate tezaure, colecții de mărturii ale oamenilor despre epoca lor, despre munca lor, despre contemporanii lor.**

El însuși maestru al traducerilor și traducător cu o veche și bogată experiență, S. Marșak a împărtășit cîteva păreri în problema tălmăcirilor. Chiar dacă cercetările de ordin teoretic despre arta traducerilor ar fi fost mai numeroase și mai substanțiale, părerile lui S. Marșak tot și-ar fi păstrat interesul și valoarea datorită contribuției pe care scriitorul sovietic a adus-o în frontul acestui gen special de activitate literară. Dar cum problemele teoretice și cele de măiestrie a tălmăcirii sînt încă departe de a fi fost pe larg dezbătute și cu atît mai mult pe deplin elucidate, e lesne de înțeles atenția cu care se cuvine să ascultăm spusele lui S. Marșak. Subliniind greutățile ridicate de tălmăcirea unei opere și totodată relevînd și importanța activității de traduceri, Marșak insistă asupra realizării, a artei întrupării unei opere literare într-o limbă străină: **„Limba traducerii trebuie să fie tot atît de bogată și de curată ca și limba unei opere originale... Traducerea trebuie să fie o operă de artă adevărată. Și această artă ca oricare alta presupune căutări, soluții fericite și riscuri inevitabile".**

Auspiciile sub care se desfășoară noua rubrică a revistei Voprosi literaturi, menită să fie de un real ajutor în lămurirea problemelor de artă literară, îngăduiesc și pe viitor alte noi și interesante contribuții.

Tatiana Nicolescu

Semnificația unor traduceri

Ajuns la noi la a patra ediție, romanul lui G. Călinescu Enigma Otiliei *a apărut nu de mult pentru prima dată în librăriile sovietice, în traducerea lui Iurl Kojevnikov, cunoscut din numeroasele tălmăciri în rusește din literatura noastră, și a lui D. Spolianski.*

Precedat de o prezentare generală a personalității culturale a autorului, traducerea urmează claritatea și profunzimea frazei românești.

Tirajul fabulos indică aprecierea dată asupra valorii acestei opere de către forurile sovietice competente și dragostea și interesul din partea publicului sovietic pentru cultura noastră națională.

La puțin timp după traducerea în rusește, romanul Enigma Otiliei *de G. Călinescu era editat și în limba franceză* La Nef de Paris editions *în tălmăcirea lui A. Georges Boesteanu. Traducerea aproape simultană în aceste două limbi de circulație mondială a unuia dintre cele mai bune romane românești, dovedește interesul stîrnit în străinătate pentru una din operele semnificative ale academicianului G. Călinescu.*

Aceste traduceri dovedesc viabilitatea pe care timpul în certifică an de an unei opere fundamentale a epicei românești.

Enigma Otiliei, *scrisă în timpul elaborării unor opere fundamentale de critică și istorie literară cu perspective nebănuite cînd atunci, aparținînd aceluiaș autor, nu era o revelație și o descoperire a romanticului Călinescu, pentru că talentul literar din* Viața lui Mihai Eminescu *și* Viața lui Ion Creangă *îl ducea spre o operă beletristică în înțelesul curent al cuvîntului.*

O ediție nouă la București, traducerea ei la Moscova și la Paris, transformă actele editoriale în indicii prin care Otilia ne amintește că a dispărut numai figurativ din strada Antim, dar că ea continuă să trăiască aici ca și peste hotare.

CRONICA DRAMATICA

Eroul pozitiv în dramaturgie

PERSPECTIVA ȘI IDEAL

Privită în evoluție istorică, problema eroului pozitiv din teatrul românesc actual capătă noi semnificații și înțelesuri. Pentru că dorința de a crea un erou deosebit, care să concrelizeze în datele caracterului său idealuri și aspirații înalte, a fost prezentă și în dramaturgia noastră dintre cele două războaie. Gelu Ruscanu, Domnișoara Nastasia, sau chiar Mirolu, ca să ne oprim numai la cîteva tipuri mai caracteristice, întruchipează un ideal de cinste și integritate morală, de dorința de a depăși existența meschină și mediocra, de a se opune necinstei și grosolăniei burgheze. Dar fiecare din acești eroi își încheiau destinul fie resemnîndu-se și cufundîndu-se în apa stătută a unei existențe amorfe, fie apelînd la soluția definitivă și tragică: sinuciderea. Soarta acestor icari cu plumb în aripă era de fapt o consecință a oboselii limitate a autorilor, prizonieri ai propriilor contradicții, în împrejurările sociale respective. Tocmai acest fapt ni-l mărturisește Camil Petrescu atunci cînd evocă etapele desăvîrșirii *„Jocului ielelor"*: *„A doua versiune a fost scrisă pe la mijlocul lui iunie și cu ea m-am încîlcit în jocul inextricabil al antinomiilor în așa măsură, că întocmai ca și eroul meu, n-am mai putut să mă desprind pentru tot restul vieții de „jocul ielelor" întrevăzute în sferele albastre ale conștiinței pure, care mi-a apărut încă de pe atunci ca „jocul ielelor" (Addenda la falsul tratat. Teatru,* vol III. 1947). Citatul este revelator și cred că ne oferă posibilitatea să întrevedem cauzele pentru care eroul cu un profil moral deosebit din literatura dramatică dintre cele două războaie mondiale a avut un sfîrșit tragic.

O privire istorică asupra problemei ne va ajuta să înțelegem și noutatea revoluționară a tipurilor de eroi pozitivi din dramaturgia noastră actuală. Eroul cinstit din dramaturgia deceniilor al treilea și al patrulea se caracterizează, chiar și în cele mai avansate întrupări ale sale, prin lipsa unui ideal social clar și a unei perspective de viață. Dramaturgia noastră a creat asemenea tipuri care prin forța înfruntării cu mediul burghez și dorințele clocotitoare de eliberare decășeau *„tiparul"* din proza acelei vremi. Gelu Ruscanu, Domnișoara Nastasia sau Silvestru Trandafir cad răpuși atunci cînd ultimele licăriri ale speranței s-au stins. La ei curba de involuție este mult mai bruscă. Toate aceste tipuri atît de deosebite între ele au comună, cum spuneam, neputința de a vedea dincolo de marginile unui orizont foarte apropiat și în fond circumscris la aria socială a vieții de atunci. Pentru Domnișoara Nastasia visul nutrit cu atîta ardoare nu reprezintă mai mult decît evadarea din mahalaua promiscuă a Veseliei în strada luminoasă și curată aflată, în închipuirea ei, în cartierul Popa Nan. Pînă la urmă își va da seama că totul n-a fost decît o iluzie: *„N-am mai găsit nimic din ce-a fost odinioară! Case murdare, cu oameni răi și femei bețive ca pe la noi, norocoi..."* În fond, Domnișoara Nastasia este victima unui mirai, iar perspectiva ei se reduce la cadrele unei existențe tot atît de meschine. Sinuciderea eroinei lui George Mihail Zamfirescu nu apare decît ca o consecință firească.

La alte dimensiuni sufletești și cu implicații psihologice mult mai subtile, Gelu Ruscanu (*Jocul ielelor* de Camil Petrescu) trăiește de fapt aceeași dramă. Parcurgînd și el experiența neîmplinirii unui ideal — și anume aceia de dreptate — în societatea burgheză, Gelu Ruscanu cade victima aceleiași lipse de perspectivă în înțelegerea vieții. Deși avea într-un fel condiția revoltatului (*„Era prea inteligent ca să accepte lumea așa cum este"*) Gelu Ruscanu nu-și vadă împlinit idealul său. În mod absolut, fără a ține seama de împrejurările sociale și istorice concrete, „Orgoliul său nemăsurat" era de fapt expresia individualismului intelnit și la eroina lui Zamfirescu. Negînd o întocmire socială rău alcătuită, ei se prăbușeau pentru că nu aveau capacitatea să întrevadă viitorul și căile de realizare a lui. Pricina eșecului vine de fapt de la această singularizare a eroului, de la lipsa unui racord intim între idealul eroului și visul desăvîrșindu-și armonios personalitatea. Dar aceasta pentru că eroul pozitiv al dramaturgiei realist-socialiste (Anton Nastai, Petru Arjoca, Ioana Boga, Spiridon Biserica, Toma Căbulea), stăpîn pe destinele vieții sale, își construiește un ideal în concordanță deplină cu idealurile clasei care a oferit omului perspectiva eliberării sale. Aspirațiile sale sînt aspirațiile societății noastre și el luptă pentru împlinirea unor deziderate ce fiind ale sale sînt ale tuturor celor ce merg alături de el, sub conducerea partidului. De reținut alături de aceste caracteristici este și faptul că eroul pozitiv al dramaturgiei noastre realist-socialiste, simbolizînd forța milioanelor de oameni descătușați, nu mai are sentimentul chinuitor al însingurării, ci conștiința nezdruncinatei solidarități în lupta pe care o duce. În timp ce eroul vechii dramaturgii pierea în luptă cu societatea burgheză, eroul noii dramaturgii luptă pentru ca idealurile societății socialiste să triumfe. El nu mai nutrește himere ci visuri realizabile pentru că drumurile sale sînt luminate de învățătura partidului celor ce muncesc. El are perspectiva faptei sale de zi cu zi, iar între idealul său ca om și cel al societății, există o perfectă osmoză. Ceea ce înnobilează și ridică pe o treaptă superioară caracterul eroului pozitiv al dramaturgiei noastre de astăzi este sentimentul răspunderii sociale a omului. Cum se concretizează aceste trăsături morale în cîteva din personajele cele mai autentice ale noii noastre dramaturgii, ne propunem să urmărim într-un articol viitor.

Valeriu Ripeanu

Aurora CONȚESCU

Eu cînt de-aici

Eu cînt de-aici, din sînul versurilor meandre
ce-și scutură în toamna frunzișul mort așa
ca pielea-mbătrînită a unei salamandre,
intearsă-n țărna neagră, asemenea cu ea.

Eu cînt de-aicea, unde sub brazda răscolită,
în urma prăvălite sub ziduri de cetate,
stă, sub rugina vremii, apusa lume scită,
cu vechile blazoane sub oxidări treptate.

Eu cînt de-aicea, unde-ncarcările incerte
aduc din largul zilei pe truditori la mal,
cum vin pescuitorii de perle, să deșerte
lumina somnoroasă a lacrimei de-apal.

Ei trec, fără s-o știe, în drumul către casă,
pe sub boltirea vastă a sufletului meu,
în care un grăunte din forța lor îmi lasă,
și lau cu ei, pe frunte, un fir de curcubeu.

Îi știu: aceleași vînturi ne dor și ne dezmiardă,
mîndria mea, alături de-a lor se-nălță-n șea.
Din fiecare cută a frunții lor fac coardă
din fiecare zîmbet, pe cerul meu, o stea...

AL. A. PHILIPPIDE
la 60 de ani

Omul de cultură Alexandru A. Philippide împlinește 60 de ani. Semnătura sa a apărut în anii imediat următori primului război mondial în paginile unor reviste cu orientare democratică, — îndeosebi în Viața Romînească. Poet cu o sensibilitate deosebită, autor al volumelor Aur sterp și Stînci fulgerate, Al. A. Philippide a fost prezent și în critica noastră literară dintre cele două războaie cu articole și studii critice în care erau evidente — în ciuda unor neclarități și confuzii — idei prețioase, de respingere a curentelor decadente, de afirmare a idealurilor umaniste, cărora poetul le-a fost totdeauna credincios. Pe aceeași linie se înscrie și afirmarea neîncetată a valorii și trăiniciei literaturii noastre clasice.

Al. A. Philippide este unul din intelectualii care s-au apropiat cu dragoste și entuziasm de noile realități sociale din țara noastră. Numele său este cunoscut astăzi milioanelor de cititori, datorită muncii sale neobosite duse în acești 15 ani, pe tărîmul traducerilor din clasicii literaturii universale. Școala romînească de traduceri numără pe Al. A. Philippide printre reprezentanții săi cei mai străluciți. Multe din valorile literaturii universale au fost puse la îndemîna maselor largi de cititori prin excepțional de valoroasele traduceri semnate de acest mereu tînăr poet și om de cultură. Să amintim aici operele lui Pușkin, Lermontov, Schiller, Goethe, Heine, Lev Tolstoi, Jules Vallès, Cernîșevski, A. France, Th. Mann, Baudelaire, Voltaire etc. Prin aceste traduceri, Al. A. Philippide a adus o contribuție de seamă la cunoașterea în adevărata lumină a clasicilor literaturii universale.

În același timp, Al. A. Philippide a participat la desfășurarea revoluției noastre culturale prin articole, studii și prelegeri despre marii scriitori. Adînc prețuitor al literaturii sovietice, despre exemplul careia în făurirea noii noastre literaturi a scris în mai multe rînduri. Al. A. Philippide a publicat traduceri din marile opere ale scriitorilor sovietici.

Tinerii scriitori din țara noastră prețuiesc în persoana lui Al. A. Philippide pe intelectualul de înaltă cultură, modest și exigent, care s-a situat prin atitudinea și scrisul său alături de cauza poporului nostru pe drumul socialismului. Dragostea sa față de literatura nouă realist-socialistă și de tînăra generație de scriitori s-a concretizat și se concretizează prin articolele pline de căldură publicate în ultima vreme în paginile revistelor. Îndemnurile și sfaturile sale sînt îndemnurile și sfaturile unui scriitor crescut la școala literaturii clasice, cu o bogată experiență artistică, ce înțelege drumurile sănătoase de dezvoltare ale literaturii realist-socialiste și dorește din tot sufletul să contribuie la înflorirea ei. De aceea, articolele lui Al. A. Philippide au un larg ecou în inimile celora cărora le sînt adresate.

Activitatea multilaterală a acestui intelectual patriot a fost prețuită la adevărata el valoare numai de regimul de democrație populară. În acești ani i s-a acordat înalta distincție de laureat al Premiului de Stat. În anul 1955, Al. A. Philippide a fost ales printre membrii corespondenți ai Academiei R.P.R.

Revista Luceafărul urează distinsului său colaborator, poetul și criticul Al. A. Philippide, ani mulți și rodnici, dorindu-i să fie mereu prezent în primele rînduri ale bătăliei pentru înflorirea literaturii noastre realist-socialiste.

LUCEAFĂRUL

CREȘTEREA TENDINȚELOR MILITANTE ÎN REALISMUL ROMÎNESC ÎN PREAJMA LUI 1907

Semnele rele ale veacului celui de curînd început pe scena istoriei se înmulțeau. Vremea imperialismului intra însoțită de plăgile groaznice pe care odată Dürer le înfățișase într-o gravură încărcată de semnificații. Cei patru cavaleri ai apocalipsului: foamea, molima, judecata și moartea.

Organizațiile muncitorești și partidele socialiste din țările Europei constituiau nuclee de forțe noi care, crescînd fără oprire și în ciuda unor momente de descumpănire, se pregăteau să înfrunte lumea cea veche într-o crîncenă încleștare. Chiar din primii ani ai secolului, ca o proiecție a semnului sub care el avea să se desfășoare, cînd centrul mișcării revoluționare se mutase din apusul în răsăritul Europei, a izbucnit în bătrîna și apăsata Rusie, revoluția burghezo-democratică. Anii 1905-1907 cu înfrîngerile, victoriile și învățămintele lor au fost ani de strîngere a rîndurilor, de încercare și călire a forțelor revoluționare ruse, dar mai ales de fixare a ideologiei marxiste sub îndrumarea directă a lui Lenin. Între 1902 și 1905 apăruseră lucrări teoretice fundamentale ale marelui călăuzitor și anume Ce-i de făcut? (1902), Un pas înainte, doi pași înapoi (1904) și Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică (1905), iar în anii acestia s-au verificat ideile și principiile tacticei revoluționare.

Literatura, ca întotdeauna, a răsfrînt fidel durerile oamenilor și lupta lor, și n-a fost o întîmplare că anul 1905 a însemnat pentru Rusia și pentru istoria literaturii universale anul începuturilor realismului socialist, anul apariției romanului Mama al lui Maxim Gorki. De altfel, problemele culturii și literaturii s-au bucurat de o mare atenție din partea lui Lenin în vremea primei revoluții, din pricina însemnătății lor educative covîrșitoare. Acestea aveau menirea să ridice masele din beznă, să le conducă spre viața activă și liberă. Marea furtună revoluționară rusă a fost deci atît prin acțiune, cît și prin ideologie, o pildă dinamizatoare pentru toată Europa, dar în special pentru țările din imediata vecinătate a colosalului imperiu.

La noi în Romînia, s-au petrecut aproape concomitent fapte de istorie și cultură care denotă înrîuriri sigure ale evenimentelor mai înainte menționate, devenite exemplare pentru toate mișcările de eliberare socială. Tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej arăta în raportul prezentat la a 30-a aniversare a întemeierii Partidului Comunist din Romînia că „începînd cu crearea primelor cercuri muncitorești, cursul întregei dezvoltări a mișcării noastre muncitorești este influențat de cursul mișcării revoluționare din Rusia..." Și tot cu același prilej, analizîndu-se cauzele răscoalelor țărănești, se spunea: „Ascuțirea contradicțiilor de clasă provocate de această situație ca și impulsul revoluției ruse din 1905, a aprins vilvătaia marilor răscoale țărănești din 1907". Proletariatul nostru, tînăr însă, fără un partid politic revoluționar, n-a știut să conducă răscoalele, și acestea au fost înecate în sînge. Experiența lor a slujit însă luptelor viitoare, iar literatura noastră a înregistrat o creștere a problematicei sociale, a atitudinilor militante, ferme din partea scriitorilor.

În ierarhia problematicei noastre sociale, chestiunea țărănească se impunea cu o gravitate crescîndă. De pe la 1880, în răbufniri aproape periodice de mînie și disperare, masele țărănești își exprimau haotic, neorganizat, dar tragic, suferințele unei existențe de mizerie aproape subumană.

Sub povara copleșitoare a unei întreite apăsări, a boierului, a arendașului și a administrației de stat, țăranul, „talpa țării", își tîra ființa istovită, stoarsă de puteri, pe lanurile străine a căror muncă nu-l asigura decît un bordei sordid și o hrană ce abia-l ținea în viață, ros de pelagră și alte boli sociale. Această figură tragică a țăranului romîn, repetată în milioane de exemplare pe întinsul țării, ajunsese să constituie un fel de „specific național" pe care l-a fixat toată arta vremii.

Încă de pe la 1880 literatura începuse să fie dominant inspirată de problematica țărănească. Contemporanul adusese o preocupare masivă în legătură cu viața satului care devenise un fel de punct obligator de program pentru toți aderenții curentului. Sub înrîurirea creșterii mișcării muncitorești care agita pe prim plan tot problema agrară, se înregistrase, după 1890, o pătrundere a aceleiași tematici în opera marilor scriitori ai timpului. Alecsandri, ultimul scriitor din generația sa, văzuse noua mizerie și noua luptă a țărănimii pe care el le crezuse încheiate la 1864 și scrisese în 1888 poemul rămas postum Plugul blestemat. Caragiale în Năpasta și Arendașul romîn, Vlahuță în Socoteala și La arie, Coșbuc în Noi vrem pămînt (pentru care a și fost socotit printre instigatorii răscoalei din 1907) aduceau noi și impresionante variații pe această temă care amenința să devină clasică prin permanența ei.

În pragul secolului XX, chiar curentele anti-realiste, semănătorismul și poporanismul nu încercau decît diversiuni pe marginea aceleiași realități amare, propunînd false soluții, ca de pildă, exaltarea tradiționalismului sau sublimizarea datoriei intelectualului de a ridica prin cultură satul din care a plecat. Așa se explică totuși popularitatea printre scriitorii vremii a acestor curente, în ciuda trăsăturilor lor ideologice reacționare negative: ele atrăgeau prin ceea ce aduceau în miezul însuși al diversiunii lor, nefericirea maselor țărănești.

1907 a însemnat, istoric, sinteza tuturor încercărilor anterioare, izolate, sporadice, de protest, într-o vîlvătaie de răzvrătire uriașă înălțată spre cer, o irumpere de deznădejde, cu o lărgime de cuprindere fără precedent, pe măsura uriașei contradicții, de neștiut în afara luptei. Și această aruncare a țăranilor înspre un țel nelimpede încă, această manifestare spontană a unor dureri milenare ce nu mai puteau fi îndurate, a fost plătită printr-o jertfă sîngeroasă, enormă.

Ca și în Rusia, în lumina evenimentelor crîncene, peisajul literaturii noastre capătă o perspectivă socială tot mai largă și mai unitară, cum poate de la 1848 nu se mai întîlnise. Scriitorii, zguduiți profund, răspund fiecare conform temperamentului lui artistic, conform modului obișnuit de a-și exprima trăirile, dar cu adevărat solidari și rezonanți la emoția și vibrația socială puternică. Printre primii răspunde Ibrăileanu, chiar în numărul de pe martie al Vieții romînești, cu o cronică literară, Țăranul în literatura romînească, scrisă într-un freamăt de indignare, însuflețită de sentimente accentuate polemice îndreptate împotriva lui Maiorescu, cu refuzul acceptării unor momente de idealism în înfățișarea țăranului la Alecsandri și cu [illegible] lui Caragiale, Vlahuță și Delavrancea care au dăruit cîteva instantanee pline de emoție din viața țărănimii. Criticul învestește apoi în imaginea falsă a unei țărănimi „decorative", întreținută cu asiduitate de către oficialități la serbări și jubileuri. Iar concluzia articolului stă într-o întrebare dramatică, grava el descumpănire: „Și cu direcția care va lua, de aci încolo, literatura romînească?..." Dar întrebarea vine o altă întrebare, dacă e o aurora durerile din acest moment ale poporului [illegible] ale învierii „sau ale morții?"

Tulburarea, mînia, incertitudinea se amestecă în învălmășitele rînduri pline de groază, inspirate de marele critic într-o clipă de compasiune adîncă pentru recolta însîngerată secerată de pe ogoare. Cronica lui Ibrăileanu e parcă un semn la care se vor răspunde în numerele următoare ale Vieții romînești, ale Luceafărului, ale Semănătorului, cei mai mulți și mai buni scriitori ai vremii.

Mihail Sadoveanu, Paul Bujor, Spiridon Popescu, George Ranetti, sînt prezenți în paginile Vieții romînești cu bucăți deosebite ca factură, ca timbru, ca atmosferă, dar legate toate prin aceeași tematică: viața întunecată de suferința a țăranului. Într-o zi de primăvară a lui Sadoveanu aduce imagini din marile și înăbușitele dureri ale populației rurale, chinuită de o fiscalitate excesivă, de autorități nepăsătoare...

Scrisă se pare încă din ianuarie 1907, nuvela lui Spiridon Popescu, Moș Gheorghe la expoziție, cuprinde un fel de preludiu al răscoalei, prin implicarea subtilă a motivelor ei într-o fabulație aparent plină de haz. Eroul, prin simțirile lui naive, pronunță verdictul societății contemporane, sfîșiată de un decalaj fatal între clasele dominante și cele oropsite, între lux și mizerie.

Fabula lui Ranetti, Plugul și tunul, vorbind în tîlcuri transparente despre reprimarea răscoalei, sfîrșește cu imaginea țăranului „În veci jertfit / Ca mucenicul osîndit / Să piară pe aprinsul rug..."

Schița lui Paul Bujor, Măcar o lacrimă, e cea mai puternică prin tonul elegiac care însoțește finalul de viață al unui bătrîn sătean ce-și găsește feciorul în maldărul de cadavre, victime ale represiunii.

În Luceafărul nr. 7, din 1 aprilie, Octavian Goga dă la lumină Rugăciune, ecou al aceleiași încrîncenări de sînge, urmată în numărul 9 din 1 mai de Lacrimi, mărturisire a adeziunii poetului la marea cauză a obidiților lumii, a asupriților fără nădejde.

Șt. O. Iosif, cu mijloace folclorice, zugrăvește simbolic în Somnul lui Corbea, publicată în Semănătorul din 29 aprilie, de amenințarea groazavă a uriașului erou popular care se trezește din adîncul amorțirii lor. Al. Vlahuță înfățișează în alegorii aceleași relații dintre oprimați și oprimatori în amplul poem 1907, apărut în nr. 5, din mai, al Vieții romînești. Imputarea directă făcută regelui: „Nu ți-ai iubit poporul, maiestate / Sau nu l-ai iubit și a lui este"... e de o mare forță protestatară și din pricina atitudinii antimonarhice a lui Vlahuță, presa oficială atacă Viața romînească sub cuvînt că publică literatură „incendiară" și „anarhistă" (învinuirea îl privea și pe Spiridon Popescu pentru nuvela mai sus amintită). Ibrăileanu, cu aceeași vervă indignată cu care scrisese cronica anterioară, răspunde cu Literatura „incendiară", „anarhistă" etc., ridiculizînd proaspăta preocupare a gazetelor și revistelor împotriva [illegible] în critici literari și încheind ironic și violent, ca într-un manifest: „Scriitori romîni, nu cîntați suferințele poporului să nu fiți „incendiari" și „anarhiști"! Scriitori romîni, nu zugrăviți în operele voastre decît personaje fericite, politicieni [illegible], oameni pentru care lumea aceasta e cea mai bună cu putință din lumile cu putință bune, altminteri sînteți „incendiari" și „anarhiști"!"

În același an mai abordează tema răscoalei Panait Cerna care închină sumbrelor evenimente din martie poezia Zile de durere (Convorbiri literare nr. 8, XLI, 1907). Iar la toamnă, apare pamfletul 1907 din primăvară pînă-n toamnă (după ce în prealabil se publicase un fragment în ziarul vienez Die Zeit) al marelui exilat voluntar la Berlin, I. L. Caragiale. Acesta, într-o izbucnire de mînie nereținută, face o analiză severă a factorilor economici, sociali și politici care au dus la zilele din martie și condamnă întreaga oligarhie, întregul sistem de guvernămînt al „fracțiunilor" politice și al „clientelei" lor. El spune: „...În același timp, dedesubt, în adînc, clocotesc aproape cinci milioane de creaturi umane, sufletele sleite din grea îndelungă așteptare. Mîngîie care au început și ele să se lămurească, în ură de ghiolul [illegible] ... ca semn că cu cît parte [illegible] din dispariția bunurilor și dezastrelor private. Acolo pe cînd dedesubt [illegible] lor cu mai mult avînt [illegible] ul cameră fără soluție, acolo, în adînc, sînt urmele nevoi materiale și morale ale unui popor întreg — singura temelie, singura realitate, singura rațiune de a fi a statului național romîn... Acolo, în adînc, o lume care știe mai bine ce înseamnă a muri ca vitele decît ce va să zică a trăi ca oamenii scrisnește: „Noi vrem acum nu doar pămînt!... vrem și pămînt și omenie!"...

Puținele dar izbitoarele imagini surprind și sintetizează cauzele izbucnirii vulcanului suferinței într-o concentrare demnă de marele prozator.

Pamfletele lui N. D. Cocea din Romînia muncitoare, intitulate Belurmele. Catarmele s-au deschis, Camerile [illegible], scrise în stilul polemic, susținut, caracteristic, aduc o notă deosebită, foarte interesantă, reunind într-o viziune comună asupra suferințelor lor, pe țărani și muncitori. El vorbește despre „nenorocirile țărănimii decimată de foame și de gloanțe", despre împilările suferite de muncitorimea orășenească, despre „plugari ai țarinelor altora și proletari din uzinele capitaliste" pe care-i dorește strînși în rîndurile socialismului. Dacă mai menționăm și aluzia la proletariatul rus, sugrumat sîngeros (de către marele duce Vladimir), înțelegem direcția vîntului înnoitor care-și întinsese aripile și asupra țării noastre.

Dar încheierea anului răscoalelor nu va stinge interesul pasionat al scriitorilor pentru uriașa nedreptate săvîrșită de regim, pentru problemele sociale în general, și operele literare direct sau numai aluziv legate de evenimente vor continua să apară: I. I. Mironescu va da Furtuna Veteranul (martie 1908), A. Mirea, în 1908, va introduce în Caleidoscop — Scrisoare deschisă unui mele și 1907. Spiridon Popescu va scrie Rătăcirea din Stoborăni (1909), I. C. Vissarion Lupii și Epilogul răscoalei (1915) etc. etc. și inspirația scoasă din cruntele fapte va continua pînă tîrziu.

Facla lui N. D. Cocea va apărea în martie 1910 și în cuvîntul introductiv scriitorul va stabili o comparație grăitoare: „Cei vechi își transmiteau din mînă în mînă, din generație în generație, focul sacru. Ca și dînșii, în ziua celei de a treia aniversări a marei răscoale țărănești, la ultimele restrîngeri ale incendiilor din primăvara anului 1907, aprindem Facla aceasta". Iar în 1912, în pamfletul antimonarhic Omul cu ochii vineți, Tudor Arghezi avea să scrie: „Trebuiesc spuse mereu ca acestea și altele și repetate regelui de peste Rîmnicu, azi cînd se împlinesc cinci ani de la secerișul de sînge din 1907... Și el știe cu toate acestea acum că poporul nostru a început pe calea revoluțiilor sociale, că o revoltă cheamă altă revoltă ca să o vindece..." Cuvintele acestea și multe altele ale acestor scriitori și ale altora spun ritos, fără să lase umbră de îndoială, încotro se mergea în viața publică și în literatură și ce roade se așteptau în viitor. Și cum s-au limpezit țelurile sociale în vremea aceasta, așa s-au lămurit și cele literare. În concepția despre artă se produce acum o precizare de poziții, are loc o orientare ideologică nouă sub semnul acelorași înrîuriri ruse dar și al necesităților locale. G. Ibrăileanu, mergînd pe același drum, continuă să afirme, dar cu mai multă putere, concepția sa despre arta cu tendință pe care o opune susținătorilor artei pentru artă, văzuți acum cu claritate de el drept partizani ai vechiului social, ai neclintirii stărilor de lucruri din viața publică (O nouă concepție asupra artei — V. rom. 1907 — nr. 11 — noiembrie).

Și Gala Galaction, acum și mai tîrziu, va întreține o concepție înaintată, valoroasă despre artă, pe care o va alimenta din aceleași surse ideologice foarte avansate, constituite de creșterea năvalnică a mișcării socialiste. Și el va face, în imagini artistice, analize fine ale stării precare a maselor la noi și va ironiza plin de durere pe susținătorii așazisei seninătăți olimpice a artiștilor (Oglindă ca a noastră și Ad verginem redeuntem — 1913).

Iar N. Cocea, vestejind modernismul în articolul Spre arta viitoare (Pagini libere nr. 6, 1908), vestește din marasmul contemporan apariția înviorătoare a artei noi: „Ici și colo, prin pîcla deasă a acestor vremuri trăite se întrevăd zorii artei viitoare, tot astfel cum pe luciul întins al mlaștinilor otrăvite de paludism, răzbat din adîncuri nuferii verii".

Aceste cîteva spicuiri doar dintr-un fenomen literar mult mai larg și mai complex petrecut în anii marii răscoale țărănești și a urmărilor ei, nu sînt decît consecința firească, pe plan suprastructural, a intensificării luptei sociale și a descoperirii potențialului revoluționar al maselor populare din Romînia, influențată desigur și de ecourile revoluției din marea țară vecină de la răsărit.

Astfel, păstrînd proporțiile, s-a produs și la noi o sporire a tendințelor militante, o înțelegere mult mai adîncă a sarcinilor unei literaturi în care comanda socială se impunea ca imperativ al unei noi etape istorice anunțînd zorii artei viitoare, legate de victoria revoluției proletare.

Zoe Dumitrescu

Radu BOUREANU

Calul negru

Goneam într-o volgă albastră.
Spinări de coline bulgare
Pămîntul, sub trecerea noastră,
Geologice valuri spre mare.

Treceam prin străvechile sate
Pe unde-a fost ciuma turcească
De mult prăvălită pe spate,
Sdrobită să nu se trezească.

Goneam în caleașca modernă,
Tarafuri cîntau bulgărește;
Iubirea cu capul pe pernă
Spre Venus privea cum sclipește.

Venea o baladă pe unde,
O veche baladă bulgară,
Din freamăt de coarde profunde
Pe dor și pe jale de țară.

Spunea de un cal de cărbune,
De fulgere din iatagane,
Și urа sburînd să răsbune
Ochi negri și grei de cadane.

Goneam într-o volgă albastră
Și smuls din furtuna de strune
Vedeam galopînd la fereastră
Un viu armăsar de căiuune.

●

Arbanase

Azi la Timovo pe dealuri
Soarele lumină toamnă
Și-o răstoarnă vîntul valuri.

Cu olane de rugină
Stă în limpezime satul,
Moartea limpede-i deplină.

Vechi temeiuri îl durase,
Rase-au fost și vieți și case,
Sus, pe deal la Arbanase.

Crunt tăiase osmanliul
Pînă-n șapte zeci și șase;
În spre noapte curge rîul

De pustiu, de vînt, de soare,
Sara vîntul peste case-n
Arbanase, cade, moare.

S-a deschis o poartă veche
În iatacuri vechi bulgare
N-are timpul glas, ureche;

Nu aude lumea moartă,
Spartă e-n tipare vremea;
S-a închis o veche poartă.

*

Case vechi în Arbanase;
Șase-i amicul, lumina
Se încurcă-n negre plase.

În iatacuri vechi bulgare
N-are ceasul limba veche,
Glas, ureche, timpul n-are.

Treptele de lemn, uscate,
Neurcate, gem cu viul
Geamăt de dureri uitate,

Nu le suie ciorbagiul
Cu chimirul plin de aur
I-au urcat pe scări sicriul,

I l-au coborît pe trepte;
A rămas în timp chimirul;
Poate aurul s-aștepte...

Aur stins la Arbanase;
Printre crengi — bani moi de seara
Cad pe ziduri vechi de case.

cronica literară

de I. D. Bălan

CORNELIU LEU:
Sîngele și apa

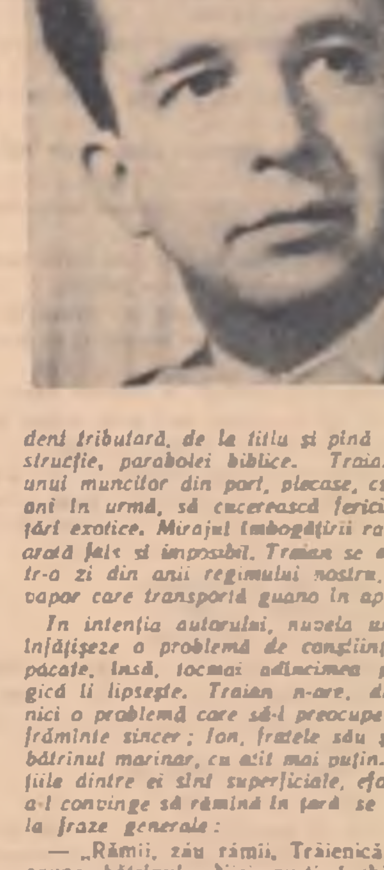

Dacă literatura noastră realist socialistă s-a îmbogățit, în ultima vreme, cu numeroase opere a căror temă este pregătirea insurecției și înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944, tematica luptei pentru preluarea puterii politice de către clasa muncitoare e mai slab reprezentată, sau, în orice caz, insuficient explorată. E o temă importantă, căreia scriitorii noștri îi vor acorda, desigur, atenția cuvenită, urmărind, pe planuri largi sociale, ecourile acestui act revoluționar, rolul lui hotărîtor în evoluția unor destine umane, conflictele și deznodămintele pe care le-a generat.

E meritul lui Corneliu Leu de a fi abordat printre primii această temă într-o nuvelă de o remarcabilă realizare artistică: Sîngele și apa. *Acestei creații, care împrumută titlul întregului volum și care conține latent germenii unui adevărat roman, i se adaugă altele, inegale ca realizare, dar însuflețite de aceeași strădanie de a reflecta viața clasei muncitoare în literatură. Căci în centrul tuturor nuvelelor, cuprinse în volum stă figura muncitorului, zugrăvită în diferite momente istorice și în diferite ipostaze. Eroii celor cinci lucrări:* Sîngele și apa, Fiul risipitor, Mama și directorul morilor, Tovarășul Roșca și urmașul său, Cicatricea, *prin evoluția lor sugerează rolul hotărîtor pe care l-a avut și-l are clasa muncitoare, condusă de partid, în variatele domenii de activitate ale vieții noastre noi.*

Fără a împărtăși teoria după care speciile scurte ale genului epic, schița și nuvela, ar fi un exercițiu pregătitor pentru o specie mai cuprinzătoare, pentru roman, socotim, totuși, că o bună parte din piesele însumate în acest volum sînt într-o mare măsură crochiuri în vederea elaborării unui nou roman. Autor, la o vîrstă tînără, a două romane: Ochiul dracului *și* Vîrsta de aur, *Corneliu Leu nu-și dezminte nici aici vocația de romancier. Organizarea materialului, factura epică a acțiunii, natura unora dintre eroii care au acumulat un anume sentiment al timpului mai pronunțat decît eroii unei nuvele, ne îndreptățesc — credem — observația. Cea mai elocventă, în acest sens, este, fără îndoială, scrierea* Sîngele și apa, *în care sînt înfățișate luptele muncitorimii din Constanța pentru instalarea unui primar comunist. Ceea ce impresionează mai întîi în ampla nuvelă a lui Corneliu Leu este forța de a înfățișa mișcarea maselor, puterea de a insufla cititorului convingerea că ele fac adevărata istorie. De aceea, tot timpul, în centrul acțiunii stă imaginea lor vie, dinamică, din care se ridică treptat și în mod firesc luminoasa figură a comunistului Drăgan, care, cu sprijinul județenei de partid, devine expresia nemijlocită a vieții și idealurilor oamenilor muncii:*

„De la ferestrele tuturor caselor îi însoțeau priviri, îi urmăreau priviri, îi iscodeau priviri. Iar de pe ușile multor case ieșeau alăturîndu-li-se alți și alți oameni. Și coloanele deveneau imense, amestecînd în marșul lor hamali și sudori și nituitori și rujari și învățători și cizmari și electricieni și marinari și elevi de liceu și femei cu copii în brațe și ostași eliberați și țărani din suburbii și invalizi și zidari și tipografi și profesori și lustragii și cefeferiști și romîni și armeni și greci și turci și lipoveni și macedoneni și găgăuți și șepci și pălării și basmale și capele și capete cu păr blond, cu păr negru, cu păr castaniu, cu păr alb, cu păr cărunt, zeci de feluri de culori, sute de feluri de haine, mii de chipuri și un singur glas care izbucnea în urale revărsîndu-se asupra întregii peninsule, coborînd pînă la apa mării, înfruntîndu-se cu valurile mohorîte și amestecîndu-se cu pescărușii depărtărilor ei de cositor.

„Trebuie să le arăt că merit încrederea lor", își spunea Drăgan liniștit, privindu-și picioarele încălțate-n bocanci.

Prin cap îi vîjîiau tot felul de gînduri: o să facem comitete de control în fabrici... o să-i obligăm pe patroni s-aducă alimente... — Și-acum — cîte sînt țărani pe aici? — țăranii să pună mîna pe moșia generalului Macici, care-a fugit..."

Intuind adecvat realitățile sociale, prozatorul a izbutit să reflecte artistic relația dialectică dintre erou și masă, să contureze personalitatea lui Drăgan în mijlocul mulțimilor, în munca de lămurire a oamenilor, în frămîntarea interesului lor revoluționar, condus și îndrumat de partid. Chipuri prea bine conturate, în sensul unei adînci individualizări, nu întîlnim pînă spre sfîrșitul nuvelei: sînt schițate fugar, în cîteva linii, figuri caricaturale din tabăra reacțiunii, cum este lașul și perfidul colonel Candrea, prefectul județului, a cărui singură notă specifică este ticul lingvistic „bineînțeles", solemnul și prezidențialul bîlbîit liberal Tanasoca Iorga, „care nu putea face legătura între propozițiuni, pentru că domnia sa, cerealist fiind de profesie, era obișnuit doar cu replicile scurte ale tocmelii la obor", eleganul, abilul inginer Segărcescu, care avea să spargă unitatea clasei muncitoare cu ajutorul declasatului Cirnu, cel ce-și vînduse, fără scrupule, pe bani mesim, conștiința, intrînd în rîndurile partidului liberal, pentru a orbi ochii lumii. Ce adevăr sinistru conține sfatul dat de inginerul Segărcescu acestui proletar cu conștiința de burghez și cît de bine-i caracterizează pe amîndoi: „Uite ce vreau să-ți spun: sfatul meu este să iei banii pe care ți-i dă primarul, dar să-i bagi în buzunar, nu să te apuci de negoț de pește. Pentru că dacă te apuci de negoț de pește, nu mai ai nici un haz. Noi avem nevoie de muncitori, dragul meu; negustori de pește avem cîți vrem!... Și strîngîndu-i mîna: vezi, vezi că sînt cinstit și-ți arăt adevăratul preț pe care-l ai..."

Acestor figuri jalnice, cărora vremile noi le-au arătat anacronismul, li se adaugă Anghel Trifu, ziaristul venal, oportunist, fără scrupule și fără principii, avid de senzațional gazetăresc. Lichelismul lui e satirizat în scena în care masele populare, în frunte cu comunistul Drăgan Gavrilă, forțează porțile primăriei pentru a instala noul primar. În acel entuziasm revoluționar al maselor, demagogul gazetar „striga ca-n gură de șarpe: Tovarăși, stați, tovarăși, nu mă-mpingeți, tovarăși vreau să imortalizez acest moment". În ceea ce privește arhitectonica nuvelei, Corneliu Leu procedează într-un mod nimerit, ingenios, descriind mai întîi impresiile de ansamblu (atmosfera generală din port, din oraș), apoi liniile mari privind mișcările psihice ale oamenilor, niște anonimi cu replici îndeajuns de impersonale, pentru ca treptat, treptat să intre în amănunte capabile să diferențieze, să individualizeze, ca în cele din urmă să stăruie cu elemente caracterizatorii pentru conturarea figurii personajului central Gavrilă Drăgan.

Evoluția psihologică a acestui personaj, de la o timiditate ingenuă, de la îndoiala față de o răspundere atît de mare, la o superioritate morală, care reliefează, prin contrast, meschina aroganță a personajelor burgheze, imoralitatea politicienilor partidelor așa zis „istorice": „Păi noi, avem într-adevăr de organizat o lume — își spunea Drăgan cu sentimentul clar al menirii clasei muncitoare; ăia aveau de furat!"

„Cu întreaga conștiință a datoriei pe care o avea, păși hotărît pe parchetul cabinetului său, ajunse la birou și, așezîndu-se în fotoliu cu toată siguranța omului care are de făcut o treabă adevărată, apăsă pe butonul soneriei" chemînd secretara pentru a-i dicta o ordonanță „în numele clasei muncitoare din oraș".

Pe aceeași linie valorică se înscrie nuvela Mama și directorul morilor, *oglindind dintr-un unghi actual noua conștiință a muncitorilor, sentimentul responsabilității, atitudinea nouă, înaintată față de economia socialistă, grija de ea ca de propria lor gospodărie.*

În toate paginile nuvelei, bine scrisă și bine construită, pulsează acest spirit nou și o [illegible], care-i face pe eroi dragi cititorului, adevărate modele etice.

Nu la fel izbutită ni se pare ampla bucată Fiul risipitor. *Îi dăunează nuvelei insuficienta substanță epică, lipsa faptelor, a acțiunilor și înlocuirea lor cu vorbe, un anume caracter didactic, care pironește nuvela la nivelul unei parabole modernizate. De altfel, nuvela e mult prea evident tributară, de la titlu și pînă la construcție, parabolei biblice. Traian, fiul unui muncitor din port, plecase, cu mulți ani în urmă, să cucerească fericirea în țări exotice. Mirajul îmbogățirii rapide se arată fals și imposibil. Traian se află, într-o zi din anii regimului nostru, pe un vapor care transportă guano în apus.*

În intenția autorului, nuvela urma să înfățișeze o problemă de conștiință; din păcate, însă, tocmai adîncimea psihologică îi lipsește. Traian n-are, de fapt, nici o problemă care să-l preocupe și să-l frămînte sincer; Ion, fratele său și tatăl, bătrînul marinar, cu atît mai puțin. Discuțiile dintre ei sînt superficiale, efortul de a-l convinge să rămînă în țară se rezumă la fraze generale:

— „Rămîi, zău rămîi, Trăienică! — îi spune bătrînul. Nici nu-ți închipui ce viață frumoasă ducem noi acum... Uite carnetul meu de pensii, uite și fișa cu care în fiecare an sînt trimis la băi. Ți-o spun eu, eu care, știi bine, am căutat în fiecare port un trai bun".

Acestei nuvele, ca și celorlalte două din volum — Tovarășul Roșca și urmașul său *și* Cicatricea *— li se cere o mai mare adîncime a conflictului, o structură epică mai bogată, o redactare mai îngrijită. Aceasta, cu atît mai mult cu cît în celelalte autorul atinge o ținută matură, care-l așează printre scriitorii cei mai reprezentativi ai generației lui.*

ÎN TOIUL IERNII

'ON LĂNCRĂNJAN

Cula lui Hăpăleață trecuse valea, prin Meal. Nu mai batea toba și nici nu mai striga. Nici nu mai era nevoie, de altfel. Satul fusese pus în mișcare deacum.

— Asta mi place, mă! le-a spus el oamenilor cînd a ajuns la școli. Bine c-ați venit! Dacă nici acum n-o limpezim, atunci n-o mai limpezim niciodată!

Și a făcut loc prin mulțime, să-l caute pe Ionu lui Cărbune.

— Faceți loc, mă! Faceți loc!

De voie de nevoie, oamenii au început să se dele la o parte, murmurînd. Cula înainta prin mulțime, purtîndu-și căciula lui buhoasă și spartă pe deasupra capetelor.

— Faceți loc, mă! Faceți loc!

Apoi tot el a schimbat-o și s-a întors pe neașteptate către uliță.

— Dați-vă la o parte că vin... Dați-vă la o parte...

Se auzea pe undeva sunet argintiu de zurgălăi.

— Vin... vin... vin... is cu sania... vin...

Mulțimea s-a clătinat și s-a bulucit către uliță. Cula și-a aruncat toba în șanț și a sărit peste gard, ca să lasă înaintea saniei.

— Dați-vă la o parte... faceți loc... Feriți-vă...

Oamenii care erau mai aproape de gard și au văzut sania, au început să murmure

— Da unde-i prefectul?

— Nu-l vedem pe prefect!

— De ce-o venit numai domnu' Henegariu?

Cula a ieșit înaintea saniei și a vrut să prindă calul de zăbaluță, să-l oprească. Domnul Virgil Henegariu i-a făcut semn să se ferească și a atins calul cu corbaciul. Sta în picioare în sanie, înalt și drept, și ținea tăpișele cu mîna stîngă, că era ciung de dreapta. Cula l-a ascultat și s-a ferit. Căpitanul a întors sania și a strunit calul, scurt, trăgîndu-l de tăpișe. Pe urmă s-a suit pe jilț, ca să vadă mai bine în jurul sau. Cula a sărit la cal și l-a domolit, rîjnind slugarnic.

— Stai, mă puiuțule, stai cuminte...

Căpitanul și-a trecut tăpișele pe ciotul mîinii drepte și și-a tras căciula pe ceafă, cu stînga.

— Oameni buni! a supus el încet. Apropiați vă și nu fiți îngrijorați. Domnul prefect s-a dus în Dîrja, eu am venit aici. Apropiați-vă, vă rog, pentru că am să vă spun cîteva lucruri importante. Nu vă sfiți, că nu ne cunoaștem de ieri-de-alaltăieri...

— Asta-i așa...

— Păi, da...

— Vă știm noi, cum să nu...

Căpitanul și-a mîngîiat mustăcioara satisfăcut.

— Bine frților! Haideți încoace, să stăm puțin de vorbă...

Oamenii s-au apropiat, murmurînd.

Căpitanul a mai așteptat puțin, apoi a început să vorbească pe îndelete, liniștit. Din ceea ce spunea el reieșea că numai comuniștii erau de vină pentru că se încăleraseră ai noștri cu dîrjănenii și pentru că nu erau încă lucrurile lămurite cu reforma. Fără să strige, fără să vorbească urît și fără să înjure, ca de obicei, căpitanul a reușit să-și apropie mulțimea, încetișor, pe ocolite.

La început nu l-a aprobat decît Cula lui Hăpăleață:

— Așa, maria ta... Chiar așa... cum spui... Luminează-ne, că noi, săracii, sîntem proști și neajutorați.

Au început apoi să-i aprobe și alții, mai încet ori mai tare.

— Asta-i cam așa... comuniștii...

— Păi cu pămîntu' de cînd o tot clocesc...

— Vor să ne înșele, că bine zice...

— O fi el al dracului, da aici ține cu noi...

— Îl de-al nostru, mă, și ne știe necazurile...

— O luptat pe front și-o fost decorat...

— Nu-i un coate-goale oarecare...

Căpitanul vorbea liniștit și le arăta oamenilor ce trebuie să facă. Îi ațîța împotriva comuniștilor, și le spunea că satul va primi pămînt tot de la cei care i-au improprietărit în 1920. Trebuia puțină răbdare, nu multă, numai puțină.

— Un singur lucru trebuie să-l înțelegeți, a adăugat el liniștit. Și anume, dumneavoastră trebuie să știți că comuniștii țin cu lucrătorii din fabrici. Aceștia sînt oamenii lor. Pe dumneavoastră, pe țărani, vor să vă prostească. V-aruncă țărînă în ochi să vă orbească. Să luați aminte la asta, ca să nu vă treziți prea tîrziu...

— Vor să ne strice obiceiurile...

— N-au încredere în noi, în țărani...

— D-aia fac atîta larmă...

Căpitanul s-a uitat bucuros în jur.

— Întocmai, dragii mei! Întocmai!

— Da dumneata cu cine ții, domnule căpitan? a întrebat pe neașteptate o femeie, de undeva din curte.

— Eu? a tresărît căpitanul. Cu cine să țin eu?... Cu dumneavoastră, cu țăranii... Se înțelege de la sine... Și dumitale, dacă nu ți-i frică, hai încoace să stăm de vorbă pe față, deschis.

În curte și-n uliță s-a făcut liniște.

— Vezi bine că nu mi-i frică, a spus femeia. Mie nu mi-o fost frică niciodată de unul ca dumneata. Și nici acum nu mi-i frică. Patru mîini dacă-ai avea și tot nu mi ar fi frică. Și dumneata, de altfel...

În fața mulțimii a ieșit, hotărîtă și amenințătoare, Nica lui Îndreiu, vecina.

— Iată-mă, domnule căpitan, a spus ea hatîncoritoare. Aice s!

— Foarte bine, a răspuns căpitanul. Să vorbim deschis...

— Să vorbim, domnule căpitan, cît mai deschis.

— Sînt de acord.

— Dacă ești de acord, spune-le oamenilor ăștia cu cine ții dumneata...

— Eu?... Am mai spus o dată... Știe toată lumea... Eu țin cu dumneavoastră, cu țăranii...

— Atunci de ce-i cinți în strună lui Adalbert Korn? De ce te duci în fiecare zi pe la el? Spune aicea!

Căpitanul a încercat să schimbe foaia:

— La urma urmei, nici n-ar trebui să stau de vorbă cu dumneata! a spus el minios.

— Chiar așa domnule căpitan, a sărit Cula lui Hăpăleață. De ce să vă înșirați la vorbă cu o proastă? Asta știe una și bună: să fete copii. Ți ca o iepuroaică. L o pricopsit pe săracu Îndreiu...

— Taci, măi hodoroagă...

— Zuruitoarea dracului!...

— Lingăule!... Hăbăiăule!...

Unii au încercat să le ia apărarea, căpitanului și lui Cula, dar n-au mai avut răgaz și rînd la cuvînt. Femeile, cîte erau de față, au început să strige și să agite.

— Și noi avem dreptul, mă.

— Știm și noi cîte ceva...

— Voi ați fost plecați și n-ați aflat cîte am pătimit noi cu domnu' căpitan... Îl cunoaștem noi bine.

Căpitanul a cerut liniște, dar nu l-a mai luat nimeni în seamă. Nica lui Îndreiu, vecina, s-a suit pe gard și a început să strige.

— Dragele mele, suratelor! Dumneatui, domnu' căpitan, m-o bătut într-o zi cu ceavașa, pînă cînd m-o învinețit. N-am vrut sa mă duc cu el și l-am zgîriat pe față. Și atunci, el m-o bătut. S-o răzbunat, cîinele, lepădătura, murdăria lumii și-a pămîntului! Așa că eu zic c-ar fi bine să-l judecăm și noi o firă, pentru tot ce-o făcut...

Căpitanul s-a dat jos din sanie și a vrut să se strecoare printre oameni. I-a ieșit o femeie în cale și l-a întors înapoi.

— Nu fugi, cucoane, rogu-te!... Acum sîntem toate aicea... Poți să ne ieși la rînd... Cînd ne trînteai prin cucuruză și prin șanțuri și pe unde ne prindeai, erai mai curajos... și mai vesel... Da' la mai stai un pic... Poate te jugănim... Poate că-ți luăm scurtele, amintire, sovenire...

Speriat, calul începuse să se smucească, în stînga și-n dreapta, căutîndu-și loc de ieșire. Nu-și găsea. Rotogolul din jurul saniei se strîngea mereu.

— Eu, spunea căpitanul agitîndu-și ciotul mîinii drepte în aer, speriat — eu... care în-am purtat cumsecade... întotdeauna... au mai fost și nemulțumiri... le știu eu, era și tîresc... între oameni se pot întîmpla multe!

Știa căpitanul despre ce era vorba și aici să se apere nu îndrăznea.

La un an de zile după ce fusese numit administrator la moșia domnului Adalbert Korn, rămăsese văduv. Nevasta îl lăsase și se dusese în lume, cu un ofițeraș de cavalerie. Nu-i vorbă că și-nainte de asta i-a făcut sînge rău. Nu era lecioraș din sat cu care să nu se fi culcat. Ieșea călare pe cîmp în vremea lucrului, să se plimbe. Îl chema pe cel care voiau să meargă cu ea prin zăvoaie și prin cucuruză. Într-un rînd și-au bătut joc unii de ea și au lăsat-o lată într-o miriște; fuseseră vreo zece. Căpitanul, cînd a auzit, a venit și-a luat-o acasă. La curte. N-a bătut-o și nici n-a certat-o, dar nici sa lasă din curtea domnească n-a mai lăsat-o. Femeia a răbdat cît a răbdat, apoi a plecat și nu s-a mai întors. Domnul Virgil Henegariu s-a dus după ea. A căutat-o pe la Sibiu și pe la Brașov și n-a găsit o. A plecat supărat și s-a întors mînios. Și-atunci, ca să uite de necaz, s-a apucat de băut și de petrecut. A început să se agațe de fetele și de muierile din sat. Pe unde le întîlnea, le trîntea la pămînt și le punea poalele-n cap. Băgase apaima-n ele.

Acum trebuia să doie socoteală mulțimii și nu știa pe unde să-și scoată cămașa. Se alipise de cal și nu mai zicea nimic.

— Sînteți nebune, tu! striga Cula lui Hăpăleață la muieri. Sînteți într-o ureche. Nu dați cu zapadă! Dacă v atingeți de domnu' căpitan, v-atingeți de mine...Nu trageți de el... Nu pune mîna tu... Asta-i erou... Pupa soarelui și maica dumnezăului vostru și-a cui v-o făcut... Proastelor și nebunelor... Măi fraților, măi oameni buni, măăăi...

S-au mai găsit și alții care i-au ținut isonul: Ionu lui Cărbune și încă vreo cîțiva.

— Lăsați-l...

— Dați-i pace...

— Ce-aveți cu omu?

— Ce v-amestecați voi?

— Muierile să steie acasă și să-și vază de treabă!

— Ce s-amestecă?

— Dă-te, mă...

— Nu-l lăsa, mă!

— Trage-o de poale, mă.

— Pișc-o!

— Trîntiți-le în zăpadă!

Profitînd de zăpăceala care se stîrnise, căpitanul a lăsat calul și s-a strecurat printre oameni. Muierile s-au bulucit după el, să-l prindă. Și-n urma muierilor s-au grămădit și oamenii, unii să-l apace, alții să-l hușească, la înghesuială, să se răcorească pentru cine știe ce pricină veche.

— Pe el!

— Prindeți-l!

— Dați! Trageți! Nu-l lăsați!

Cînd a scăpat din învălătuceala aceea, căpitanul era însingerat și dezbrăcat; nu mai avea scurtă pe el și nici haina n-o mai avea și nici vesta; nimic nu mai era întreg pe el.

— După el. Nu-l lăsați! Prindeți-l să-l jugănim!

Muierile s-au repezit să-l înhațe din nou.

— După el, măăă... După ellll...

Căpitanul a vrut s-o cotească pe la pod. O clipă a stat pe loc șovăitor. Apoi a luat-o și mai repede la picior, uitîndu-se din cînd în cînd înapoi, speriat, îngrozit. În fața crîșmei s-a oprit iar. S-a uitat în jur, scurt, apoi a sărit repede pe trepte și a intrat înăuntru. În crîșmă, zăvorînd ușile în urma lui.

Strigătele mulțimii s-au mai domolit și s-au schimbat.

— Săriți la porți, mă!

— Să nu le-închida!

— Intrați prin curte!

— Împresurați-l!

Unii s-au grămădit la porți. Alții au început să bată cu pumnii în obloanele crîșmei. Dar Ironim nu se arăta la față.

— Să spargem cetatea asta a crîșmarului, mă! a strigat unul care era mai aprins.

— S-o spargem!

— Aici s-au strîns toți banii comunei!

— Sa-l luăm și pe hîrciog la rost!

Din urmă s-a apropiat, cu calul căpitanului de zăbăluță, Cula lui Hăpăleață.

— Voi sînteți nebuni, mă! strîga el într-una. Nu știți ce faceți... Vă luați după niște muieri...

Muierile care erau prin apropiere s-au întors către el și-au început să-l ieie la rost. Li s-au alăturat apoi și oamenii, pe rînd și pe apucate. Obloanele și porțile lui Ironim au fost lăsate în pace. Mulțimea s-a bulucit în jurul sănii, ocărîndu-l pe căpitan, pe domnul Henegariu.

— Cutruchi-l-ar dumnezeu să-l cutruchească!

— Pîrjoli-l-ar...

— Pîrli-l-ar...

— Trebuia s-avem grijă de el...

— Trebuia să-l sfîșiem...

— Trebuia să-l călcăm în picioare...

Calul căpitanului alerga de-a lungul uliței, cu o bucată de sanie după el. Muierile și copiii îl întorceau mereu din drum și nu-l lăsau să meargă nici în sus, nici în jos. Și-l loveau toți, rîzînd, chiuind, suduind. Cu ce aveau în mînă-l loveau, cu cîte o bucată de scîndură, luată din sanie, cu cîte-o rudiță. Cu ce se nimerea îl băteau. Calul necheza și scincea și bătea din picioare, înnebunit.

— Dați în el, mă!...

— Bateți-l, că ăsta-i calu' căpitanului, al mișelului ăluia care-o măcelărit copii pe front!...

— Rupeți-i picioarele!...

— Dați pe el!...

Alții, mai milogi, încercau să-l domolească

— Nu-l mai chinuiți!...

— Lăsați dobitocu', mă!...

— Ce dracu!...

— Sînteți oameni!...

— Lăsați-l!... Dați!...

— Dați!... Lăsați-l!...

De către Gurguleu s-a apropiat un om strigînd.

— Vine Mitru, măăă!... Cu toată județeana!... Cu pămîntu, mă!... Domnu' Henegariu ne-o-nșelat cu niște hectare!... S-aude, fraților?...

S-a stîrnit o leacă de zăpăceală, la început.

— Ce?... Cum?...

— Cine zice că vine?..

— Nouă nu ne trebuie decît pămînt!...

— Asta-i a noastră, că noi, de cînd ne știm, cu pămîntul trăim!...

— Și dacă nici de-atîta n-avem parte, atunci îi rău!...

Calul căpitanului tremura ca pilda. Sta lipit de un zid și scincea și plîngea. Oamenii au mai aruncat cu cîte ceva în el, în grabă, fără să se mai uite dacă-l nimeresc sau nu. Pe urmă au pornit-o pe uliță la vale, către Gurguleu.

— Haideți încoace, mă! a strigat Mitru la ei, de departe. Haideți numa-ncoace, că acum sînt bun și eu, ceara mamii voastre, mă, că vol, mă, sînteți mai răi ca copiii!... Vă luați după toată lumea!... Mă, dac-ați ști voi cum stau lucrurile cu moșia, ma!... Acuș o să vină tovarășul Maxim — a-o dus prin Dăinești că-n vale-i rău și n-o putut trece!... Ce mai, tovarășu' Maxim o să vă spună ce-i și cum, cu căpitanu' și cu domnu' Korn!... El știe mai bine!... Haideți numa ncoace!... Haideți după mine!... Ceara voastră de hîrciogi, că vouă, mă, o să vă mince țarina capu'!...

În fața crîșmei, Mitru s-a oprit. Odată cu el s-au oprit și oamenii, dîndu-și coate, foindu-se. S-a ținut apoi altă adunare, acolo în drum, pe nepregătite. Deschiderea a făcut-o Mitru lui Spînzură-Foame, așa cum s-a priceput, cam anapoda ce-l drept.

— Haideți numa-ncoace, mă! a continuat el. Haideți mai aproape!...

Oamenii s-au strîns grămadă, cu încetul, clipind mereu din gene, șoptind, bolborosind. Se ivise soarele într-o goliște și zăpezile începuseră să strălucească, ascuțit și mărunt, și lor nu le era la îndemînă de loc.

— Ce zice ăsta, mă?

— Cu ce noutate a venit?

— Cu pămîntul?

— Și cu mai ce?

Bodogănelî și tropole nu se mai auzeau. Și nici vorbe aspre. Numai șoapte și loșnete. Și bîjbîieli moi, nedeslușite, lunoase. Se părea că toată lumea-i obosită după fuga dinainte, după dezlănțuirea aceea neașteptată.

— Da' ăsta de ce ne la la rost, mă?

— Cine l-o tocmit?

— L-o rugat careva?

Murmurau unii, pe-aici și pe colo, dar de plecat nu plecau. Din contră mai veneau și alții, să audă, să vadă, să afle.

Mitru lui Spînzură-Foame a prins curaj și-a început să strige la ei.

— Vedeți, mă? spunea el din ce în ce mai tare. Pînă la urmă tot la ale mele ați ajuns! Degeaba v-ați ferit și-ați murmurat! O să vină și tovarășu' Maxim — acuș o să fie aici — și-o să vă spună ce-i și cum și cu moșia și cu pămînturile! El știe mai bine!... Și eu știu mă, că mi-o spus el da voi pe mine nu mă credeți, că voi vă socotiți mai deștepți, mă, și-ați fost învățați să judecați oamenii după boi și după jugăre, mă...

La marginea mulțumii, pe undeva pe lîngă gard, s-au auzit chicoteli și rîsete.

— Iscălitura de primar îi-ai alcătuit-o, mă? a întrebat unul, un oarecare.

Mitru s-a încruntat și s-a uitat urît la mulțimea care forfotea în fața lui.

— Nu mi am alcătuit-o! a spus el mai încet. Eu nu știu să scriu, mă! Da o să-nvăț! Să nu credeți voi c-o să stau în coada altora pînă-i lumea și pămîntul!

Dintre oameni s-au ridicat, de ici de colo, alte întrebări.

— Atunci de ce ne ții cuvîntări?

— Ce vii aicea s-o faci pe grozavu'?

— Da ce crezi tu că sîntem o adunătură oarecare?

— Să vină Maxim ai tău să ne spună ceva, dacă are ce!...

Mitru a început să se hurzuluiască, înfrigurat, mînios.

— Uitați-vă aicea, mă! a strigat el iarăși, arătîndu-le abecedarul acela soios, cu care umblase și pe la Sebeș. Să nu credeți voi că eu o să stau cu mîinile în sîn!... Eu, mă, în cîteva ani vă bag în buzunar pe toți...

Oamenii au început să rîdă, cei mai mulți cu răutate, ori așa într-o doară. Mitru s-a înfuriat și mai rău. De la strigăte a trecut la înjurături și la amenințări.

— Vă bateți joc, mă, că voi așa ați fost învățați!... Da să nu credeți voi că eu, mă... Tu-vă soarele vost... O să chem jandarii, mă, că voi, mă, sînteți ai dracului și sînteți reacționari... Și „retrogarzi"! Și mișei!

Mulțimea a început iarăși să fîrîie. De către Dăinești s-a apropiat, pe partea cealaltă a satului, dudui înfundat de motor. Dar oamenii n-au mai pus seama pe asta. S-au grămădit către crîșmă, hărțuindu-l pe Mitru cu fel de fel de întrebări. El nu se lăsa și le răspundea, scrîșnind, înjurînd. Spunea, printre altele, și lucruri care-l puneau pe gînduri pe unii. Vorbea și despre necazuri care nu erau numai ale lui.

— Degeaba, mă! zicea el răspicat. Puteți să vă bateți joc, puteți să mă-njurați, puteți să faceți ce vreți! De-acum înainte n-o să-mi mai închideți voi gura, nici mie, nici altora care-s de-o seamă cu mine, mă, și care nu cutează să-și spună durerea pe față pentru că nu știu ori nu le-o ajuns cuțitu' la os!... Da' mie mi o ajuns, mă, viață de chiaburi și de hîrciogi, robi ai pămîntului, slugi ai țărînii!... Tu-vă dumnezăul și soarele vost!... Rîdeți de mine că nu știu să scriu și să cetesc!... Păi eu o să mînc abecedarul, mă, așa, cumu-l, solos, urît!... Îl zdrumic în măsele!...

Printre oameni și-a făcut loc, venind din susul uliței, Maxim, secretarul județenei.

— Ce s-a întîmplat, fraților?... De ce vă certați?... Vă înjură?... Dar de ce?... Că nu știe carte? Dați-mi voie!... Faceți-mi loc!...

Îndată ce-a ajuns în față, în goliștea din jurul mesei, Maxim s-a întors către oameni și l-a întrebat dacă el știu toți să scrie și să citească. Oamenii s-au mai potolit, rîzînd, dîndu și coate. Mitru lui Spînzură-foame a prins iarăși curaj și-a sărit jos de pe masă.

— Uite-așa se întîmplă, tovarășe Maxim, nu mă pot înțelege cu ei!... Sînt căpățînoși!...

Maxim nu l-a luat în seamă. A aruncat jos, în zăpadă, țigara din care nu fumase nici pe jumătate și s-a cățărat repede pe masă.

— Ei, ia spuneți mi, oameni buni, dumneavoastră știți toți să scrieți și să citiți?

Fierberea mulțimii a continuat să scadă, ca un val care s-a izbit de un țărmure prea tare.

— Apoi că nu știm nici noi, chiar toți...

— Mai punem și deștu' cîteodată...

— Și-o mai slovenim, ce să zicem...

— Da' noi nu facem pe cocoșii...

— Stam la locu' nostru...

Maxim l-a făcut semn lui Mitru să steie mai la o parte și să aștepte. S-a uitat apoi peste mulțime întrebător, cercetător, fără nici un pic de teamă. Era un om neîntrecut, după cîte se părea, deși era mărunt de stat și șters la înfățișare. Avea o față lată, sprîncene groase, împreunate, ochi mici și siredelitori și era puțintel cam crăcănat. La îmbrăcăminte nu strălucea de fel, din contră, era îmbrăcat cam pestriț. Avea pe el o scurtă de pănură ieftină și groasă, o șapca de piele, niște pantaloni cazoni. Numai cîmele-i erau noi-noute.

— Dacă nu știți să scrieți și să citiți toți, atunci de ce vă bateți joc de unul de-al vostru, de-aici, din sat?

Oamenii, cei din față mai ales, au început s-o deie către justificări și către explicații: c-o fi, c-o păți, că Mitru l-a înjurat — și nu numai acum — că-i necioplit și-nrăit — și cîte altele. Maxim și-a tras șapca pe ceafă și a făcut un anumit semn, cu mîna: „Să trecem peste asta". Pe urmă a început să vorbească despre alte lucruri, răspicat, apăsat, ca omul care știe ce are de spus și pentru ce se află acolo.

— Despre scris și despre citit o să mai vorbim noi! a spus el scurt. Acum trebuie să ne ocupăm de altceva, și-anume, trebuie să lămurim lucrurile cu împărțirea pămînturilor care vi se cuvin, prin reforma agrară. După cum știți și dumneavoastră, moșiile boierești au fost împărțite în toata țara! Acolo unde s-a pus cineva de-a curmezișul, oamenii au intrat cu forța, cu sprijinul direct al muncitorilor! Și-au luat în primire ceea ce li se cuvenea, după dreptatea cea adevărată! Aici, la dumneavoastră, lucrurile au rămas puțin în urmă! Nu se poate, însă, să mai stea așa! Partidul Comunist vă dă tot sprijinul ca să primiți și să luați în stăpînire, pentru totdeauna, pămînturile domnești! Moșia lui Adalbert Korn, partea care vi se cuvine dumneavoastră prin reformă, a încăput pe mîini hoțești! Împărțenia care s-a făcut, nu i cea mai bună! În afară de asta, trebuie să vă spun că o altă parte, destul de însemnată, a fost sustrasă de la împărțenie! Căpitanul Virgil Henegariu zice că o cumpărat, pentru el și pentru frate-său și nu mai știu pentru cine, două sute de hectare, încă din toamna trecută! Dumneavoastră îl credeți, că eu unu' nu pot să-l cred de loc?!

Oamenii s-au hurzuluit și-au început să se scarpine în cap.

— Noi?.. Cum o să-l credem?

— Da ce, sîntem într-o ureche?

— Ia auzi-l, al dracului harmăsar!

— Cu ce să cumpere ăsta atîta pămînt?

— De unde-o scos atîția bani, că ăsta ar fi fost în stare să beie și luna de pe cer?

Maxim s-a îmblînzit și-a zîmbit.

— Pai vedeți? a continuat el mai încet. Și dumneavoastră vă țineți de năzbîtii! Vă lăsați ațîțați și să vă bateți cu dîrjănenii, degeaba, fără nici un rost, în timp ce alții își văd de interesele lor, în spatele dumneavoastră, așa cum or făcut-o întotdeauna! Căpitanul Virgil Henegariu spune că are acte pe pămîntul care l-o cumpărat! Adevărul e că s-a înțeles cu domnul Adalbert Korn, să salveze o parte din moșie, ca să v-o vindă mai pe urmă cu bani grei! Îl privește! Noi nu știm nimic de asta. Noi nu sprijinim nici un fel de aranjament! Noi lucrăm după dreptate. Partidul Comunist a venit și a dat pămînt țăranilor! Țărăniștii și liberalii au încercat s-o încurce și-acum ca și-n 1918. Noi ne-am opus și am îndemnat oamenii să-și ieie în primire ceea ce li se cuvine. Și am mers în fruntea lor, dacă a fost nevoie! Și a fost nevoie, de nenumărate ori, în nenumărate locuri. Unui prieten de-al meu, cu care am ucenicit la Arad, i-a găurit capul un legionar. Trei copii au rămas după el. Uitați scrisoarea nevestei-si...

Secretarul a scos o carte poștală din buzunar și-a arătat-o oamenilor.

— Dacă vă spun asta, n-o fac ca să mă laud cu orice preț. Noi, comuniștii, nu ne ocupăm de-așa ceva. Partidul nostru ne învață să nu ne batem cu pumnii în piept. Noi trebuie să conducem poporul pe o cale nouă, dreaptă, omenească. Asta trebuie s-o facem noi. Dumneavoastră, de pildă, țăranilor care asudați pe ogor, noi trebuie să vă deschidem ochii și să vă arătăm care vă sînt interesele...

— Da cu pămîntul cum rămîne pînă la urmă, tovarășe? a întrebat un om, ca din întîmplare, moale.

— Cum să rămînă? Să-l stăpîniți sănătoși! De-aia am și venit cu aici!

Desen de IULIAN OLARU

Fragment din romanul „Cordovanu".

Ion CRÎNGULEANU

Cîntec pentru dragostea pămîntului

...Pămîntul a dorit să sărute stelele, soarele -
l-au lipsit în urcuș
Aripile largi,
Brațele tari
Și picioarele...

Dar și-a ridicat mările, oamenii, munții
Și brazii – severii,
albaștrii, cărunții...
Holda murmurînd imn de soare și pîine
Urca din pămînt
Cu palmele pline...

*

...Cînd plopii creșteau, ca dreptatea, în cînt,
S-au stîrnit furtuni
Și lemi pe pămînt...
Dar plopii au suit neclintiți și înalți
Cu fruntea în stele, de cer reazimați,
Ca făcliile albe, – minunată-împlinire;
Semn că pămîntul e curat în iubire,
Semn că dragostea învinge furtunile...

Al. I. ZAINESCU

Ochii

Era un joc fantastic de picle și de stele,
Frumos părea să fie dar prea de tot sever
Se-ncovoiau salcîmii ca sub o grea povară
Și-nălțurau inele de flăcări către cer
Și casele ca bete se-nlănțuiau afară,
Cădeau pe brînci în stradă și mai dansau
pe brînci.
Dansau înfiorate și fără de vioară,
Dansau ca pe jăratic și stelele adînci.

Frumos părea să fie dar straniu era jocul,
Căci păsările rele purtau în pliscuri focul,
Și-l răsturnau pe boltă și-l răsturnau în lut
Și dănțuia pămîntul, un dans necunoscut,
Și casele ca bete se-nlănțuiau afară,
Dansau înfiorate și fără de vioară,
Dansa cenușa-n aer și crematoriu, zarea,
Zvîrlea săgeți de flăcări cu zgomot
înfundat,
Dansau prin preajmă dealuri, salcîmii și
căraraa,
Dansa anemic carul în aer suspendat –
O, cum dansau cu toate în ochii-aceia mari
– Doi simburi de lumină prelinși între
pleoape!...
Dace-ai fi plîns atuncea, și azi îl plîng amar,
Cînd le zăresc privirea în inimă, aproape?!

Severă ești privire ațîțată-n sus
Și revărsată-n cadrii de sonde și de schele.
...Copilăria-mi plînge adesea în auz,
Căci ochii-aceia-s ochii copilăriei mele.

„Sarcinile dezvoltării economiei naționale în 1960 oglindesc orientarea justă trasată de conducerea partidului în legătură cu concentrarea eforturilor materiale și bănești spre creșterea rapidă a producției industriale și agricole, spre ridicarea productivității muncii și scăderea prețului de cost în toate ramurile economiei — baza îmbunătățirii neîncetate a nivelului de trai material și cultural al oamenilor muncii de la orașe și sate".

(Din expunerea tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej la plenara C.C. al P.M.R. din 3-5 decembrie 1959)

Desen de BALOGH LUDOVIC

ZAHĂRUL

IOANICHIE OLTEANU

Decorul n-are nimic deosebit, dar locul acesta n-a fost ales întîmplător. Cîmpia Transilvaniei este o regiune cu veche tradiție — de peste șase decenii — în cultura sfeclei de zahăr, iar producția la hectar e aici cu mult deasupra mediei pe țară. Cu veche tradiție în cultura sfeclei, dar nu și în consumul zahărului, așa cum ar fi fost logic... Agrara Cîmpie, cu tîrgurile ei de vite și cereale, traversată în lung și lat de căii mărunți ai mocanilor, era de fapt una din cele mai înapoiate regiuni ale Transilvaniei. Cine i-a bătut surpăturile și rîpele uscate, cine a trăit în satele ei de pămînt și a colindat „hodăile" foștilor biriși, nu poate să uite traiul aspru al oamenilor ei. Scrîșnau carele cu sfeclă prin noroaiele toamnei, dar zahărul se cumpăra aici „de leac": rar se întîmpla ca producătorul, lăudatul „econom de pămînt", să-și permită luxul de a înnoda într-un colț de batistă două-trei bucățele din substanța aceea miraculoasă, care erau împărțite copiilor ca o comoară din altă lume. „Un kilogram de zahăr anual pe cap de locuitor al satelor" (și aceasta numai pentru familiile de „săteni înstăriți"), calcula un for oficial în 1938; și cifra era valabilă, desigur, pentru satele din toată țara. Romînia pare a fi fost și din acest punct de vedere în urma celor mai multe țări din lume — cu ceva înaintea Turciei și Chinei, dar depășită sensibil de Iugoslavia, Ungaria, Grecia, Iran, Egipt, Tailanda (Tailanda !...).

Și totuși, industria zahărului are, în Romînia, o istorie relativ lungă pe care amatorii o pot afla în cele cîteva lucrări de specialitate. E drept, nu de pe vremea blocusului napoleonian, în împrejurările căruia se naște de fapt industria europeană a zahărului din sfeclă. Din perioada aceea de tatonări datează cel mult un opuscul bizar, mărturie a interesului pentru acest produs ce începuse a fi cunoscut și la noi: „Dissertație a lui Ioann Burger M. D. despre zahăr, scurtată și pre limba Rumînească prefăcută". Cu toate că autorul ne asigură că zahărul de jugastru și de „tulei de cucuruz" e „foarte dulce și celui galben, untosului zahăr ce e din cannă (trestie) mult se asămenează", (afirmație în sprijinul căreia aduce drept mărturie „isperimînturile sau ispitirile" lui Hermbstedițiu, „pe care le-a făcut în anii 1798 și 1810 asupra jugăstrului și le-au vestit în Berolin"), istoria nu i-a împărtășit entuziasmul pentru virtuțile jugastrului și ale „tuleilor de cucuruz". Vulgara sfeclă mediteraneană, după multe decenii de cultivare și înnobilare, s-a dovedit singura în stare a suporta concurența crescîndă a trestiei americane. Industria zahărului se dezvolta abia după legea protecționistă din 1873, dar în mai bine de optzeci de ani de dezvoltare haotică, s-a ajuns la un consum anual de 3 kg. pe cap de locuitor și de unul singur pentru populația rurală — dar și acela, numai pentru „sătenii înstăriți".

Socialismul a moștenit prin urmare o industrie de zahăr înapoiată și de capacitate redusă: și nici aceea folosită integral: posibilități puține de export (culmea ironiei: exportam !), iar consumul intern, cum s-a văzut. Cu noile dotări și reutilări, cu sporirea suprafețelor cultivate cu sfeclă, s-a ajuns în 1959 la o producție de 212.000 tone zahăr, ceea ce înseamnă peste 13 kg. pe cap de locuitor. Aceasta din urmă cifră nu reprezintă totuși consumul, care e completat cu o anumită cotă de import. Tocmai pentru a nu mai fi nevoiți să recurgem la import — și aceasta începînd chiar din 1960 — Partidul a luat hotărîrea de a se construi cele două fabrici noi, de la Luduș și Bucecea, și de a se asigura o astfel de sporire a producției, încît să ne permită ca „în anul 1964 să ajungem la un consum de zahăr de 20 kg. socotit pe cap de locuitor, față de 5,5 kg. cît era în 1938 — și să dispunem în același timp de însemnate cantități pentru export". (Gh. Gheorghiu-Dej. Expunerea făcută la ședința plenară a C.C. al P.M.R. din 26-28 noiembrie 1958). Aceasta este deci actul de naștere al fabricii de la Luduș, care a pus literalmente în mișcare nu numai adormitul „emporiu de lemne și cereale" cu „tîrgurile mari de vite", dar și întreaga Cîmpie, — „deluroasă" da, dar mai mult înapoiată și ținută în mizerie decît „roditoare".

Șantierul acestei fabrici mai poate fi vizitat cîteva luni încă. Fabrica, în stare să devoreze 200 de vagoane de sfeclă pe zi, va intra deci în funcțiune. Cum s-a putut ridica o fabrică de asemenea proporții într-un termen atît de scurt? Căci astă vară, pe locul unde acum se înalță uriașa hală de fabricație, se secera grîu. Petrecînd pe șantier abia cîteva zile, nu mă voi încumeta să dau un răspuns complet, dar am aflat o serie de lucruri care merită a fi împărtășite cititorilor; pe de altă parte, însăși observarea aspectului general al șantierului poate spune multe, dacă nu chiar despre o [illegible] principii și practici noi.

Ceea ce te izbește în primul rînd la Luduș este lipsa aproape totală a barăcilor. Pe cele 20 de hectare se înalță sau sînt în curs de construcție clădirile: ateliere, hale, magazii, depozite, dar nu se văd nicăieri cîrdurile de barăci, așa de familiare vizitatorului oricărui șantier, cu tencuiala aruncată în pripă pe ziduri, cu foi de carton asfaltat umflate de cîte o pleașnă de vînt.

— Poate că în urmă cu cîțiva ani — îmi spune inginerul șef al șantierului — mai inexperimentați, am fi procedat așa cum pare la prima vedere mai logic — dar numai la prima vedere. Adică: am fi studiat proiectele — bun! Care-i obiectivul principal? Hala de fabricație. Atacam deci hala de fabricație! Ne trebuiau, să zicem, 1000 de muncitori. Construiam 20 de barăci a cîte 50 de paturi, alte cîteva zeci pentru ateliere și magazii. Nu erau bani irosiți? Timp pierdut? Noi am procedat altfel. După [illegible] fabricii, tot trebuia să construim blocurile de locuințe pentru viitorii salariați; am început deci cu blocurile și ne-am instalat [illegible] și confortabil în spațiul beneficiarului. Mai departe: [illegible] noastre, de magazii pentru materiale și utilajele [illegible] cu propria noastră instalare a [illegible] am lăsat la urmă tot ce nu ne era imediat util, [illegible] chiar dacă era vorba de [illegible] de bază ale fabricii. [illegible] ca și în școală, ca și în magazia de materiale.

Întreg acest sistem de lucru a presupus o planificare riguroasă și o colaborare strînsă cu proiectantul, în scopul alegerii celor mai [illegible] soluții, în funcție de [illegible] al construcției. [illegible]

— Dar numai cu [illegible] — continuă acest om [illegible] prin multe, de aceea [illegible] la locul lui — numai cu [illegible] n-am fi făcut nimic. Demararea rapidă, eliminarea perioadei de pregătire, au fost asigurate de Regiunea de partid, la îndemnul căreia, șantierului i s-au creat de la început toate condițiile: spațiu de locuit la castelul din Gheja și în Luduș, un tren special pentru muncitorii de pe linia Zaului, zeci de mii de ore de muncă voluntară, efectuate de studenții din Cluj. Așa se face că astăzi, la opt-nouă luni de la atacarea lucrării, directorul și tehnicienii fabricii de zahăr au fost instalați în birourile lor definitive, s-au mutat în locuințele lor definitive, în timp ce abia acum se montează unele utilaje, iar altele sînt încă pe drum...

Ar mai fi de adăugat un amănunt în legătură cu aspectul general al șantierului, amănunt asupra căruia, evident, n-a fost nevoie să-mi atragă atenția inginerul Găvozdea. E vorba de faptul că, aci, drumul spre șantier nu e împînzit, cum se întîmplă de obicei, de roiul acela de precupețe care dau o imagine dezolantă peisajului, prin vecinătatea meschinei și lamentabilei lor întreprinderi particulare, cu coloșii industriei socialiste. Deduc că autoritățile locale, așa cum au organizat din timp mărirea suprafețelor cultivate cu sfeclă de cîteva raioane, au luat din timp toate măsurile cuvenite pentru buna aprovizionare a muncitorilor.

Bineînțeles, nu toate lucrurile au mers și merg pe roate. Șantierul e șantier și, mai ales la început, în perioada de „rodaj", cînd se lucrează cu un mare volum de muncă necalificată, direcția și organizația de partid au oarecare bătaie de cap cu cazurile de încălcare a disciplinei: întîrzieri, lipsuri de la lucru, abateri de la normele elementare ale muncii. În timpul șederii mele la Luduș, nechibzuința unui lăcătuș, muncitor bun altfel, care s-a lăcomit la două capete de scîndură, apropriindu-și-le sub forma unei elegante săniuțe, confecționate pe șantier, în orele de lucru — zăpada nu se topise încă — a provocat o furtună de proteste în ședința organizației de partid. Comuniștii nu puteau tolera un asemenea gest — un fleac în aparență — unui tovarăș de-al lor. Alt caz, mult mai grav, al șefului serviciului de aprovizionare, care sustrăsese „cu acte în regulă" 2000 kg. de lemne, urma să fie dezbătut și să se ia măsurile cuvenite. Pe de altă parte, cum sămînța birocrației n-a pierit de tot, se mai înregistrau întîrzieri în predarea documentației, opriri solicitate de proiectanți în vederea unor modificări, piedici în aprovizionarea cu gaz metan (necesar, iarna, pentru turnarea betonului), transporturi încrucișate, haotice, nerentabile. E de ajuns un exemplu pentru a se vedea pînă unde poate merge modul de a rezolva birocratic o problemă: hala de fabricație, clădirea cea mai mare [illegible]

[illegible]

E[illegible]

[illegible] ar fi ucigînd ei peștii, dar nu înghit orice. Au băgat mîna în casa întreprinderii și i-au făcut un crematoriu special: ard-o focul! Dar totul a fost degeaba, nu războiam; ardeau un vagon și răsăreau zece în loc, ca un blestem. În sfîrșit, cam aceasta este, în linii mari, istoria puzderiei, sau mai degrabă, preistoria ei. Pentru că adevărata istorie începe o dată cu apariția lui Csegezi.

Acest Csegezi are o vorbă pe care o lansează numai după o prealabilă pregătire psihologică a interlocutorului, conform tuturor regulilor retoricii antice:

— Tovarășe, dumneata vrei să-ți construiești o casă.

— Eu? Te-nșeli.

— Nu; zi că vrei!

— Mă rog, fie.

— Buuun! Iți construiești o casă vasăzică. Și ce faci dumneata întîi și-ntîi, dacă ești bun să-mi spui și mie?

Aici o sclipire de satisfacție trece prin pupilele acestui om cărunt dar sprinten ca argintul viu și de o formidabilă locvacitate, care aplică în felul lui maieutica socratică: parcă ți-a ghicit răspunsul și nu se poate împiedica să savureze de pe acum triumful zdrobitoarei replici cu care te va pune definitiv la pămînt.

— Ce fac întîi? Cred că procur materialele necesare.

— Materialele! (Aha!) De unde?

— Le cumpăr de la depozit.

— De la depozit!! (Ca și cum aș fi spus cea mai mare enormitate din viața mea) Prima greșală! Cea mai mare greșală: inadmisibil, tovarășe! Nemaipomenit! Așția-s oamenii noștri, domnule!

Regret sincer că l-am adus pe simpaticul Csegezi într-o asemenea stare de amărăciune și universală deznădejde, ca în fața implacabilului fatum.

— Bine, dar .. (ca să mă reabilitez, cît de cît) ce trebuie să fac?

Asta era vasăzică: toată discuția fusese o manevră menită să amorseze întrebarea, odată cu recunoașterea implicită a incompetenței mele absolute în materie de construcții, și a pregăti răspunsul:

— Domnule, — pardon: tovarășe! (Vocea se îmbunează, trăsăturile feței se destind imperceptibil, ca și cum s-ar fi găsit totuși o fisură de speranță, o slabă șansă de scăpare de [illegible]

[illegible]

Aș fi nedrept dacă n-aș arăta că, chiar la început, au existat încercări de utilizare a acestui deșeu incomod: pe biroul inginerului șef Biró se poate vedea un obiect de bachelită în masa căreia au fost mobilizate mărunțele așchii de cînepă: dar ...

— Mai am mers pe altă linie, spre material de tîmplărie, îmi spune inginerul: acesta era prea complicat și cerea utilaj costisitor. Însă după terminarea fabricii de zahăr, atelierul de aglomerare o să ne rămînă nouă și vom lucra cu ajutorul lui, printre altele. (agnarea pe timp de iarnă, obligatorie la noi, prin specificul muncii. Nu mai vorbesc de economii! valorificarea celor 3000 de tone de puzderie, o să ne aducă economii de 300 de mii de lei anual.)

Gheorghe Csegezi are, cum am spus, patima demonstrației și vede în interlocutor un denigrator virtual al năstrușnicei lui materii prime, sau cel puțin un sceptic. Dar scepticismul trebuie combătut: moarte scepticismului! Vizităm deci expoziția de prefabricate, amintind de incinta unui muzeu de antichități, plin cu lespezi masive de diverse forme și mărimi, de pe suprafața cărora lipsesc numai inscripțiile în unciale; intrăm în ateliere, unde în retortele hîrșîitoare ale cîtorva betoniere, vegheate de fideli și concentrați ucenici vrăjitori, care au trecut de mult pragul prim al „inițierii", se consumă tainele unei bizare alchimii *); ajungem, în sfîrșit la plăcile gata uscate, asupra cărora maestrul exercită toate violențele posibile: le ciocănește ușor cu degetul și-mi face semn să fiu atent la rezonanța, aruncă una jos și calcă pe ea ritmic și apăsat, ca într-un dans ritual [illegible]

*) Ale cărei principii am cutezat o le rîpi; le dau aici pentru uzul curioșilor: puzderie, ciment, apă, silicat de sodiu, clorură de calciu (accelerator de priză), sulfat feros (accelerator și moartea insectelor !)

[illegible]

Dar „măiestria" nu e o însușire numai a lui Csegezi. În atelierul lui, ca și pe tot șantierul, există zeci și sute de tineri, cei mai mulți coborîți dintre tîrlele și salcîmii zgîrciți ai Cîmpiei, de pe valea Sîngerului, a Lechinței, a Dileului, care se inițiază în tainele științei și tehnicii și își pun tot sufletul în această primă mare construcție a locului. E o adevărată năpustire a Cîmpiei, un exod voluntar de la negura hodăilor și a rîpelor sărace, spre secolul XX, spre industria socialistă. Olaru Cornel, Hagău Ioan s-au calificat aici; Petru Ban, un tînăr masiv, colțos, încuiat, asemeni eroilor lui Tic, a coborît acum cîteva luni de sus, de pe lîngă Sărmaș și a pus mîna pe hîrleț; dovedindu-se unul din muncitorii cei mai disciplinați, a fost ales în biroul organizației de U.T.M., apoi în comitetul U.T.M. pe șantier; azi a dat hîrlețul pe ciocan și se califică în meseria de forjor. Lazăr Vasile, din Miheș, deși are numai 23 de ani, e constructor cu vechime, stimat și cunoscut în Luduș; brigada lui de tineret — fruntașa pe șantier de luni de zile — economisește, printr-o bună organizare, o treime din lemnul necesar pentru sprijinirea malurilor la canalizări. Cum nu voi putea măcar să enumăr pe toți tinerii de pe șantier care ar merita cel puțin o mențiune pentru vrednicia lor, mă voi opri la unul singur: din exemplul lui se va vedea, sper, și cum vine un tînăr spre industrie și cum i se deschid înainte toate porțile.

...L-am văzut întîi cățărat în vîrful unei scări, ciocănind un știu ce pe sus, la niște fire. Fluiera ceva, sau mai mult mi se părea: un nimic, dar cu niște modulații care se potriveau undeva, răspundeau unui tipar vechi din dedesubturile memoriei. Ridic ochii: un băiat, ce mai.

— Mă!

— Ce?

— Dă-te jos!

Cobora fușței cu fușței, nici încet, nici repede: exact ca omul care EL e acasă. Slăbuț, negriu, 17 ani, ochi verzi, pantaloni „pană", bocanci, șapcă săsească bleu-marin și pulover.

— Mă, tu ești Iuănel!!

— Da. (Cuviincios și firesc; vag intrigat de ideea că s-ar fi putut pune o clipă la îndoială faptul).

Fantastic! Acum doi ani, mi se pare, într-o vacanță, trecea de șapte ori pe zi cu carul cu gunoi spre Ridicata, așezat gospodărește pe ceglău:

— Cea, Bumbișcă! Seara, cînd se întorcea cu ultimul car durgălind gol din osii și lenghere pe drumul țării, stătea în picioare pe leasă — 13 ani! — și pe deasupra sălciilor amețite de fum, printre hămăituri rare de cîini flămînzi și glîltitul sondei, se înălța în răstimpuri firul curat și pîlpîitor al unui fluier de om trudit, dar cu inima împăcată.

— Ce-i cu tine?

— Ce să fie? Nu-i nimic.

Nu-i nimic! Și zîmbește. Stă în fața mea cu un clește în mînă, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic, nemirîndu-se de nimic, ca o dezmințire vie a acelor agreabile relatări literare, în care troglodiți pitorești evoluează ca niște somnambuli printre mașini, scuturați de un acces permanent de spaimă amestecată cu extaz.

— Cum ai ajuns aici?

— Bine. Cu trenul.

Cine crede că a vrut să facă o glumă, se înșeală. Băiatul acesta e prea tînăr și prea al vremii acesteia ca să poată concepe că s-a întîmplat ceva care n-ar fi întru totul în firea lucrurilor atunci cînd el, sau Petru Ban sau nu știu care altul, au pus biciul în cui și au venit, cu 25 de lei în buzunar și cu o pîine și o creanță de slănină în geamantan, să construiască una din cele mai moderne fabrici din Romînia, de pe porțile căreia vor ieși anual 25 de mii de tone de zahăr, învelit ermetic în pungi de nylon. A venit [illegible]. Adică [illegible] pur și simplu. Trecea o dată pe săptămînă, pe la poarta lui, cînd [illegible] după schimburi și proviant, Ilie („Cimpoeru, îl știți dumneavoastră, a' lui Toader țiganu'"): — Hai, mă, că acu-i de noi!" N-a stat pe gînduri, dar trebuia să-i ajungă rîndul la treierat. S-a dus la Gheorghița, președintele, să-i dea o hîrtie ca-l știu de băiat bun și că gospodăria n-are nimic contra, a mai luat una de la Brașoveanu, învățătorul, pentru U.T.M. și dus a fost.

— Și-acasă?

— Rămas cu nevasta.

Rămas e fratele mai mare. Orfan de mamă de mic, Iuănel și-a pierdut și tatăl acum vreo patru-cinci ani. Aici l-au cazat în Gheja, apoi la S.M.T.; l-au dat la hala mare, pe mîna lui Sugaru Dumitru: încarcă, descarcă cimentul, cîrpește baloți. Merge: 800 de lei lunar, cinematograf, club. Joia tineretului, dans și toată Cîmpia adunată aici. A intrat în vorbă cu Slange, un geamgiu bătrîn: — Știi să pui geamuri? — Nu. — Hai să te-nvăț! Și a lucrat cu el la atelierul mecanic. Dar asta nu era meserie: geamuri! Să pui geamuri! Niște sticlă, acolo. Un prieten lucra la meșterul Veprich: instalații, centrala, tot păienjenișul electric! Asta-i de Iuănel! Un tîrnăvean, Bartel, s-a calificat în cîteva luni, ia cu 200 mai mult și umblă prin toată sîrmăraia ca prin propriul buzunar. Și el, geamuri! Păi geamuri pune și-un copil, dacă vrei...

— Eu te iau, îi spune Veprich, și te fac om, dar noi sîntem [illegible] instalații: altă mîncare de pește. Ia-ți transfer de la ai tăi și vino.

Ușor de zis, dar maistrul Ianta — „constructorul general" 607 — aici nu vrea s-audă: bun băiat, să stea la hîrleț.

Ne-am împotmolit, bătrînule geamgiu! Ce-i de făcut domnu' Slange, ca-i bai cu Iuănel! Pune geamuri, lucrează ca și pîn' acum, dar încleștat și-ncruntat. Nu e nimeni în acest 807 să-i pună pe umăr o mînă bună?

— Uite ce e, mă băiatule: te duci la Ianta și-i spui, cînd or fi și alții de față, așa și-așa, și-așa...

Iuănel și-a luat inima-n dinți:

— ...Domnu' Ianta, dumneavoastră sînteți împotrivă; neglijați, împiedicați, subapreciați!

— !!!

— Tineretul astăzi e chemat să...

Nemaipomenit!

— Na, mă și du-te!

Decît un clonțos — Iuănel!! — mai bine fără. Ori poate că totul a fost numai o încercare?

Acum lucrează la Veprich: o să dea examen de electrician. E de patru luni pe șantier. Cum a ajuns? Cu trenul.

... Bine, Iuănel. Se vede că am rămas în urmă, sau am început să îmbătrînesc, căci cel care se miră sînt eu, nu tu.

★

Înaintarea de care vorbeam mai sus, a acestui tineret al Cîmpiei, nu e un simplu salt către tehnică, sau către cei 200 ori 300 de lei în plus; e un salt în toate direcțiile, și arta e una din citadelele care urmează a fi cucerite. Cu o seară înainte de plecare, am asistat pe șantier la un spectacol de teatru; da, teatru, la Luduș, unde aproape singura distracție a argaților de pe vremuri era „rexul", biliardul acela cu găuri de la cazină, prevăzut cu un automat bătrînesc, în jurul căruia se aduna lumea în zilele ploioase sau în lungile seri de iarnă.

Sala cantinei gemea de lume. De la spectacolul dat de „lucrătorii" unei instituții locale, nu lipsea nici Iuănel, nici Csegezi (pe care, de altfel, îl întîlneam de cîteva ori pe zi, în absolut toate punctele șantierului, mereu agitat și pornit, mereu avînd ceva de explicat, argumentat, condamnat; nu m-aș fi mirat dacă cineva mi-ar fi spus că e înzestrat cu miraculosul dar al ubicuității). Erau prezenți dulgherii lui Vasile Lazăr, cu cizmele lor de gumă, cu care lucrează în interiorul canalelor: betoniștii, zidarii... Piesa reprezentată, „Tudor I. Tudor" — de Tăutu, dacă nu mă înșel — nu era chiar o capodoperă, iar „asistența regizorală" a unui profesor de la școala medie din localitate, deși cu idei îndrăznețe, vădea o inexperiență absolută în materie de teatru. Dar, cu toate acestea și indiferent de succesul pe care-l va fi repurtat sau nu lucrarea pe scenele Capitalei, pot declara că rar am asistat la un triumf atît de categoric ca în seara aceea la Luduș. Un cronicar dramatic ar fi privit cu un ochi foarte critic relativul simplism al conflictului, liniile îngroșate ale caracterelor, ca și libertățile pe care și le permiteau actorii, introducînd pe alocuri unele detalii toponimice familiare; cît despre decor, sînt convins că i-ar fi smuls exclamații de dezaprobare. În ce mă privește, furat de foamea de artă a acestor oameni și de creditul acordat oricui încearcă să le-o prezinte, mărturisesc că am urmărit spectacolul, de pe masa unde mă cocoțasem cu încă vreo patru-cinci tovarăși, cu o perfectă bună credință și încîntare. Nu m-a deranjat nici golănescul „bis", proferat din fundul sălii, într-un moment de mare tensiune dramatică, de un familiar, se vede, al galeriei cărulva teatru de oraș (strigătul n-a provocat nici cea mai mică urmă de rîs, fiind luat drept un omagiu firesc); după cum nu m-a deranjat nici faptul că, în timpul unei încăierări, duse prea departe, se vede, tot decorul de brazi veritabili se prăbușea cu huiet la pămînt. Eroii, cu aerul cel mai natural din lume, făceau o pauză în asemenea momente, reconstituiau cu grijă fosta pădure și își reluau îndeletnicirea continuînd să se pocnească de-a binelea.

A fost urmărit cu atenție în deosebi actul III, unde e lichidată o bandă care pregătea compromiterea unui soldat și asediul unui mic și izolat depozit de muniții. Regia de culise se vede că a depus prea mult zel în crearea impresiei de autenticitate, mai ales a luptei, căci la un moment dat, în timp ce pe scenă era relativă liniște (iar în sală, nici nu mai vorbesc), cîteva explozii formidabile, repercutate și amplificate de pereții prefabricați din puzderie ai cantinei, zguduiră toată clădirea ca un cutremur, aruncînd pe cei aproape 1000 de spectatori într-o stare de înfiorare și deplină buimăceală.

Desigur, aceasta nu e încă artă, e un mod criticabil de a o prezenta și de a o accepta. Rețin însă setea formidabilă de cultură a acestor oameni, care-i face să-și dăruie cu sincer entuziasm aplauzele unei echipe modeste de amatori; element nou pe această Cîmpie, unde teatru nu exista de loc, iar cartea pătrundea numai prin „Calendarul săteanului", scos de Krafft și Drotleff din Sibiu, sau prin „Biblioteca poporală a Asociațiunii", colportată de „facliești", vechii librari ai satelor. Ar însemna să repet lucruri cunoscute dacă aș spune că în regiune nu e sat fără bibliotecă, sau că aici, pe șantier, zeci de cititori vin zilnic la club să împrumute cărți. Ar fi îmbucurător însă să aud că librăria din centrul Ludușului — 4.5 kilometri de aici — a deschis pe șantier un chioșc de cărți și reviste, sau că teatrele și operele din Cluj, din Turda sau din Tg. Mureș — trei, respectiv două ore cu trenul — și-au propus să dea barem un spectacol pe lună, fie și în sala cantinei. Căci arta amatorilor, la nivelul pe care-l mai păstrează pe alocuri și astăzi, trebuie înțeleasă ca o etapă pregătitoare spre arta veritabilă, în măsură să pregătească cetățeni luminați ai societății socialiste.

Un șantier e o lume întreagă de năzuințe, de eforturi, de victorii; un colectiv care n-apucă să se închege bine că și e nevoit să se destrame. Dar această „destrămare" se petrece la un nivel superior închegării: oamenii lasă în urmă un bun definitiv cîștigat, un monument al muncii și iscusinței. Și apoi, plecînd, nimeni nu mai e cel de la început. Acțiunea colectivului, munca de educare a partidului l-a schimbat; din pălmaș a făcut un om care mîine o să aibă nevoie de teatru veritabil, de concert, de studiu și care n-o să se mai mulțumească cu exploziile și artificiile năucitoare din culise; iar din meseriașul care azi consideră că n-o să piară lumea dacă fură o scîndură de pe șantier, un păstrător atent al bunului public. Rîndurile de față dau o imagine palidă a acestui proces de fiecare zi; pe de altă parte, sînt o serie de oameni pe șantier, cu rol hotărîtor în acest proces, ca Petru Șerbanuț, organizatorul de partid, sau Ilie Biceac, directorul, de care nici n-am amintit. Numai figura acestuia din urmă, sînt convins că l-ar cuceri pe un romancier: fost lăcătuș, la „Steagul Roșu" mi se pare, avînd de suportat și trecînd cu bine, cu ajutorul partidului, prin cele mai perfide atacuri pe care le poate încerca în anii noștri dușmanul de clasă. Biceac are astăzi ceva din aerul unui „lup de mare" pe care îl cîștigă, probabil, de la o vreme, toți constructorii pasionați. Construcția industrială e o muncă cel puțin la fel de complexă și dură ca și marinăritul, care cere ușurința de mișcări și cutreierul prin cele mai diverse domenii ale științei și tehnicii: de la metalurgie la arta aplicată, de la planificare la cea mai pretențioasă psihologie. Ei bine, Biceac are această ușurință, această putere de orientare imediată, pe care i-o dă unui muncitor comunist experiența, fermitatea, perseverența și claritatea țelului, acest al șaselea simț, dacă vreți, care-l făcea, în timp ce mă conducea pe șantier, nu numai să descifreze într-o cărămidă uitată, în poziția unei macarale sau pur și simplu în felul de a se mișca, de a vorbi, al oamenilor dintr-o secție sau alta, o defecțiune, un impas, o stagnare, dar să și ia măsuri imediate.

Acest colectiv se va „destrăma" cum spuneam: în urma lui va rămîne aici, la marginea Cîmpiei, cea mai modernă fabrică de zahăr din țară. Fără să-i exagerez importanța, trebuie să spun totuși că această fabrică va avea urmări hotărîtoare pentru dezvoltarea regiunii și în primul rînd a Ludușului. Satul acesta, cu ciudatul său aer oriental, pe care-l dau poate colbul și mugetele de vite în zilele de tîrg, ori sacalele trase de măgăruși și călărite de cîte un țigan bărbos, va deveni — a devenit deja — un oraș. Școli noi, săli de spectacole, blocuri de cîte două și trei etaje se înalță de pe acum pe vatra Mureșului; apă, asfalt, canalizare, tot ce deosebește orașul de vechiul tîrg înapoiat, devin din acest an bunuri cîștigate. Se studiază proiectul construirii unei fabrici de lapte praf și al alteia de dulciuri (era normal).

... Așa că atunci cînd vînzătoarea îți va întinde kilogramul de zahăr preambalat, să-ți amintești, cititorule, de fabrica de zahăr din Luduș — primul pas decisiv spre industrializarea acestei regiuni — de oamenii care au construit-o într-un timp record și a căror muncă n-a fost de loc ușoară.

TRIBUNA PROFESORULUI

Măiestria profesorului

Discuțiile angajate în revistele și gazetele noastre, pe marginea predării literaturii române în școală, sînt pe deplin justificate de importanța considerabilă pe care o are acest obiect de studiu în domeniul instruirii și educării tineretului. Desigur, literatura exercită asupra elevilor o influență ceva mai complexă decît celelalte obiecte din planul de învățămînt. Ea cultivă la elevi sentimentul dragostei de patrie, le dezvoltă imaginația creatoare și le oferă, într-o formă agreabilă, multiple cunoștințe asupra lumii și vieții — le face educația estetică și cetățenească.

De aceea, profesorul de limba română nu trebuie să vizeze, în munca sa, numai informarea elevilor, ci și formarea unor oameni noi, mîndri de trecutul glorios al poporului în lupta seculară împotriva impilării și luptători entuziaști pentru socialism.

Interesante sînt cele mai multe dintre sugestiile și soluțiile date în legătură cu predarea literaturii române în școlile de toate gradele. Toate procedeele și metodele propuse sînt utile și pot contribui la îmbunătățirea predării acestei discipline. Se pare însă că s-a neglijat tocmai esențialul: măiestria profesorului de a utiliza la timp, cu eficacitate și adecvat fiecărei lecții întregul arsenal metodic. Este ceea ce în mod curent, în ultima vreme, se numește măiestrie pedagogică. Despre aceasta însă mi se pare că s-a spus prea puțin.

Dacă, în general, măiestria pedagogică poate fi considerată ca o artă deosebită de adaptare la fiecare lecție și de utilizare, cu îndemînare, a celor mai potrivite metode și procedee pedagogice pentru a face accesibile elevilor chiar problemele cele mai dificile, măiestria profesorului de limba română implică, în plus, și o mare iscusință în realizarea emoției artistice în sufletele tineretului școlar. Se vorbește frecvent despre măiestria artistică a scriitorului. O operă realizată cu măiestrie nu poate fi analizată cu indiferență, rece și formal. Adevăratul profesor de limba română recreează, de fiecare dată, în fața elevilor, opera respectivă. În aceasta constă în mare parte măiestria sa. Profesorul este și el un artist. Ba încă un artist care interpretează, în condiții speciale, roluri dintre cele mai variate și mai dificile.

Literatura este reflectarea în forme multiple și variate a realității încunjurătoare, a trecutului și chiar a viitorului spre care aspiră omenirea. Creația beletristică presupune acumularea, în sufletul scriitorului, a unor simțăminte în așa măsură, încît, la un moment dat, stăvilă toate barierele care le țineau încătușate, ducînd la exteriorizarea lor, la comunicarea în afară prin intermediul cuvîntului scris.

De aceea, pentru justa înțelegere a valorii oricărei opere literare este necesară stabilirea unei comuniuni sufletești între creatorul ei și între cititori. Între scriitor și cititor se produce, în timpul lecturii, un fenomen similar celui din vasele comunicante. O parte din viața sufletească și din experiența scriitorului trece, prin intermediul operei sale, în sufletul cititorului. Spre deosebire însă de acest gen de vase, în care comunicarea este mecanică, în domeniul literaturii totul este condiționat de starea sufletească a celui care primește, de cultura sa, de afinitatea de idei și sentimente dintre scriitor și lector.

Dacă pentru cititorul matur problema prezintă aspecte variate, în funcție de loc, timp, împrejurări, concepții, pentru tineret situația este oarecum diferită. Avid de informare, dornic să pătrundă cît mai curînd și cît mai profund secretele vieții, ușor educabil, cu o experiență proprie mai puțin bogată, tineretul caută cu plăcere literatura, din care își poate satisface setea de cunoaștere și curiozitatea persistentă. Acest lucru trebuie să-l aibă în vedere în primul rînd profesorul de limba română. El trebuie să utilizeze cele mai variate metode și procedee pentru a captiva tineretul pentru creația literară. Este nevoie, mai ales, de acel alturism, de acea dăruire de care este capabil scriitorul în momentul creației operei respective. În circuitul scriitor, profesor, elev, interpretul sentimentelor și al ideilor care străbat opera literară este profesorul. De aceea, apare ca imperioasă legătura psihică între aceștia. Există multiple posibilități de realizare a acestei legături. Cea mai eficace însă este lecția. Nu este pentru nimeni un secret că, așa cum sînt opere și opere, există lecții și lecții. O lecție bună vizează totdeauna instruirea și educarea elevilor. Ca să-și poată atinge scopul, ora de literatură trebuie să fie atractivă, vibrantă, bine studiată și mai ales bine condusă — să comunice de la inimă la inimă, de la profesor la elev. Profesorul trebuie să facă să vibreze inimile elevilor la unison cu a scriitorului în momentul creației. Pentru aceasta, este necesar să trăiască el însuși intens opera respectivă, să o pătrundă în toată profunzimea ei, să scrutineze cele mai neînsemnate detalii, să nutrească o simpatie sinceră pentru scriitor. Este necesară o documentare bogată, o expunere clară, frumoasă, sistematică, ingrijită și mișcătoare. Numai așa se pot realiza atît instruirea elevilor, cît și emoția artistică necesară însușirii profunde a operei și a convingerilor autorului ei.

Realizarea emoției artistice nu este atît de simplă pe cît se pare. Ea este condiționată în primul rînd de o lectură expresivă, pe care nimeni nu o poate face mai bine decît profesorul. Elevii, oricît de binevoitori ar fi, numai în rare cazuri pot realiza o lectură cu adevărat expresivă, care să trezească fiori în sufletele tinerilor ascultători. Lor le lipsește nu numai experiența, dar și autoritatea, prestanța în fața clasei. De aceea, de cele mai multe ori, lecturile făcute de elevi sînt defectuoase. O astfel de lectură nu se deosebește prea mult de o vioară dezacordată, care nu va putea niciodată să redea adevărata melodie a unei opere muzicale. În zadar ar încerca cineva să exprime toate subtilitățile unei simfonii a lui Beethoven sau ale Rapsodiei I-a a lui Enescu, folosindu-se de asemenea instrumente. Și-ar putea închipui cineva că ar reușí să facă să vibreze sufletele sensibile ale elevilor printr-o lectură monotonă, neexpresivă, stîngace chiar, atunci cînd este vorba de cele mai emoționante creații poetice? Împărat și proletar, Luceafărul, Călin, Scrisoarea a III-a, Sergentul, Dorobanțul, Plugul blăstemat, Lidice, Bălcescu, Lazăr de la Rusca ș.a. nu se pot preda ca un capitol oarecare despre carbon, sulf, hidrocarburi, oglinzi concave, magnetism etc. O poezie trebuie să fie întîi simțită și trăită, în primul rînd, de profesor. Numai atunci va reuși să comunice elevilor întreaga sensibilitate a poetului concentrată în poezia examinată.

Am avut adesea prilejul să urmăresc din fundul clasei, ca simplu spectator, numeroase lecții de literatură. Au fost ore la care n-am știut ce să admir mai întîi: informarea bogată, justețea și exactitatea interpretării sau lectura expresivă, claritatea expunerii, limbajul ales și prestanța în fața clasei! Nu o dată am încercat, alături de elevi, fiorii treziți de o lectură frumoasă și mișcătoare, deși cunoșteam bine și de multă vreme opera citită. Am plecat din clasă cu inima plină de satisfacție. Orice lecție izbutită mi-a trezit stimă și admirație. Ea este o dovadă de atașament față de școală și de elev, de înțelegere a misiunii nobile a profesorului. Am avut, însă, și unele dezluzii. Alături de elevi și, fără să vreau, solidar cu ei, nu mi-am putut stăpîni plictiseala în timpul unor ore interminabile, monotone, lipsite de viață și de entuziasm. După o astfel de oră, aveam senzația că acele, pe catedră, în urma profesorului, poezia cea mai frumoasă a rămas ciepătită, abandonată ca un cadavru inert pe masa rece a unei săli de disecție. Am simțit în suflet o profundă amărăciune. Mi-a fost dat să urmăresc uneori, din fericire mai puțin frecvente, și lecții searbede, în care profesorul, cadînd opiniei clasei, se preocupa în special de lucrea notițelor de către elevi, reducînd lecția la o dictare aproximativă a unor generalități, lipsite adesea de orice interes.

Lecțiile monotone, schematice, lipsite de elan, subordonate scopului imediat — nota — nu sînt numai infructuoase, ci chiar dăunătoare. Ele formează în mintea elevilor o falsă concepție despre viață și despre muncă, îi îndepărtează de literatură și, în special, de poezie, îi privează de înțelegerea profundă a fenomenului literar.

De aceea, consider că, mai presus de orice, este nevoie de măiestria profesorului, de dragostea lui pentru literatura română, de elanul său creator în fiecare oră de curs, de documentarea sa bogată și de acea dăruire continuă, singura capabilă să transforme pe profesor într-un maestru, nu într-un meșteșugar oarecare.

Prof. Ion Popescu

Școala medie „Gh. Lazăr" - București

„IUBIȚI CARTEA"

A. Tvardovski: VASILI TIORKIN

În romînește de Cicerone Theodorescu

Vasili Tiorkin vine de departe, din basmul folcloric, înrudit cu al nostru, amintindu-ne de isteții și omenoșii eroi ai lui Creanga. Fiu credincios al patriei sale, el pornește la război ca să-l pedepsească pe cotropitorul pămîntului patriei: „Da, peste zăpezi, spre-adîncul / Scumpei Rusii-n adevăr / Se tot duce Vasia Tiorkin / Ca pe neamț să-l bată măr".

Față-n față cu hainul agresor fascist, soldatul își pune la contribuție, alături de iscusința armelor și pe aceea a vorbirii caustice, moștenită de la eroii poveștilor din vechime. Întrebările adresate dușmanului mustesc de ură, dar și de o ironie care izbește cum trebuie aroganța și nerușinarea: „Te grăbeai după „hazaică"? / „Ouă, maică? Lapte, maică? / Iauzi ce onoare! Nu? / „Dă-mi și dă-mi" Da ce ești tu? / Cu-o bătrînă, te simți tare? / „Dă-mi și dă-mi!" Da ce-ai crezut? / Că Rusia ți-e datoare / De mîncare și băut?"

Vehemența satirei populare se adună ca într-un pamflet în care agresorul josnic și antiuman e potopit sub valurile negre ale disprețului și indiferenței: „Cine ești? Nu mă privește / Al cui tată, fiul cui... / Om? — Ești doar la chip, firește / Strop de om în tine nu-i!"

Lui Tiorkin, care strigă vijelios la atacuri „Pentru patrie-nainte!", „nu de glorie îi pasă / ci de viață pe pămînt". *El nu e fire sumbră de războinic înzăuat, nu se închină lui Marte nici chiar atunci cînd poartă arma pe umăr. Viteazul ostaș vrea să-l îndepărteze cît mai curînd pe cotropitor spre a-și regăsi condiția normală a optimismului său înnăscut. Tiorkin e, cum ar spune Alecsandri, „un hîtru bun de glume" și admirabila traducere a lui Cicerone Theodorescu credem că păstrează foarte mult din farmecul original.*

Caustic față de dușmani, persiflînd moartea ce pîndește în război la fiecare pas, hîtru cu prietenii, flăcăul Tiorkin are și momente de duioșie, de adîncă emoție, ca în acel moment de neuitat cînd se înfățișează eliberarea patriei. Vibrează acolo simțirea cea mai adînc omenească ce n-a putut să treacă fără să fi sorbit din bobul curat al unei lacrime: „Anii amărurilor toate / A trecut copii iubiți! / — Ce-i cu tine, Tiorkin, frate? / Plîngi! / — Se-nîmplă, să trăiți..."

Prin eroul său atît de popular, poemul Vasili Tiorkin *se înscrie printre cele mai de seamă opere create de poeții sovietici în timpul războiului. Dacă ar fi să ne referim numai la cele cîteva fragmente de scrisori pe care le reproduce autorul în comentariul istoric de la sfîrșitul volumului și tot am înțelege ce uriaș ecou a avut* Vasili Tiorkin *în inimile miilor și miilor de cititori, pe atunci ostași pe frontul antifascist. În tot focul, Vasia făcea să înflorească entuziasmul și încrederea în victoria finală.*

Poemul Vasili Tiorkin *oferă un strălucit exemplu de ceea ce reprezintă forța unei idei inspirată de masă și care, prin condeiul scriitorului, ajunge să cucerească masele.*

Al. Săndulescu

Limba și literatura romînă în școală

Începînd de la 1 decembrie 1959, revista „Luceafărul" a publicat în fiecare număr o pagină dedicată problemelor limbii și literaturii române din școală. În luna februarie redacția revistei noastre a organizat două consfătuiri cu profesorii și elevii din Craiova și Ploești. Ca urmare a propunerilor și sugestiilor făcute de cadrele didactice, elevi, istorici și critici literari, în coloanele revistei „Luceafărul", Ministerul Învățămîntului și Culturii — Departamentul școlilor — Direcția pedagogică și Editura de Stat didactică și pedagogică ne-au trimis două scrisori pe care le publicăm în pagina noastră.

Răspunsul Ministerului Învățămîntului și Culturii

Apreciem în mod deosebit inițiativa revistei „Luceafărul" de a sprijini Ministerul Învățămîntului și Culturii prin discutarea principalelor probleme ale predării limbii și literaturii române în școală; de asemenea, considerăm îndreptățite cerințele cadrelor didactice și ale elevilor adresate Ministerului Învățămîntului și Culturii, redacțiilor unor reviste, Uniunii scriitorilor etc.

Importantele probleme ridicate în aceste consfătuiri vor prilejui și un rodnic schimb de experiență între cadrele didactice și antrenarea lor la participarea tot mai vie la rezolvarea lipsurilor care mai există în predarea limbii și literaturii române.

În prezent, Ministerul Învățămîntului și Culturii se preocupă de elaborarea noului manual de „Noțiuni de teoria literaturii", de tipărirea Istoriei literaturii române clasa a IX-a pentru anul școlar 1960/1961, de definitivarea și tipărirea manualului de Literatura română clasa a XI-a, în cursul acestui an, de îmbunătățirea programelor școlare etc.

Pentru anul școlar 1960/1961, în noul manual „Noțiuni de teoria literaturii" clasa a VIII-a, se va pune accentul pe teoria genurilor literare și se vor restrînge problemele dificile din capitolul de teorie generală; pentru clasa a IX-a, în afară de Istoria literaturii române, redactată de tovarășii G. Călinescu, I. Vitner, Ov. S. Crohmălniceanu, — primul manual elaborat în mod științific, în lumina concepției materialiste —, va apărea și un nou manual. Manualul de literatură română clasa a XI-a, redactat de tovarășii: M. Gafița, secretar al Uniunii scriitorilor din R.P.R., Al. Piru, D. Micu, Gh. Ursu, se va tipări în cursul acestui an. Prima parte a manualului, care cuprinde literatura română pînă la 23 August 1944, se află sub tipar.

Pentru ca cele relatate de „Luceafărul" să ducă la îmbunătățirea muncii și să nu producă derută în rîndul cititorilor, afirmațiile făcute și problemele ridicate trebuie să fie bine cunoscute și să corespundă realității.

Din materialul publicat în coloanele revistei „Luceafărul" nr. 8 din 1 martie 1960, reiese că unele cadre didactice nu acordă atenția cuvenită programelor școlare, notelor explicative care însoțesc programele, nu citesc „Gazeta Învățămîntului".

Astfel, tovarășul Romulus Pupu, profesor de limba rusă, din Ploești, nu știa că pentru anul în curs, programele școlare, clasele VIII—X, prevăd ore de recapitulare a principalelor cunoștințe gramaticale. Aceasta dovedește lipsa de colaborare între cadrele didactice cu specialități apropiate, precum și faptul că în consiliul pedagogic al școlii, problema exprimării corecte a elevilor n-a fost-o preocupare timp de o jumătate de an.

Era bine ca profesorii de limba română să-l fi informat pe tov. Pupu, chiar în timpul consfătuirii.

Tov. profesor Ion Negreanu din Craiova își exprimă mirarea că operei marelui scriitor revoluționar N. Bălcescu nu-i sînt rezervate decît 2 ore de predare. Ne întrebăm, după ce programă lucrează tovarășul Negreanu, deoarece nici în anii trecuți, nici în prezent, scriitorul N. Bălcescu nu se studiază în 2 ore, ci în 3 ore. De asemenea consider că nu este indiferent faptul că activitatea scriitorului N. Bălcescu se studiază în clasa a VI-a, a VII-a, precum și la istorie, astfel încît personalitatea scriitorului este conturată în mintea elevilor la sfîrșitul școlii medii.

Tov. I. Popescu, profesor la liceul „Gh. Lazăr" București, arată, în „Contemporanul" din 27.XI.1959 și în „Luceafărul" din 1.II.1960, ca o lacună a programei școlare care prevede 18 ore de gramatică la clasa a VIII-a și cîte 9 ore la clasele a IX-a și a X-a, că nu precizează cum se vor repartiza aceste ore și ce se va preda în cadrul lor.

Cităm din Nota explicativă a programei „Noțiuni de teoria literaturii" clasa a VIII-a, ediția 1959, pag. 7: „În vederea consolidării deprinderilor de ortografie și punctuație, programa prevede 18 ore pe care profesorii le vor repartiza pe trimestre. În aceste ore nu se vor face lecții teoretice de gramatică, ci numai lecții practice aplicative; dictări, analize gramaticale, exerciții practice de ortografie și punctuație".

De altfel, această indicație se repetă și în programa pentru clasa a IX-a și a X-a, ediția 1959, pag. 9 — Nota explicativă.

În „Gazeta Învățămîntului" nr. 535 din 16 octombrie 1959, în articolul „Pentru o exprimare corectă", se dau sugestii cu privire la conținutul acestor ore de gramatică.

Elaborarea unei programe școlare pentru 18 ore de gramatică la clasa a VIII-a, sau pentru 9 ore la clasele a IX-a și a X-a, ar fi dus la obligativitatea respectării prevederilor ei, la transformarea unor ore în lecții de gramatică — obișnuite la clasele V—VII — și la neglijarea aspectelor variate de la o clasă la alta, de la învățămîntul de zi la cel seral. Conținutul acestor lecții trebuie să fie dictat de realitatea concretă a fiecărei clase, de lacunele din cunoștințele elevilor.

Totuși, ținînd seama de propunerile bune făcute de cadrele didactice cu privire la conținutul acestor ore, în programele pentru anul școlar 1960/1961 aceste probleme vor fi mai amplu dezvoltate.

★

Considerăm că este dificil să supui aprecierii elevilor o programă școlară, lucrare a cărei discutare comportă o viziune de ansamblu asupra materiei cuprinse, o pregătire ideologică și de specialitate.

Apreciind interesul redacției „Luceafărul" pentru problemele școlii și sprijinul prețios acordat pînă acum, vă trimitem alăturat un exemplar din programa nouă a claselor IX—XI.

Avem convingerea că observațiile și sugestiile pe care ni le veți trimite ne vor sprijini în definitivarea programei pentru anul școlar 1960/1961.

Prof. Constanța Muscă

Inspector principal de învățămînt din Direcția pedagogică — Ministerul Învățămîntului și Culturii.

Răspunsul Editurii de Stat didactică și pedagogică

În ultimul timp, presa manifestă un interes deosebit față de conținutul procesului de învățămînt din școala medie de cultură generală. Cum era de așteptat, manualele ocupă locul central în cadrul discuțiilor. Articolele publicate în ultimele luni, precum și dările de seamă privitoare la Consfătuirile de la Ploești și Craiova cu cadrele didactice și elevii, prezentate în paginile **Luceafărului**, ilustrează o preocupare permanentă în cadrul școlii pentru alcătuirea unor manuale didactice corespunzătoare nevoilor actuale ale învățămîntului. Și din discuțiile organizate de M.I.C. și Editura didactică, în anii precedenți, cu cadrele didactice în diverse localități din țară în jurul manualelor de școală, au reieșit multe sugestii bune, de care, în ultimul an, s-a ținut seama la revizia unor manuale sau la elaborarea altora noi.

Odată cu aplicarea H.C.M. din 1956, privitoare la trecerea la învățămîntul de cultură generală de la 10 la 11 ani, în fața M.I.C. și a Editurii didactice au stat sarcini deosebit de grele, în privința întocmirii programelor școlare și a manualelor didactice într-un timp scurt.

Elaborarea manualelor trebuie să răspundă unui complex de cerințe științifice și pedagogice. În unele domenii, Editura didactică a fost nevoită s-o ia înaintea institutelor științifice pentru editarea unor manuale de școală, fără să se aibă la dispoziție tratatele respective din care să se sintetizeze noțiunile de bază în cuprinsul manualelor. Ex.: manualul de **Istoria literaturii române cl. XI-a, Istoria R.P.R. cl. XI-a, Teoria literaturii cl. VIII-a, Geografia patriei cl. XI-a** etc.

Legarea cunoștințelor teoretice de practica construirii socialismului, pasul cu ritmul dezvoltării științelor, caracterul educativ al conținutului manualelor, accesibilitatea lor etc., sînt probleme mari, cerințe de care la toate manualele ar trebui să se țină seama în timpul elaborării lor.

În cuprinsul celor cîteva sute de manuale școlare elaborate de Editura didactică în 3-4 ani de zile, îndiscutabil că sînt și greșeli — uneori de informare, alteori de interpretare, iar alteori de ordin didactic pedagogic.

Multe dintre deficiențele de detaliu au fost înlăturate în anii anteriori cu ocazia reeditării sau reviziei manualelor. Editura didactică a salutat și a mulțumit întotdeauna celor care au adus critici judicioase manualelor, ținînd seama de ele la edițiile ulterioare. Dar, prin anumite locuri, se manifestă și o manie criticistă, negativistă, de a critica cu orice preț manualele, fără argumente temeinice, care însă nu poate fi nimănui de nici un folos.

Multe cadre didactice din țară, și constatăm aceasta și cu prilejul consfătuirilor de la Ploești și Craiova, și-au manifestat fierbinte dorința, în diferite ocazii, de a participa la elaborarea manualelor de școală. Surprinzător este însă faptul că în ultimii trei ani, deși s-au organizat concursuri deschise de întocmire a manualelor didactice, totuși cadrele didactice s-au prezentat într-un număr mult prea mic. Pentru manualele **de Limba română cl. VII-a, Istoria literaturii române cl. IX-a și a X-a**, scoase la concurs, nu s-au prezentat decît 2, 3 pînă la 5 concurenți, din lucrările cărora, de multe ori, comisiile n-au putut premia nici una în vederea publicării.

Editura didactică s-a preocupat în permanență de întocmirea unor bune manuale de literatură română pentru clasele VIII-XI. Problemele, foarte complexe, au întîrziat realizarea lor în condițiile cerute de nevoile stringente ale învățămîntului. Manualul de teoria literaturii pentru clasa a VIII-a, tipărit în 1956, luat în ansamblu, depășește puterea de înțelegere a elevilor. De aceea, Editura didactică a luat măsuri ca să întocmească un alt manual de teoria literaturii pentru cl. VIII-a, care să fie dat spre folosință în anul școlar 1960/1961. Și pentru clasa VIII-a, ca și pentru celelalte clase de la mediu, se renunță la **Culegerile de texte** separate, întrucît s-au pus bazele unor manuale în cuprinsul cărora să figureze și textele cerute de programele școlare respective pentru analiză literară.

Manualul de teoria literaturii va avea cel mult 150 de pagini de prezentări teoretice, cu comentariile textelor izolate, iar textele ce urmează să fie analizate, incluse în manual, vor însuma un număr de cca 200 de pagini. Prin măsurile luate, în locul comentariilor întinse istorico-literare pe marginea textelor analizate, mai potrivite pentru un manual de istorie literară decît pentru unul de teorie literară, se vor da succinte prezentări, care să ducă la definirea noțiunii respective de teorie literară. Se va renunța la întinsele prezentări ale istoricului unor specii literare, manualul viitor limitîndu-se doar la cîteva date, absolut necesare, asupra unor specii vechi și cu o largă dezvoltare în domeniul literaturii universale.

Autorii și editura se vor strădui să dea definiții cît mai clare și accesibile pentru vîrsta elevilor de clasa a VIII-a. De asemenea, prin programa respectivă s-a renunțat la unele noțiuni de teorie literară grele, urmînd ca ele să fie studiate temeinic în clasa a XI-a, cînd elevii vor avea capacitatea de înțelegere a respectivelor fenomene literare și cînd vor studia literatura realist-socialistă. Pentru ilustrarea unor specii literare s-a recurs la literatura contemporană, spre a-i da un caracter mai educativ manualului.

Actualele lucrări de **Istoria literaturii române** pentru clasele a IX-a și a X-a, folosite de mai mulți ani în învățămînt, vor fi înlocuite cu altele, elaborate pe măsura nevoilor claselor respective. Cu toate criticile aduse acestor manuale, imediat după apariție, ele, totuși, au fost de un real folos școlii, atît elevilor cît și cadrelor didactice. Procesul de reconsiderare a literaturii noastre clasice, preluarea critică a moștenirii noastre literare nu se realizează într-un timp prea scurt. Cum cu ani în urmă acest proces se găsea încă într-o primă fază, prezentarea acestor scriitori la un nivel și proporții care să depășească cerințele stricte, imediate, ale școlii medii era necesară. Profesorii și elevii au putut avea la dispoziție prezentări de ansamblu asupra scriitorilor, care li pot orienta just asupra modului cum trebuie privită activitatea lor literară. Aceste manuale au însă serioase deficiențe de ordin pedagogic. Reducerea lor ulterioară la proporțiile unor manuale veritabile ar fi însemnat o restructurare masivă. De aceea Editura didactică a luat măsuri să facă noi manuale, în care să fie incluse și textele pentru analiză literară.

Pentru anul școlar 1960/1961, în clasa a IX-a va fi dat spre folosință, cu titlu experimental, un nou manual de istoria literaturii noastre. De asemenea, în prezent, se lucrează la un nou manual de istoria literaturii române pentru clasa a X-a, în care va fi prezentată materia pînă la 1920.

Probleme deosebit de grele a ridicat manualul de istoria literaturii române pentru clasa a XI-a. Periodizarea literaturii, sintetizarea întregului peisaj literar de la 1920 pînă în prezent într-un număr relativ mic de ore, frierea și ordinea scriitorilor pe care să-i prezentăm monografic, prin caracterizare generală sau numai citați, prezentarea operelor lor, **cînd critica și istoria literară nu și-au spus încă în suficientă măsură cuvîntul**, au reținut îndelung atenția autorilor și editurii, ducînd astfel la întîrzierea apariției acestui manual. Un complex de fenomene literare în perioada dintre cele două războaie mondiale — curente, orientări, confuzii — au necesitat un timp îndelungat pentru clarificarea lor. Lipsa unei istorii literare ample pentru această perioadă a resimțit adînc în munca autorilor la elaborarea acestui manual.

Institutul de literatură și folclor al Academiei R.P.R. a întîrziat editarea unei asemenea lucrări.

De asemenea nici Uniunea scriitorilor n-a sprijinit în suficientă măsură munca Editurii didactice în elaborarea manualelor de literatură română.

Pînă în prezent, prima parte a manualului a fost elaborată și se găsește la tipar. Manualul va apărea și va fi folosit de elevi pentru recapitularea materiei și pentru examenul de maturitate.

Partea a doua a manualului, care tratează perioada de după eliberare, este în curs de definitivare la autori. Se depun eforturi pentru finisarea ei și pentru publicarea în curînd a manualului integral.

Avîndu-se în vedere complexitatea problemelor, neprezentarile încă pe larg într-o amplă istorie literară, respectivul manual încearcă să contureze profilul integral al literaturii noastre de după 1920.

Analizînd observațiile cadrelor didactice de la Craiova și Ploești referitoare la manualele de limbă și literatură română pentru clasele V-VII, le-am găsit îndreptățite. Înlăturarea naturalismului lingvistic din fragmentele cuprinse în aceste manuale a preocupat pe autori și Editura și s-a căutat să se evite asemenea texte care nu au ce căuta într-un manual de școală. Dacă mai sînt încă fragmente care nu sînt reprezentative pentru ilustrarea și reconstituirea temei operelor respective, aceasta se va remedia în edițiile viitoare. Sugestiile în legătură cu noi teme care ar trebui introduse în programe și manuale își vor găsi rezolvarea în măsura în care numărul de ore afectat disciplinei respective va permite aceasta.

Neconcordanța dintre manualele de istoria literaturii române pentru clasele a IX-a și a X-a și programele de școală, este în oarecare măsură justificată prin aceea că refacerea manualelor n-a putut să țină pasul cu revizuirea programelor în fiecare an.

Recentele discuții purtate pe marginea manualelor școlare de limbă și literatură română au scos la iveală necesitatea ca și alte edituri să țină seama, în activitatea lor, de nevoile imediate ale învățămîntului. Atît cadrele didactice cît și elevii au nevoie, pe lîngă manuale, de antologii literare — proză și versuri — din operele scriitorilor studiați în școală, ca să le stea la dispoziție în afara celor analizate în clasă. De asemenea, de un real folos ar fi culegeri de articole de critică literară privitoare la scriitorii prevăzuți în programele școlilor medii de cultură generală. Sînt mulți elevi dornici de a adînci, de a cunoaște mult mai mult decît le oferă manualul. Publicațiile mai vechi sau mai recente, din diferitele reviste, nu sînt accesibile tuturor elevilor. Asemenea culegeri de texte literare și articole de critică literară sînt foarte utile pentru învățămînt și chiar pentru marele public.

De asemenea și critica literară ar fi necesar să țină seama de problemele dificile din istoria literaturii noastre care se predau în școala medie și să-și concentreze mai mult atenția asupra lor spre a le adînci, clarifica. Intenția Vieții romînești de a prezenta ample articole asupra unor curente literare este lăudabilă, dar ea trebuie realizată grabnic. Și nu numai atît. Este necesară dezbaterea acestor probleme în continuare pentru elucidarea lor, căci în general se ia de bun tot ce se publică în asemenea articole dacă nu se vine curînd cu clarificările respective. Zecile de mii de elevi și cadre didactice consideră, pînă la o definitivă punere la punct, articolul din Viața românească despre Semănătorism ca ultimul cuvînt asupra acestei probleme.

În etapa actuală, cînd în cadrul Editurii didactice se duce o intensă activitate pentru revizuirea și îmbogățirea manualelor didactice elaborate în ultimii patru ani, dările de seamă publicate de Luceafărul asupra consfătuirii cu profesorii și elevii din Ploești și Craiova, precum și celelalte articole publicate anterior, ne sînt de un real folos. Continuarea acestei acțiuni ajută în mare măsură activitatea Editurii didactice și, indirect, învățămîntul general.

EDITURA DE STAT DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ

DE AICI SE VĂD SPUTNICII ȘI GALAXIILE...

Cînd am intrat de curînd într-o seară la Observatorul astronomic din București, știam că nimeni din cei care intră aici în ultima vreme, de pe stradă, ca simpli profani, nu se interesează numai de ora siderală sau de timpul uniform (pe care-l poate afla și prin radio, de cîteva ori pe zi). Din 1956, oamenii au început să se intereseze de astronomie ca de o știință practică, de la care așteaptă nu numai dezlegări de taine străvechi, dar și informații precise de natura celor oferite de botanică, fizică, geografie sau — de ce să nu îndrăznim a spune? — chiar de antropologie. Ce s-a întîmplat totuși în 1956? Primul corp ceresc artificial lansat de om în cosmos. Întîiul satelit artificial al Pămîntului, creat de oamenii sovietici, a fost lansat în anul următor. Dar încă în anul anterior se puteau citi în reviste atît de multe comunicări și reportaje științifice despre zborul cosmic, încît populația lumii civilizate participa aproape public la așteptarea lansării primilor cosmonauți. Treceam în 1956 — anul „marii opoziții" a planetei Marte față de Pămînt, pe bulevardul Ana Ipătescu și am văzut coadă în fața Observatorului astronomic popular. Oamenii stăteau liniștiți în rîndul ce se urca din stradă pînă în cupola observatorului, făcînd coadă pentru a căpăta imaginea vizuală, de cîteva clipe, a planetei Marte! Cine ademenise populația harnică a acestui oraș să-și rupă din timp pentru a privi spre stele? Adia din acel public ceva ca o boare: poate simțămîntul colectiv, manifestat în tăcere, al omului nostru contemporan despre puterea sa, poate convingerea lui că peste puțini ani, cineva, o rudă sau un prieten, îl va saluta de pe un ecran de televizor, chipul aceluia plecînd de departe, de dincolo de brîul ionosferei, de pe malul unuia din secretele canale marțiene. Am adulmecat cu voluptate acest simțămînt cu legănare de zefir și am înțeles cît de nou și de magnific este timpul căruia ne bucurăm a fi părtași și constructori.

Cînd în 1957, în leaganul primei revoluții socialiste și pe tărîmul unde s-au deschis înflorite primele corole ale timpului comunist, s-a construit și a zburat cu succes pe întîia orbită cosmică primul nostru astru făcut în laboratoare, aceiași oameni care stăruiseră [illegible] în multe țări să vadă o planetă străveche, au slăvit încă o dată țara în care toate eforturile au scopul unic al fericirii și demnității omenești.

Ce ne interesează azi la observatorul de pe strada Cuțitul de Argint, pe noi toți, bucureștenii cu numele noastre și profani în știința astrelor, mai mult decît calculul timpului după calendar și oră, mai mult decît [illegible] ghidarea avioanelor? Nu ne mai exersăm elasticitatea fanteziei pe urmele lui Hector Servadac sau ale Aelitei. Autorii care ne-au încîntat cu romantismul unor viziuni mai dezlănțuite, ori mai riguroase, s-au întors demult în Geea să se retransforme în hidrogen, carbon și azot. Din tăcuta cupolă se zaresc [illegible] realități ale cosmosului.

[illegible] grafice, [illegible] Luna să ne mai [illegible] [illegible] pentru ca Luna să mai [illegible] din

De aici, de pe strada Cuțitul de Argint, astronomii din București au urmărit cu interes, și științific și fratern, mersul celor trei sputnici și zborul uluitor al lunnicilor.

Am intrat într-o seară la observator și un astronom, o tovarășă în negru (nu mi s-a părut un doctor Faust, cum aș fi crezut-o poate altă dată), mi-a arătat o panglică lungă de hîrtie, pe care, de-a lungul așternut? Timpul nostru își manifestă realitatea atît de temeinic și de convingător, încît chiar informația minimă nu mai lasă portiță îndoielii.

Mă uitam, în acest Observator din București, la instrumente optice, planșe sau orologii și mi-am adus aminte cum chiar și mitropolitul Dosoftei, prelucrînd în versuri Psaltirea, acum trei veacuri, nu s-a putut împăca în text cu mentalitatea retrogradă a bisericii, și cunoscînd secretul luminii selenare, a adăuga de la el:

Ai tocmit și luna să crească,
să scază.
Să și ia de la soare lucoare
și rază...

În vremea cînd stăteam la o masă și priveam benzile pe care radioreceptoarele surprinseseră muzica noilor sfere, și mă gîndeam la forma de fus a galaxiei noastre, a cărei fotografie recentă [illegible] în jurul axei sale în 24 de ore, dar sînt în această rotație și fluctuații și încetiniri, datorită influenței combinate a Soarelui și a Lunii, iar mările (o, marinarii știu!) își freacă apa de fundul vast, așa că astronomii urmăresc, mi se pare, timpul...

Dar munca astronomilor e multiplă, și de multe ori publicul n-o află. Publicul nu știe de pildă că astronomii care stabilesc orele, nu pot să țină seama de ore. Că numai sub cerul liber se poate face astronomie, și, indiferent de temperatură, fără mănuși. Fotografierea unei nebuloase durează o oră și un sfert, iar instrumentul optic trebuie scăldat de la o extremitate la alta în aceeași temperatură. Iar dacă nebuloasa pozează într-o noapte de ger, șuruburile lunetei care sînt fine și care nu suportă altă atingere decît a mîinii goale de astronom, aduc în degete fiorul înghețat al nopții siderale.

Căldura aici este interioară: vine din pasiunea pentru cunoașterea exactă a realității cosmosului.

Dialogurile din observator n-au agasat pe interlocutoarea mea în negru, nici pe astronomul răspunzător de timpul sideral sau de timpul uniform, deși eu știam numai ceva mai multă astronomie decît Menip, eroul lui Lukian din Samosata. Mi s-a explicat cu răbdare și noul reper pentru poziția stelelor, de cînd s-a aflat că scoarța terestră se deplasează și poziția stelelor trebuie raportată la nebuloasele extragalactice; mi s-a vorbit și de catalogul de stele slabe la care lucrează observatorul: am înțeles și faptul — [illegible]

[illegible]

Știm că astronomii de la Observatorul din București [illegible] transmise de sputnici [illegible]

— Dar le urmăriți zborul cu [illegible]?

— Da. Și această urmărire este de mare folos.

— Ce aflați?

— Studiem propagarea undelor de radio [illegible], semnalele sateliților s-au putut înregistra chiar cînd aceștia zburau de pildă deasupra Indiei și probează unele [illegible] (reflectate de ionosferă). Observarea optică a sateliților artificiali ne ajută în studiul formei Pămîntului, căci forma planetei noastre nu e simetrică: orbita satelitului deviază uneori de la linia ei teoretică, și astfel s-a putut socoti, de exemplu, că Pămîntul e mai turtit la Polul Nord decît la cel sudic...

(Mă gîndeam tot timpul că aici ar fi — adică în fiece observator — macazurile viitoarelor rute interastrale, și de aceea m-am grăbit să compar astronomia cu geografia, ceea ce am văzut îndată că nu putuse fi un compliment).

— Nu, asta e o greșală. Geografia e o știință descriptivă. Astronomia nu e numai atît.

Dar eram convins că nu greșisem cu totul: intenția de laudă a rămas în mine totuși intactă, căci geografia descrie ținuturi cercetate cu ochiul și cu piciorul, ceea ce astronomia de azi încolo, mult mai bogată în cuprinsul ei, va îngloba în planurile sale.

— Să vă întreb, cum aș fi întrebat la începutul adolescenței, dacă există oameni pe Marte, adică mai exact: marțieni, nu mă încumet...

— Dar viață pe Marte s-ar putea să existe, fie și în forme elementare, a zîmbit astronomul, sfîrșindu-mi fraza pe care eram gata s-o suspend.

Ne-a întrerupt cineva care adusese o telegramă.

— Cometă? a întrebat aproape cu indiferență tovarășa în negru, cum ar fi zis „pantofi" sau „benzină". Mi-am adus aminte numaidecît că vornicul Ureche notase în anul 1577 că „într-acestaș an s-au arătat pre ceriu stea cu coadă, ce-i zic unii cometa" și m-am gîndit la ironia de mai tîrziu a lui Grigore Alexandrescu ațîțată de inconsistența „astrologilor ce lumea îngrozesc" cînd scria în 1857 o epistolă „cometei anunțate pentru 13 iunie". Dar nu era cometă. Sosise mi se pare un instrument optic nou, sau altceva.

— Ce vești ne dă observatorul pentru timpul apropiat?

Astronomul s-a ferit, nu de întrebare, ci de precizări. Dar în cuvintele „crearea condițiilor pentru plecarea omului în cosmos" am simțit certitudinile pe care numai timpul nostru magnific mi le poate da.

— Și fenomene previzibile exact?

— La 15 februarie 1961, la ora 10 dimineața, o eclipsă totală de soare, fenomen rar pe teritoriul țării noastre.

Așa dar, Luna are să-și arate Soarelui fața pe care nouă n-a vrut să ne-o arate, dar pe care totuși am văzut-o. Ea nu ni se va mai părea, ca lui Miron Costin, „întunecarea soarelui... foarte groaznică întunecare". Cronicarul spune: „S-au întunecat soarele într-acel anu, în luna lui iunie, cu mare groaze, cît pierise soarele cu puțin nu toată lumina (acuma, eclipsa va fi însă totală), tocmai amiadză-dzi și mulți oameni, neștiindu a să feri de o întunecare ca aceia și privind la soare multu, au pierdut vederea în toată viața lor" Azi nu sîntem însă în 1655, și cine n-are ochelari de soare (deși acest fenomen este rar) își va afuma o bucățică de geam.

Prin dreptul lunetelor observatorului de pe strada Cuțitul de Argint trec sateliți și planete făcute de oameni.

Într-o bună zi, vor trece rachete purtînd spre alte astre, nu persoane fabulate de imaginația romancierilor, ci oameni reali, cosmonauți curajoși și savanți, cărora patria lor, deschizătoarea acestui formidabil drum spre cosmos, le va transmite în fiecare clipă glasul ei de îmbărbătare și de salut.

Cred că am să mă întorc la acest observator peste un număr de ani să mă uit cu tulburare și mîndrie la racheta în care va naviga fiul meu, sau altul din generația lui, mult mai viguros decît Elans.

Urmașii noștri vor citi cu interes pios cărți pe care noi încă nu le cunoaștem, cărțile primilor călători cosmici, așa cum noi am citit cartea căpitanului Cook sau memorialul lui Mikluho-Maclai.

De aici, din observator, se pot vedea, de doi ani, sateliți artificiali și rachete plimbîndu-se prin cosmos. De aici se văd sputnicii și galaxiile.

Victor KERNBACH

SEMNIFICAȚIA UNEI COMEMORĂRI — 50 DE ANI DE LA MOARTEA LUI

Mark Twain

Se împlinesc, la 21 aprilie, 50 de ani de la moartea lui Mark Twain, scriitorul care, împreună cu poetul Walt Whitman, a dat cea dintîi expresie literară aspirațiilor democratice și particularităților naționale ale poporului american. Au existat și pînă la ei, în America, o seamă de scriitori valoroși, ba chiar și unul genial, Edgar Allan Poe, însă mai toți ar fi putut figura la loc de cinste în istoria literaturii engleze. Atît Washington Irving cît și Nathaniel Hawthorne sau Herman Melville au fost mari scriitori de limbă engleză, născuți și crescuți în cea mai engleză dintre provinciile continentului nord-american, — numită cu oarecare temei Noua Anglie și situată în răsăritul Statelor Unite.

Mark Twain s-a născut la 30 noiembrie 1835, într-un sat din ținutul Missouri, pe atunci unul din avanposturile vestice ale tinerei și dinamicei națiuni americane, care-și dobîndise destul de recent independența. De fapt, nu Mark Twain s-a născut atunci în satul acela, ci un anume Samuel Langhorne Clemens, fiul unui judecător ghinionist, care plecase în Vestul țării pentru a-și căuta norocul. În 1839, judecătorul Clemens s-a stabilit împreună cu familia lui, destul de numeroasă, în tîrgușorul Hannibal de pe Mississippi — marele fluviu care avea să joace un rol atît de însemnat în viața și în opera lui Mark Twain.

Locuitorii tîrgușorului erau în marea lor majoritate mici fermieri și mici negustori, dar unii dintre ei aveau și veleități aristocratice: aidoma plantatorilor din miazăzi, se făleau cu obîrșia lor „nobilă" și practicau rasismul, deși într-o formă ceva mai blîndă și asupra unui număr mai mic de sclavi negri decît dispuneau proprietarii marilor plantații de bumbac din sud.

Educația copilului a fost făcută în spirit puritan la școala particulară pe care a frecventat-o, de bine de rău, vreme de cîțiva ani, precum și la „școala de duminică" unde era trimis adesea de părinții săi. Dar adevăratul său dascăl a fost marele fluviu, care i-a predat, în cu totul alt spirit, lecții gratuite de geografie, de istorie contemporană și mai ales de etică, trezind în sufletul lui dorul de libertate și respectul pentru libertatea altora.

Copilăria a luat sfîrșit pentru el la vîrsta de 12 ani, cînd a rămas orfan de tată și a fost nevoit să-și cîștige pîinea, angajîndu-se ucenic tipograf la o gazetă locală Curierul din Hannibal. Peste vreo doi ani a schimbat patronul, devenind lucrător tipograf la gazeta pe care începuse s-o editeze fratele său mai mare, Orion Clemens. Din cînd în cînd, acesta îl lăsa să-și încerce mîna și ca redactor de știri locale.

La vîrsta de 18 ani, Samuel Clemens l-a cerut voie maică-si să plece de-acasă pentru a-și căuta de lucru la St. Louis, unde se stabilise o soră de-a lui. Vreme de patru ani și-a cîștigat existența ca tipograf în orașele St. Louis, New York, Philadelphia, Cincinnati, Keokuk și Muscatine, apoi, într-o zi din primăvara anului 1857, s-a îmbarcat pe un vas cu destinația New-Orleans, marele port fluvial din sudul Statelor Unite, de unde spera să pornească mai departe, spre America de Sud. Auzise că, pe malurile Amazonului oamenii se îmbogățesc rapid, din negoțul cu cacao.

N-a ajuns însă la țărmul Amazonului, pentru că, pe bordul vasului pe care se îmbarcase și-a schimbat gîndul, hotărînd să rămînă pe Mississippi și să învețe meseria de pilot. Horace Bixby, pilotul vasului, s-a învoit să-l ia ca ucenic pe lîngă el, în schimbul unei sume de bani. Ce a însemnat această ucenicie pentru viitorul scriitor, se poate vedea în multe din cărțile sale, îndeosebi în cartea de evocări și de reportaje intitulată „Viața pe Mississippi" și în capodopera lui „Aventurile lui Huckleberry Finn".

Războiul civil, izbucnit în primăvara anului 1861, a pus capăt acestei etape hotărîtoare a vieții viitorului scriitor. După cîteva săptămîni petrecute în rîndurile uneia dintre unitățile periferice ale armatei sudiste (pilotul se întorsese la Hannibal, tîrgușorul copilăriei sale, unde predominau elementele pro-sclavagiste), Samuel Clemens s-a lecuit pentru toată viața de militărie și, decît să lupte mai departe în slujba stăpînilor de sclavi, a preferat să plece în Far West împreună cu fratele său, Orion. Acesta, mai orientat politicește decît el, îmbrățișase cauza Nordului anti-sclavagist și fusese numit de curînd secretar al guvernatorului din Nevada, un nou teritoriu din Vestul îndepărtat, care trecuse sub jurisdicția guvernului central. Molipsindu-se de boala căutătorilor de aur și de argint din Nevada, Samuel Clemens a agonisit o nouă experiență de viață, ca miner și „prospector", apoi ca reporter la un ziar din Virginia City — cel mai mare centru al industriei miniere din Nevada. La 2 februarie 1863, acest ziar, intitulat Territorial Enterprise, a publicat pentru prima oară un material semnat „Mark Twain" — un nume care s-a încărcat între timp cu atîtea semnificații, încît oamenii l-au uitat înțelesul originar, foarte modest. „Mark Twain" era una din expresiile folosite pe Mississippi pentru a indica adîncimea fluviului: dacă un vapor avea sub el doi stînjeni de apă, putea naviga în bune condiții, de aceea strigătul „mark twain" („marchează doi") era bine venit. Multe din reportajele satirice ale lui Mark Twain au fost reproduse în presa din San Francisco, unde în curînd, în primăvara anului 1864, a plecat și autorul lor. Acolo, în capitala prosperei Californii, Mark Twain a pătruns pentru prima oară într-un mediu literar, frecventînd societatea unor scriitori ca Artemus Ward sau Bret Harte, care-și cîștigaseră o oarecare faimă ca umoriști. La cererea lui Ward (pe care-l cunoscuse încă în Nevada), Twain a trimis unei reviste din New York o schiță umoristică intitulată „Jim Smiley și broasca lui săltăreață" și astfel, la 18 noiembrie 1865, numeroși cititori ai revistei newyorkeze Saturday Press au făcut la rîndu-le cunoștință cu Mark Twain. Între timp, războiul civil se terminase și oamenii simțeau nevoia să rîdă, să se destindă după încordarea și suferințele celor patru ani de luptă singeroasă între Nord și Sud. Sudul sclavagist fusese înfrînt, iar această înfrîngere dădea acum capitaliștilor și industriașilor din Nordul țării posibilitatea de a-și extinde dominația de la oceanul Atlantic pînă la Oceanul Pacific.

La începutul anului 1867, Mark Twain a părăsit pentru totdeauna „Vestul sălbatic" îndreptîndu-se spre răsăritul Statelor Unite, pentru a îmbrățișa noua lui carieră, de umorist. Cîteva luni după sosirea lui la New York, umoristul s-a îmbarcat pe un vapor care efectua o croazieră în Mediterana; înainte de a pleca din San Francisco se învoise să trimită unui ziar local reportaje de călătorie. Aceste reportaje, strînse ulterior într-o carte intitulată „Ageamiii în străinătate", i-au sporit și mai mult faima umoristului, vădind totodată și meritele lui de „moralist". Reîntors în patrie, Mark Twain a fost primit (ce-i drept cu greu) în „lumea bună", îngăduindu-i-se chiar să se însoare cu fiica unui bogătaș din orășelul Elmira, de lîngă New York. Olivia Langdon, devenită Clemens, a încercat să-l „domesticească" pe bădăranul de pe Mississippi, mai ales cu ajutorul religiei creștine, ale cărei precepte le învățase și el, cîndva, la „școala de duminică" din Hannibal. Cu toată bunăvoința lui (o iubea nespus de mult pe Olivia), Mark Twain n-a putut fi „salvat". Și într-o bună zi i-a mărturisit nevestei-si că nu mai vrea să citească din biblie cu glas tare în fiece dimineață.

Mark Twain n-a devenit, deci, sub influența Oliviei și a mediului bigot și burghez în care a pătruns, un filistin fățarnic și conciliant. Evoluția lui, din momentul cînd s-a stabilit în răsăritul Statelor Unite, întîi la Buffalo, apoi în orășelul Hartford, atestă o direcție cu totul contrarie. În ciuda mediului „select" și în ciuda unei glorii care-i asigura o prosperitate personală destul de mare, Mark Twain a devenit din ce în ce mai radical în scrierile și în convingerile sale. Etapele acestui proces de radicalizare sînt marcate de operele sale, care de aci înainte se confundă cu biografia lui (deși unele detalii ale biografiei rămîn interioare și exterioare operei, bunăoară penibilul episod al experienței de businessman, încheiat cu un faliment și mai penibil). Iată cîteva din aceste etape:

1) Romanul satiric scris în colaborare cu Charles Dudley Warner și publicat în 1874 sub titlul „Epoca aurită" — un titlu care a rămas formula definitorie a unei întregi epoci din istoria Statelor Unite.

2) Cele două romane ale copilăriei și adolescenței: „Aventurile lui Tom Sawyer" (1876) și „Aventurile lui Huckleberry Finn" (1884).

3) Romanele istorice „Prinț și cerșetor" (1881) și „Un yankeu la curtea regelui Arthur" (1889).

4) Cartea de reportaje și note de drum intitulată „De-a lungul Ecuatorului" (1897).

5) Numeroasele pamflete antiimperialiste scrise în perioada 1900—1910 și publicate doar în parte prin revistele vremii, — ca de pildă: „Statele Unite ale Linșajului", „Omului care trăiește în beznă", „În apărarea generalului Funston".

Spațiul nu ne îngăduie să analizăm aceste lucrări, care reprezintă culmile creației lui Twain și ilustrează în același timp evoluția ascendentă a umorului său, de la gluma inofensivă la satira socială cea mai ascuțită. Străbătînd acest drum (pe care-l atestă și multe din schițele sale scurte, vrednice de a fi pomenite alături de capodoperele citate mai sus), Mark Twain s-a eliberat treptat de numeroasele prejudecăți și iluzii moștenite sau căpătate de la mediul ambiant.

Fără a cunoaște socialismul științific, marele scriitor american a făcut societății capitaliste, și îndeosebi „modului de viață american", o critică pătrunzătoare, care se apropie în multe privințe de aceea formulată de marxism. Luciditatea, cinstea, bunul simț și curajul de a spune lucrurilor pe nume, l-au determinat pe Twain să se despartă, rîzînd și făcînd și pe alții să rîdă, de o orînduire nedreaptă, care, încă pe vremea lui, se dovedea a fi, istoricește, de domeniul trecutului. De aceea, nu e de mirare că opera lui stîrnește și astăzi furia apologeților capitalismului (dovadă interzicerea mai mult sau mai puțin periodică a cîte uneia sau alteia din cărțile sale în Statele Unite). Încă pe cînd mai era în viață, Mark Twain a cunoscut din plin această furie și a înfruntat-o cu curaj. După apariția pamfletului său antiimperialist „Omului care trăiește în beznă" (publicat în februarie 1901 în revista North American Review) unul din ziarele proimperialiste l-a calificat pe Mark Twain drept „trădător".

Puțini contemporani ai lui Twain au înțeles adevărata esență a umorului său, printre alții Bernard Shaw, care-i scria în 1907 cu admirație:

„Sînt încredințat că viitorul cronicar al Americii va socoti opera dvs. tot atît de indispensabilă pe cît sînt tratatele politice ale lui Voltaire pentru un istoric al Franței".

La 50 de ani de la moartea lui Twain, aceste cuvinte profetice se cuvin completate cu cifrele astronomice care reprezintă tirajele atinse de cărțile lui în întreaga lume (și îndeosebi în lumea socialismului) și care exprimă grăitor popularitatea și actualitatea crescîndă a marelui scriitor american. Numele lui, care evoca la început doi stînjeni de apă, evocă astăzi milioane de cititori care învață și de la el să mînuiască arma rîsului pedepsitor.

Petre Solomon

SCRIITORI PENTRU COPII

OTILIA CAZIMIR

Poeta care a ocrotit cu sentimentele ei delicate făpturile universului mărunt, florile, gîzele, [illegible], a dedicat o mare parte din creația sa copilăriei și copiilor.

Lumea celor mici este un cadru intim scriitoarei.

Imaginația ei ingenuă, uimirea cu care redescoperă universul, fantezia cu care umanizează natura, umorul ce izbucnește spontan ca rîsul unui copil, puternica memorie afectivă ce pune pe primul plan viața concretă, cunoașterea senzorială, trăsături caracteristice ale artei Otiliei Cazimir, sînt tocmai calitățile esențiale ale literaturii pentru copii dictate de particularitățile psihologice ale micilor cititori.

În privința eficienței artei destinate copiilor scriitoarea afirmă prin poeziile strînse în ultimele volume: Baba Iarna intră-n sat *și* Poezii, *un punct de vedere prețios: jocul, jucăria, sînt cele mai potrivite forme prin care literatura pentru cei mici se poate integra universului infantil.*

Și poeziile Otiliei Cazimir sînt autentice jucării.

Versurile-jucării împrumută realităților noi pe care le fac cunoscute un aer familiar, ocrotind în felul acesta primul contact al copilului cu viața. Fiecare poezie devine un joc în care universul se apleacă cu prietenie și întîmpină copilul.

Poeta miniaturilor deși înfățișează natura ca o lume de basm, nu folosește elemente hiperbolice, preferînd lumea măruntă, firul de iarbă, floarea de păpădie, furnica. Pregătind o atmosferă intimă, scriitoarea creează copilului sentimentul de cunoscut, de acasă, chiar în lumea nouă, necunoscută, în care-l poartă. Iarna este o băbuță, moș vîntul deretecînd prin cer, risipește steluțele pe pămînt sub formă de ninsoare, răchita vrea să se ascundă: „I-e rușine de copii / Că din muguri aurii, / I-au ieșit în loc de flori / Mîțișori".

Tot ce aparține firii, manifestă în poeziile Otiliei Cazimir dragoste pentru copii. Păsările lasă din zbor cîte un fulg ca să le fie pătuțul mai moale, iepurașii trag sănioara în care-l aduc pe Moș Gerilă, greierușii le țîrîie colinde, albinele — picături de soare — le pregătesc mierea. Sentimentul care se degajă din aceste poezii este ușor, diafan. Către atmosfera senină, vioaie, conduce și metrul scurt și ritmul sprințar al versului.

Otilia Cazimir, ținînd seama de o preferință a copiilor, creează cel mai adesea mici întîmplări cu sfîrșitul neprevăzut și cel mai adesea plin de haz. O găină stă la îndoială: „Că din șapte puișori, șase-s galbeni-gălbiori / (Ghemotoace de beteală), / Numai cel de la sfîrșit / A ieșit / Mai ponosit! / Și se-ntreabă speriată: / — Nu cumva-i de ciocolată?..."

Pățania hîtiacului flămînd ce se avîntă să prindă o steluță căzătoare, confundînd-o cu un licurici, sau a fetiței care încearcă o amară deziluzie văzînd un licurici la lumina zilei, sau pățania băiețelului lăudăros luat la vînătoare, care se sperie de un iepuraș, îl ajută pe copil să tragă învățăminte prețioase că nu tot ce zboară se mănîncă, că aparențele sînt adesea înșelătoare. Astfel, prezentînd întîmplările cotidiene ale universului, poeta trezește în sufletul copiilor primele atitudini morale.

Otilia Cazimir se apleacă cu duioșie nu numai asupra dramelor universului mic, compasiunea sa adresîndu-se tuturor celor slabi și dezarmați. Volumul Întuneric (Din însemnările unei doctorese), *inspirat din viața satului de altă dată, adresat maturilor, se deschide, acuzînd orînduirea socială a vremii, prin drama unui copil. Neputința medicului de a-l salva de la o moarte groaznică, exprimă sentimentul de revoltă și neputință al scriitoarei de a schimba, de a curma starea de înapoiere, de întuneric, în care se zbătea satul în trecut.*

Consecventă unui principiu pedagogic solid, după care jocul este mijlocul principal de manifestare al copilului, scriitoarea nu se limitează în lucrările sale la crearea unei atmosfere de joacă, ci descriind anumite jocuri, atitudinea copiilor față de ele, face, din aceasta, metoda principală de caracterizare a micilor eroi. Dovadă stau povestirile strînse în Albumul cu poze *— suită de tablouri triste ale vieții din trecut a copiilor — unde toți eroii sînt surprinși la joc. Jocurile sînt felurite, copiii felurițí, doar sentimentul care se degajă este unic, de compasiune pentru jocurile triste ale copiilor striviți de societate. Chița, care are numai șase ani dar e „fată de mînăstire" n-are voie să se joace „că-i rușine" și n-are voie să cînte decît pe nas, călugărește, că altminteri se face foc și o huește maica Achilina. Cruzimea acestor obiceiuri mînăstirești ce siluiau însăși natura este luminată de autoare în clipa în care Chița prinzînd o nunge rătăcită începe să o bată într-un ritm nebun, joaca transformîndu-se într-un dans sălbatic, în vîrtejul căruia amețită fetița reafirmă aspirațiile elementare ale omului către frumos, frumos pe care-l află întîi în joc. Dar mîna chircită a maicii Achilina pune capăt fericirii de o clipă a fetiței. Prin asemenea imagini scriitoarea surprinde sub o lumină orbitoare monstruozitatea prefăcătoriilor schimnicești.*

Jocul lui David, micul negustoraș de castane coapte (Coapte, gata coapte) *care-și tîrăște taraba cu marfă imaginară uitîndu-se speriat în toate părțile, căci el „este deja evreu" sau jocul lui Hani, copilul orfan, lipsit de căldura unui cămin, care oferă în joc unui pisic bolnav tocmai dragostea care i-a lipsit lui, și-l ogoaie murmurîndu-i un cîntec de leagăn, dureros de naiv, compus de el: „Taci că vine tata, mâi Pisoi" / Taci că vine mama, mâi"; sînt tot atîtea drame concludente ale vieții copiilor din societatea bazată pe exploatare. Tocmai prin asemenea imagini ale trecutului, prin confruntarea lui cu prezentul, din contrastul lor, copiii cititori ai Otiliei Cazimir învață să înțeleagă și să prețuiască prezentul.*

Dragostea pentru copii o descifrăm și în osteneala pe care Otilia Cazimir a pus-o spre a tălmăci în limba noastră lucrări valoroase ale literaturii pentru cei mici, cum sînt operele lui Arcadie Gaidar, S. Marșak, Serghei Mihalkov, A. Barto ș.a.

Contribuția Otiliei Cazimir în literatura romînă pentru copii este remarcabilă. Scriitoarea a acuzat, în numele copiilor fără copilărie, societatea nedreaptă a trecutului și cu o mare forță de plasticizare a fixat în tablouri de neuitat tot ce poate face mai frumoasă viața celor mici.

Dar copiii generației noastre, cărora clasa muncitoare le pregătește o lume într-adevăr de basm, așteaptă din partea prietenei lor, scriitoarea Otilia Cazimir, cîntece, poezii și povești mai multe, inspirate din viața lor fericită de astăzi.

Lucia Olteanu

Un martie reușit

Destinderea internațională înregistrată în ultimele luni se datorește incontestabil inițiativei sovietice de a stabili contacte nemijlocite între conducătorii politici ai Răsăritului și Apusului și de a se fixa data unei întîlniri între „cei patru mari". Cedînd presiunilor opiniei publice doritoare de pace, rezervele occidentale a trebuit să cadă. Așa încît, mai mult ca oricînd în istoria diplomației contemporane, schimburile de vizite între șefii de state și de guverne au luat proporții și un ritm care traduc conștiința impasului la care a dus razboiul rece și pe care mijloacele tradiționale ale discuțiilor dintre cancelarii nu-l pot rezolva. Ce dovedește această puțin obișnuită frecvență a discuțiilor la nivel înalt? Că omenirea sătulă de încordarea adusă de cei cincisprezece ani postbelici, îngrijorată de riscurile continuării cursei înarmărilor și de soarta civilizației, a salutat inițiativa sovietică și a cerut insistent oamenilor ei politici să caute cele mai potrivite și mai rapide mijloace de restabilire a încrederii și de promovare a coexistenței pașnice.

Nimic nu confirmă mai puternic această dorință a popoarelor, decît sincerul entuziasm cu care ele au salutat prezența lui N. S. Hrușciov printre ele și care a culminat, zilele acestea, în triumfala primire din măreața metropolă franceză și din provincile fermecătoare ale Franței. Această primire a constituit o caldă recunoaștere a eforturilor neîntrerupte ale guvernului sovietic pentru consolidarea păcii, fapt care s-a concretizat în cuvintele președintelui De Gaulle la dineul de la palatul Elysée: „Politica dv. și politica marii țări pe care o conduceți este îndreptată spre destinderea internațională și poate duce într-o bună zi la stabilirea unei înțelegeri". Această recunoaștere [illegible] că, în auzul [illegible] urmărește cu [illegible] atenție desfășurarea contactelor franco-sovietice, s-a repetat în multe milioane de exemplare și tot atîtea forme în decursul căldurilor lui N. S. Hrușciov în Franța. Dar, intensitatea ei a fost una și aceeași în Place de l'Etoile sau printre docherii din Marsilia, printre agricultorii din Pau sau muncitorii din Lille, la Bordeaux sau Dijon, la Metz sau la Rouen, printre spectatorii Operei și membrii Camerei de Comerț pariziene ca și printre foștii combatanți și membrii rezistenței. Desigur că francezii, care urăsc plictiseala și șablonul aproape tot atît de mult ca și războiul, au adus în primirea oaspetelui lor un gust, o fantezie și un umor de care n-au dus nici o dată lipsă. De la veselele monoame studențești, care au străbătut foburgurile pariziene scandînd „Hrușciov, bip, bip, ura!" (amuzantă aluzie la semnalele sputnicilor) și pînă la marchizul din Bordeaux care, oferind premierului sovietic o sticlă de vin „Medoc" din recolta 1894 (data nașterii lui Hrușciov), i s-a adresat în limba rusă, spunîndu-i că „a fost un an bun"; de la vînzătorii care-și lăudau periscopele și pînă la țăranii din sud-vest, care au prezentat omagiul înaltului vizitator specii exemplare de cereale sau animale; de la mulțimea care aplauda emoționant pe colina Mont Valerien (unde au fost asasinați mii de patrioți francezi) și pînă la spectatorii reprezentației folclorice din curtea castelului din Arles (centrul străvechii culturi meridionale), toți francezii și-au manifestat, cu căldură și originalitate, simpatia pentru premierul sovietic și încrederea în loialitatea politicii marii țări a socialismului. Și dacă pe americani, cărora le plac oamenii zîmbitori, zîmbetul lui N. S. Hrușciov i-a cîștigat, francezilor, amatori de vorbe de spirit, răspunsurile pline de vervă ale [illegible] au [illegible] fermecat [illegible].

Adăugăm, desigur în cazuri, chiar unii nu [illegible] putut ascunde iritarea pe care le-a provocat-o entuziasmul recepției lui N. S. Hrușciov. Dar aceste cazuri, atît de puține, atît de izolate și de fără importanță, trebuie menționate numai pentru a sublinia cu atît mai mult ecoul nul pe care l-au întîlnit și pentru a scoate în relief cît de masivă a fost adeziunea maselor franceze la mesajul pe care-l aducea cu el președintele de consiliu al U.R.S.S.

— Aștepți ceva? întreabă — într-un desen al lui Jean Effel — o stewardesă de la „Air-France", pe tradiționala Mariană, care așteaptă pe aerodrom, cu privirea ațintită spre cer.

— Da, aștept primăvara, florile și păsările mari, mari...

Primăvara, florile și păsările argintii ale lui Iliușin n-au înșelat așteptările Marianei. Au sosit concomitent și Mariana l-a primit într-un fel care, pe de o parte amintește foarte oportun că benele relațiilor franco-sovietice au tradiții seculare, pe de altă parte, că prietenia dintre cele două țări este necesară, pentru că ea corespunde cerințelor adînci ale vieții. Între Franța și U. R. S. S. n-au existat și nu pot fi litigii teritoriale. Cele două mari puteri au fost unite în cursul celor două războaie mondiale. Cele trei divizii germane, care au ocupat în 1940 Parisul, și-au găsit mormîntul la Stalingrad.

Cînd aliatele Franței, în timpul celui de-al doilea război mondial, îi negau dreptul de a redeveni mare putere, numai Uniunea Sovietică și-a exprimat limpede credința că Franța are în lume un rol important și constructiv. Francezul de pe stradă știe acest lucru.

Unii dintre cei „iritați", au căutat să acrediteze părerea că „Hrușciov ar dori să facă o spărtură în relațiile dintre Franța și prietenii ei occidentali", că scopul tratativelor franco-sovietice ar fi de a exercita presiuni asupra Washingtonului și Londrei, pentru ca aceștea să consimtă la anumite concesii față de Franța. „Noi nu am avut și nu avem astfel de intenții — a declarat N. S. Hrușciov la Palatul Matignon, răspunzînd premierului Debre. Dimpotrivă, vrem să fim prieteni atît cu Franța, cît și cu prietenii ei. Am fi bucuroși dacă Franța ar fi prietenă cu noi și cu prietenii noștri". Franța și Uniunea Sovietică se mai găsesc deocamdată în tabere deosebite.

Cu toate acestea, țelurile ambelor guverne trebuie să fie comune pentru că și interesele lor sînt, neîndoielnic comune. Că există, într-adevăr, și la Paris, nu numai la Moscova, conștiința comunității acestor interese, o dovedește cum nu se poate mai limpede afirmația categorică a primului ministru francez: „În Franța, toată lumea știe că după această vizită și după această întîlnire situația nu trebuie să mai rămînă așa cum a fost înainte". Ce a fost înainte se știe; ce trebuie să urmeze după, se profilează net din propunerile lui Hrușciov: dezarmarea generală și totală a statelor, desființarea grabnică a reglementării pașnice cu Germania, lichidarea rămășițelor celui de-al doilea război mondial, oprirea manevrelor revanșarde și încetarea politicii echilibrului forțelor. Există desigur în Franța opinii care susțin că reînvierea militarismului german n-ar prezenta un pericol. Chiar generalul De Gaulle a spus că „în cursul de un secol continentul a fost amenințat de două ori de pretenții nelimitate, astăzi dispărute". Cu sinceritatea care-i caracterizează, N. S. Hrușciov a arătat că nu poate crede în această dispariție. „Încercările de a dovedi că acesta (militarismul german — N.N.) nu mai este acela din trecut și că nu mai există temeiuri ca el să provoace teamă, nu pot fi luate în serios". El a cerut găsirea unor metode comune pentru a evita pericolul unei revanșe. Aceasta și nu poporul german constituie inamicul. „Vrem să fim prieteni cu toate popoarele, inclusiv cu germanii", a declarat premierul sovietic în fața Consiliului Municipal al Parisului.

Ceea ce se poate conchide de pe acum, rezultînd din declarațiile oamenilor politici și din manifestările opiniei publice, este foarte multe o posibilă apropiere între cele două puteri, o mai bună înțelegere a punctelor de vedere respective, o mai importantă convingere a necesității colaborării, o mai clară viziune a posibilităților de consolidare a păcii. „Pacea în Europa trece prin alianța dintre Uniunea Sovietică și Franța. Dacă o asemenea alianță va exista, nu va fi război în Europa" a avertizat N. S. Hrușciov, fără îndoială în conștiința că învățămintele istoriei nu pot fi uitate. Și dacă generalul De Gaulle a pomenit de bulada lui Barbusse, care vedea în om o „mașină de ucis", tot el a declarat cu ocazia că vrea să vadă în semenii săi și o „mașină de învățat". E o completare care spune mult, pentru că îndreptățește optimismul. Rezultate imediate și spectaculoase nu trebuiesc așteptate. Dar rezultate practice, care netezesc calea apropierii, sînt de pe [illegible] realitățile. Relațiile co[illegible] și culturale au ca[illegible] imaginea nou și hotă[illegible]. Ele au fost comparate [illegible] Consiliu[illegible] U.R.S.S. cu niște adevă[illegible] de primăvară", [illegible] drum prin toate aluziunile întîlnite în cale, trebuie să se unească „într-un fluviu puternic al prieteniei și colaborării sovieto-franceze". Ca și Mariana lui Jean Effel, care așteptă primăvara cu florile și păsările mari, omul sovietic vede în apele primăverii un îndreptățit prilej de speranță, iar iubitorii de pace din toată lumea sînt de acord cu Ilya Ehrenburg, cînd acesta vorbește de un „martie reușit" care trebuie să pregătească „un mai reușit". Călătoria lui Hrușciov în Franța, primirea delirantă pe care l-a făcut-o poporul francez, arta vastă a problemelor examinate și concepția realistă care a stat la baza tratativelor, sînt tot atîtea indicii evidente că, după Camp David, la Rambouillet s-a făcut un nou pas înainte spre destinderea internațională, că apropierea franco-sovietică, urmînd tratativelor sovieto-americane și britano-sovietice, va contribui efectiv la găsirea unui necesar punct de vedere comun la viitoarea întîlnire dintre cei patru mari.

M. Roșca

Leon KRUCZKOWSKI și dramele moderne ale conștiinței umane

De-a lungul celor treizeci de ani ai activității sale literare care se împlinesc în 1960, Kruczkowski s-a dovedit fidel postulatelor artei sale. Această consecvență își are originea în evidența lui preferință pentru sensul etic al unor extrem de actuale probleme politice.

Începînd cu romanul de debut, Cordian și țăranul, apărut în 1932, și terminînd cu opera sa dramatică cea mai recentă Prima zi de libertate, Kruczkowski dezbate drame ale contemporaneității, fiind unul dintre primii scriitori polonezi care — încă din anii derutei ideologice și ai fascizării progresive dintre cele două războaie mondiale — aduce în literatura polonă spiritul revoluționar al mișcării muncitorești.

Chiar și atunci cînd, în aparență, se întoarce spre trecut, cum se întîmplă cu primul său roman pomenit mai sus, Kruczkowski discută polemic actualitatea. Dintre „problemele curente" în ordinea zilei, el selectează ca esențiale pe cele aflătoare în atenția imediată a opiniei publice poloneze sau mondiale.

În acest sens nu e lipsit de interes să semnalăm promptitudinea cu care se operează în opera lui Kruczkowski transferul din realitatea imediată în sfera ficțiunii și, ca o consecință imediată, rasunetul larg, caracterul de eveniment cultural pe care îl marchează apariția fiecăreia dintre operele sale.

Primul său roman, Cordian și țăranul, a deschis o nouă etapă în evoluția romanului istoric polonez. Evenimentele relatate se petrec în preajma răscoalei din 1830—31, evocată de marea poezie romantică revoluționară a lui Adam Mickiewicz și Juliusz Słowacki. Intenția polemică a autorului este vădită din chiar titlul cărții. Cordian, celebrul erou romantic al dramei cu același nume de Słowacki, figură complexă și contradictorie, al cărei destin tragic a înflăcărat imaginația multor generații, devine la Kruczkowski unul dintre lermenii antagonismului ireductibil dintre moșieri și țărani. I se opune în mod activ țăranul, cel căruia sfîșiat de contestindu-l pînă și numele real, îi-a aplicat ca o pecete rușinoasă porecla ce îi-a însoțit de-a lungul secolelor: „Cham-bădăranul".

Eliminînd patetismul eroic tradițional în aprecierea acestor evenimente, Kruczkowski le zugrăvește prin prisma conflictului de clasă esențial al vremii: cel dintre țărani și moșierime.

Astfel, tînărul debutant intervenea în disputele cele mai arzătoare ale vremii sale, înscriindu-se în literatură cu un roman care rasturna sensul general acceptat al unui întreg trecut istoric.

Peste cîțiva ani (1935), Kruczkowski extinde polemica începută prin Cordian, publicîndu-și noul roman Pene de păun. Aici acțiunea se petrece într-un sat din Galiția, în preajma primului război mondial. Conflictul iscat de încercările bogătanilor satului de a pune mîna pe islazul comunal, lovind astfel în nevoile elementare ale țărănimii, slujește unei prezentări cuprinzătoare a condițiilor social-politice poloneze.

Trimițîndu-și eroii principali în rîndurile legiunilor pilsudskiste, el da expresie artistică unei triste realități, arătînd cum oameni neavertizați cad pradă demagogiei social-democratice de dreapta. Răspunsurile lui Kruczkowski la problematica contemporană sînt astfel cît se poate de limpezi și lovesc din nou cu putere în citadela politicianismului burghez, care avea să ducă la dezastrul Poloniei din 1939.

Cînd armatele hitleriste îi cotropesc patria, Kruczkowski este un romancier recunoscut, un gazetar temut pentru clarviziunea avertismentelor sale, un luptător antifascist activ. Războiul, prizonieratul, tragicele experiențe de lagăr maturizează arta scriitorului. Romanele stabilisera însușirile sale de dramaturg, evidente nu numai în caracterul scenic al replicelor și în tipicitatea caracterelor, ci, mai ales, în intensitatea dramatică și în concentrația maximă — mergînd la chintesență — a conflictului și a acțiunii.

După eliberare, Kruczkowski romancierul devine exclusiv dramaturg, preferința accentuată desigur și de contactul nemijlocit cu spectatorii pe care-l permite scena, ca o formă superioară de discuție colectivă, polemică a unor probleme noi și actuale.

Hitlerismul și consecințele sale neaste, acțiunea mutilantă ce-a exercitat asupra sufletului omenesc, mai cu seamă a tineretului, constituie tema piesei sale Răspunsul (1948), ce deschide șirul marilor succese teatrale ale scriitorului și inițiază un repertoriu structural nou în Republica Populară Polonă.

Primul mare și răsunător succes îl marchează spectacolul cu piesa Nemții (1949), jucată aproape simultan la teatrele polone și cele germane ca un simbol al prieteniei și al păcii.

Tema „germana", cu implicațiile și întrebările acute pe care le generează mai ales imediat după sfîrșitul războiului și — cum e firesc — în special în rîndurile vecinilor polonezi, îl urmărește pe Kruczkowski încă de pe cînd se afla îndărătul gratiilor hitleriste. Cine e răspunzător pentru crimele fasciste? Cum a fost cu putință această demență revărsare de ură, cum de n-au putut s-o stăvilească mii de oameni cinstiți, întreabă Kruczkowski, formulînd cu temeritate una dintre problemele cele mai zguduitoare ale eticii moderne. Răspunsul se desprinde din drama existenței familiei Sonnenbruch din Nemții, în care fiecare din destinele membrilor acestei familii, urmărite în timp dincolo de anii războiului, în evoluția lor ulterioară.

Varietatea tipologică cu atît mai dificilă cu cît personajele piesei aparțin aceleași categorii a germanului de mijloc și — într-o sferă proximă — aceleiași familii, diversitatea mobilurilor și a argumentelor, cît și intensitatea conflictului creează climatul spiritual necesar vehicularii ideilor. Ca și teatrul brechtian, cel al lui Kruczkowski predispune la meditație asupra problematicii existenței umane.

De aceeași factură este și piesa Julius și Ethel, dramatizare a celebrului caz al soților Rosenberg, care în iunie 1953 și-au găsit sfîrșitul pe scaunul electric. Din nou prompt în a releva un episod dintre cele mai edificatoare ale înfruntării dintre fascism și democrație, dintre forțele reacțiunii și ale progresului și păcii, Kruczkowski își realizează piesa la numai cîteva luni după memorabila zi de 19 iunie 1953.

Nici o stridență, nici o afectare nu alterează luminoasa apologie a demnității umane, a vieții călăuzite de o țintă nobilă, din această piesă, în care protagoniștii principali — Ethel și Julius — își trăiesc în fața spectatorului ultimele ore ale vieții. Totul se realizează aici. În această extremă concentrare a timpului devenit prin scurgerea lui martor, judecător și, în cele din urmă, strigat triumfător al vieții prin moarte.

La fel ca în majoritatea operelor sale, ca în Cordian și țăranul, în Pene de păun și în dramaturgie, Kruczkowski apelează la documentul autentic — Scrisorile soților Rosenberg — care devin axul central al piesei. Vorbind despre geneza acestei piese, Kruczkowski mărturisește că l-a urmărit multă vreme „replica pozitivă, eroică a fenomenului", pe care-l etichetează de „sonnenbruchism", ca sinteză a problematicii din Nemții. Remarcabil e însă saltul pe care-l realizează Kruczkowski cu această piesă din sfera eroismului individual spre cea a universalismului politic și etic.

Cu ultima lui piesă, Prima zi de libertate, Kruczkowski ne introduce în disputa asupra unei probleme filozofice cu largi implicații etice: ce înseamnă libertatea. În căutarea răspunsului, dramaturgul imaginează două situații extreme, care se succed la un interval de timp redus la numai douăzeci și patru de ore, și în raport cu care se modifică sau se precizează convingerile și atitudinea grupului de personaje.

În prima din aceste situații, cinci prieteni, care au scăpat în dimineața aceleași zile dintr-un lagăr de prizonieri, posesc seara într-un orășel german părăsit. Kruczkowski prezintă în mod magistral acest prim „șoc" al libertății, precum și nevoia de a reintra în ciclul normal al vieții, de a regăsi sensul libertății.

Toți cinci caută cu febrilitate sensul libertății. Unul — Pawel — se oprește pe treapta inferioară a înțelegerii, acolo unde libertatea se identifică cu satisfacerea imediată a unor polte elementare: mîncare, haultura, somn, petrecere. Un altul, Michal, va găsi sensul libertății închinîndu-și viața unui țel, lupta imediată pe front. Pentru un al treilea, libertatea înseamna desfășurarea unei activități practice, oricît de neînsemnate dar imediate, de pildă efortul pentru buna încîrlirire a grupului. Singur, Jan se ridică la o înțelegere superioară a noțiunii de libertate și, în raport cu acest unic punct stabil în ansamblul incertitudinilor care-l înconjoară, el își organizează existența. Libertatea trebuie „s-o ei în mîinile tale, să fie a ta. Să simți că vrei, așadar ca poți", încearca Jan să-și formuleze cît mai exact ideea. În raport cu acest sens al libertății, care-i redă încrederea zdruncinată în demnitatea umană, Jan hotărăște să facă un gest uman — să acorde sprijin și ocrotire fiicelor unui medic neamț, singurul locuitor rămas cu întreaga sa familie în oraș. Libertatea coincide astfel cu exercitarea prerogativelor de om ca ființă rațională.

A doua situație extremă se creează prin atacul neașteptat al unor coloane nemțești în retragere, în fața primejdiei de moarte Jan rămîne deznădăjduit. Cînd însă rupînd aparentul armistițiu, Inge, fiica cea mare a medicului neamț, mitraliază din vîrful clopotniței pe soldații polonezi, Jan, ca om „liber", așadar liber să aleagă, să-și hotărască acțiunile, o ucide cu mîna lui pe fost sa protejată.

Teatrul i-a oferit lui Kruczkowski prilejul unor succese care au depășit demult scena poloneză, afirmîndu-se în cadrul dramaturgiei contemporane mondiale. Piesele lui sînt prețuite de spectatorii și cititorii din Uniunea Sovietică și din majoritatea țărilor de democrație populară.

De două ori laureat al premiului de stat, purtător al înaltei distincții „Pentru apărarea păcii între popoare", luptător activ în cadrul Comitetului de luptă pentru pace, membru al Comitetului Central al P.M.U.P. și deputat în Seim, Kruczkowski este astăzi unul dintre scriitorii cei mai apreciați ai Poloniei Populare.

Olga Zaicic

TINEREȚE, CULTURĂ, VOIOȘIE

De vreo zece zile încoace, sala de spectacole a Casei de cultură a studenților „Grigore Preoteasa" din București cunoaște febra unor pasionate întreceri artistice. Aci, la cîțiva pași în spatele Teatrului de Operă și Balet, se prezintă seară de seară, în fața unui juriu alcătuit din compozitori, dramaturgi, coregrafi și critici de artă, formațiile artistice de amatori ale instituțiilor din centrul universitar București. Coruri alcătuite din studenți, din viitori profesori, medici și ingineri, din viitori arhitecți și geologi, apoi formații de dansuri populare sau de teatru amator, brigăzi artistice de agitație, recitatori și în sfîrșit, formații de muzică instrumentală, toate vin la această tinerească și plină de voioșie trecere în revistă a bogatei vieți culturale studențești.

Spectator cam sceptic la început, am venit să vizionez fazele acestei originale întreceri artistice și am fost pe nesimțite cucerit nu numai de voioșia tonifiantă a spectacolelor, nu numai de talentul și măiestria celor ce se urcau pe scenă, în fața reflectoarelor și a juriului, cu o emoție și cu un trac lesne de înțeles, dar cucerit ar fi fost aci oricare, surprins să albă revelația bogatei vieți culturale a tineretului nostru studios.

Prin contrast, mi-am adus aminte de condițiile mizere ale vieții studențești de acum douăzeci de ani în urmă. Îmi aminteam de colegii săraci care dormeau prin sălile de așteptare ale Gării de Nord, despre cei care ziua învățau la cursuri iar noaptea, la „București-Mărfuri", descărcau vagoanele cu lăzi și butoaie. Îmi aminteam de un vechi prieten, student la „Belle-Arte" care vindea în holul cinematografului „Marna" bibelouri ieftine de ipsos, ori cărți de vizită pe care desenase coșuri cu viorele și trandafiri. Îmi aminteam de un alt prieten care, ziua învăța despre Munții Hercinici, ori despre dealurile carstice, iar seara cînta la „Olimpia", sordidul local din Matache Măcelaru, pentru o farfurie cu mîncare de cartofi. Îmi aminteam de studenții de acum douăzeci de ani pe care-i întîlneam la poarta cu zăbranic a cimitirului Bellu mîncînd alături de cerșetori coliva împărțită cu un „Dumnezeu să-i ierte" la parastasele anonime și jalnice.

Amintirile întristătoare veneau dintr-o lume topită pentru totdeauna în moarte, stăteam în sala tixită de un public tînăr și vesel și eu însumi, renăscut, trăiam parcă o nouă adolescență cu febra examenelor și aci, cu febra acestei întreceri artistice și studențești.

Cine sînt acești tineri? Astă vară i-am văzut la munca practică, în schelele petrolifere de la Țicleni și Zemeș. I-am văzut, încă studenți, dar viitori ingineri, pe platforma cuptoarelor Siemens-Martin de la Oțelăria nouă a Reșiței, și i-am văzut în jurul nostru, în București, pe șutele de șantiere ale noilor construcții. Între aceștia din urmă va fi fost desigur și studentul Dietmar Czoppelt din anul V al Facultății de construcții. Cu cinci ani în urmă venise la examenul de admitere de pe un șantier din Dîrste. Acolo fusese un simplu dulgher. Veți spune suspicioși. El, a fost dulgher, profesorii săi îndulgenți cu un fost muncitor. Nu! așa! La recenta sesiune de examene, studentul Dietmar Czoppelt se mîndrește a fi înscris în carnețul său zece note de 10. La colocviu a primit nota 10. La cele cinci examene ale sesiunii a primit pe flanc nota maximă, 10. Aceeași notă, care exprimă concretizată și seleta lui de învățătură și admirația profesorilor, a primit-o și la cele patru proiecte prezentate în ultima sesiune de examene.

Iată, așadar, cine sînt acești tineri, care de vreo zece zile încoace se prezintă seară de seară în sala de spectacole a Casei de cultură a studenților „Grigore Preoteasa". În fața unui examen original, al pasiunii artistice, al bucuriei de a trăi și învăța în condiții pe care nici o altă generație nu le-a avut nici cînd în trecut în țara noastră.

Iată, așadar, cine sînt acești tineri entuziaști și pasionați, avizi de cultură. Există la Institutul de Petrol, Gaze și Geologie o brigadă artistică de agitație alcătuită din studenți. I-am văzut prezentîndu-și spectacolul la concurs în seara zilei de 16 martie. Spectacolul lor avea ceva din diversitatea surprinzătoare a unui festival internațional. Membrii brigăzii sînt numai studenți de la Institutul de Petrol, Gaze și Geologie din București. Dar aci sînt și studenți veniți să studieze de la depărtări de mii de kilometri. Și iată așa, juriul și spectatorii prezenți în seara aceea a concursului au ascultat-o cîntînd un vechi cîntec rusesc pe Liubov Mierkulova, studentă în anul IV la Foraj. L-au ascultat recitînd o poezie de dragoste și pe indonezianul Hermantino Singodvirjo. I-au ascultat cum au cîntat *Fluierașul* și *Locomotiva* și pe tinerii albanezi Milio Bano, Stavri Koclolari și Ilia Karadumi. L-au ascultat și pe studentul indonezian din anul I Foraj, Gerhard Arnold Simandjuntak, cîntînd *Le-Leng*. Ca să înțelegeți și ce rol educativ și de inițiere a prieteniei îl poate avea o brigadă artistică de agitație, pomenesc doar faptul că acest student indonezian, venit abia astă toamnă în țara noastră, a învățat românește bine, în cursul repetițiilor la brigada artistică de agitație. Brigada e tînără și ea, abia a împlinit trei sau patru luni de existență. Dar a și repurtat cîteva succese cu care membrii ei se mîndresc mult. La faza pe Institut a concursului, au dobîndit premiul I. Între altele, au prezentat un program și în fața muncitorilor petroliști de la Moreni.

În seara spectacolului, furișat cu îndrăzneala clasică a reporterului în spatele scenei, am stat de vorbă în pauzele scurte cu Stoicescu Cornelia, lector la Institutul de Petrol, Gaze și Geologie și „regizorul" brigăzii. Un interviu original, smuls în cele cîteva minute libere:

— Sînteți studenți la Petrol, Gaze și Geologie, specialiști deci în niște științe exacte.

— Exact.

— Aș vrea să întreb, cine a compus textul brigăzii?

— Specialiștii — cum ziceți dvs. — în Petrol, Gaze și Geologie.

— Cititorii „Luceafărului" fiind scriitori sau viitori poeți, ar dori să afle amănunte.

Pe scenă studentul Ninu Petre din anul V Foraj tocmai recita o parodie în ritmul cunoscut al vechiului „El Zorab".

E o poezie scrisă de un student.

Iat-o, așa cum am înregistrat o febril, din culise:

La Decanat, vine-un student
Cu ochi distinși, cu grai decent
Tovarășe Decan, am fost chemat,
Pe listă eu sînt alipsat
Că-s repetent.

Am absentat, asta e drept,
Dar jur cu mîinile pe piept
Că nu sînt vinovat.
Cînd aveam orele de sport
Oasele toate m-au durut
Și ca atare n-am putut
Să fac acest efort.

Eu am găsit că-i nimerit
Să stau în pătură-nvelit
Pe stradă să mă plimb nițel
Sau să ciocnesc un păhărel
Cu cine s-a găsit.

Apoi m-am încurcat și eu
Cu-o roabă a lui Dumnezeu
Și am lipsit nemotivat
Doar știe orice însurat
Că începutu-i greu.

Un alt motiv mai abitir
Că am lipsit trei zile-n șir
Să plec eu am fost nevoit
Cînd mama soacră a murit
Și-o duc la cimitir.

Pe la lucrări am dat mai rar
N-am fost la nici un seminar
Căci zău, prea multe-as fi riscat
Să vadă de m-ar fi-ntrebat
Că n-am de loc habar...

Regizoarea îi divulgă cu dragă inimă și pe cellalți poeți ai brigăzii:

— Madrigalul recitat de studentul indonezian Hermantino Singodvirjo e scris de Manolescu Corun din anul V Foraj, iar poezia satirică „Spre Cosmos" inspirată de eșecurile repetate de la Cap Canaveral, e scrisă de Spiridon Ionel tot din anul V Foraj.

— Proiecte de viitor?

— Vrem ca brigada de agitație în Institutul nostru să rămînă o tradiție. Plănuim să organizăm scurte spectacole și pe teren, în schelele petroliifere unde studenții vor merge în practică. Am dori ca scriitorii să ne vadă și în schele, la lucru, nu numai ca membri ai unei brigăzi artistice de agitație, ci ca viitori ingineri petroliști, ostași ai construcției socialiste. Profităm de coloanele „Luceafărului" să mulțumim Partidului pentru dragostea și grija ce ne-o arată ca să avem condiții optime de învățătură, ca să ne însușim tainele științei, ca să avem o viață bogată și frumoasă.

★

Oricare din cei prezenți în ultimele două săptămîni la spectacolele acestui concurs original și tineresc, vor fi avut, ca și mine, revelația climatului nou, bogat și profund, în care tineretul nostru universitar trăiește și învață, bucurîndu-se din plin de condițiile generoase, inimaginabile în trecut. Acest concurs este o dovadă grăitoare, una din nenumăratele dovezi ale acestei minunate realități.

Petru Vintilă

CUVINTE POTRIVITE ȘI... ÎNCRUCIȘATE

DESPRE POEZIE

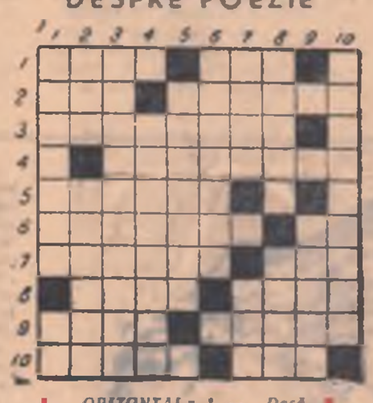

ORIZONTAL: 1. — Dacă barda-și rupe coada, el rumîne cu balada. — Nu rimează cu ustis, dar i se potrivește. 2. — Copilul se-anima și umblă la rimă. — Versu-i bun cînd dezine verb. 3. — Reversul social al verbului e monologa. 4. — Varianta versului. 5. — Versuri torențiale. 6. — Cai înhămați la stih. — Vers [illegible]. 7. — 7 vertical și-un pronume personal. — Tîrg francez. 8. — Tot pe lîngă drum, pe lîngă drum, pe lîngă drum... — În orice univers poetic. 9. — A face versuri pentru foc. — Numai la teatru poate fi în versuri. 10. — El i-o face el și ea-i de lemn, dacă nu-i cumva în versuri. — Prefix de egalitate.

VERTICAL: 1. — Desert cu stroș. — Dacă nu este Eles, poate fi numai Ehes. 2. — Debutul poeziei telefo- — Vers scris într-un [illegible] francez, egal cu un [illegible]. 3. — Infinitul lung al unei răsturnări scurte. 4. — Poet al cutorii, întîlnit și în Cehov. 5. — Vers antic scris, firește, fără pană. 6. — Variaam și Dosoftei au psaltichiat și el. 7. — Negri și calzi. — Rimă la „nu-i bai", cînd o altă rimă n-ai. 8. — Un fel de Preda Buzescu zaporojan. — Chiar cînd e alb nu suportă cenușiul. 9. — Numai pe această parte a hîrtiei ar trebui să se scrie versuri. 10. — Adjunctă a versului.

Încrucișare:
MIHU DRAGOMIR
Definiții: TEODOR BALȘ

Palatul Adunării Naționale a R. P. Ungare

Amintiri din luptele pentru eliberarea Ungariei

Cu mai bine de 15 ani în urmă, în ultima iarnă de război, comandamentul hitlerist socotea că Budapesta apără drumurile de acces spre Viena. De aceea își concentrase aici numeroase trupe. Dar zadarnică i-a fost truda. Toate încercările dușmanului de a ne bara drumul au eșuat. La sfîrșitul anului 1944 orașul era complet încercuit. În acea iarnă nu mai rămăsese întreg nici unul din podurile construite de-a lungul vremii peste Dunare: Buda și Pesta erau două orașe despărțite de ape. Apoi cercul a început să se strîngă. Încercările de spargere au dat greș. În sfîrșit, după o lună și jumătate de necontenite lupte, încercuirea a fost lichidată. Budapesta a fost eliberată. Populația civilă, înfometată, a început să lasă dintre ruine și moloz, blestemînd pe fasciști. Niciodată nu va putea fi uitată purtarea omenească a ostașilor noștri, imaginile acelea emoționante, cînd bucătăriile militare împărțeau hrană caldă copiilor și bătrînilor ce-și așteptau în ordine rîndul. Camioane și trenuri întregi transportau lemne, cărbuni, hrană, medicamente, spre Budapesta eliberată.

Comandamentul sovietic a avut să cruțe orașul de distrugerile războiului. După ce a încercuit trupele fasciste, le-a dat un ultimatum. Li se garanta viața și întoarcerea acasă la sfîrșitul ostilităților. Era în ajunul anului nou. O delegație sovietică s-a îndreptat spre liniile hitleriștilor. Fasciștii, blestemații fasciști, au tras, atunci în parlamentari, în cei doi oameni care veneau spre ei fără arme, cu flamura albă, simbol al păcii. Multe am citit, am auzit și am văzut eu însumi din crazimele fasciștilor, dar parcă cele petrecute acolo, în preajma Budapestei, îmi stăruie cel mai mult în minte.

Am fost printre cei care au luptat, luni în șir, pe pămîntul Ungariei, pe drumul de foc al războiului antihitlerist, simțind mereu alături numărul puternic al tovarășilor noștri de arme, ostașii sovietici. Îmi aduc atît de bine aminte! Era toamna. Mureau frunzele, mureau ostașii. Nopțile erau umede, reci. Mergeam pe drumurile desfundate de ploi, pe făgașurile adînci lăsate de tancuri. Zi și noapte, într-o forfotă aproape neîntreruptă, frămîntînd pămîntul, treceau camioane și tunuri, căruțe și ostași. Apoi a venit iarna. Ne îndreptam necontenit spre apus. Știam că acolo, undeva departe, trebuia să se sfîrșească lungul nostru drum. Unitățile noastre rămăseseră cu oameni puțini, chiar foarte puțini, fiind greu încercate într-un nesfîrșit șir de lupte. De atîtea ori dușmanul ne-a prins în focul bombardamentelor sale. Și atîția dintre noi au fost sfîrtecați de schije, ciuruiți de gloanțe.

A fost un drum lung, greu, presărat cu mii și mii de modeste movilițe de pămînt, mormintele ostașești, peste care, în anii următori, în fiecare primăvară, a crescut iarbă proaspătă, deasupra cărora un înflorit an de an, flori roșii, roșii ca sîngele tînăr al eroilor ce atît de fierbinte au stropit fiecare răzor, fiecare cărare pe unde s-au purtat neuitatele lupte. Mulți feciori au căzut pe pămîntul unguresc. Multe mame și-au jelit fiul, poate unicul lor fiu. Și tot atîtea de multe soții au rămas văduve. Și cîți tineri, care pe atunci erau abia în fragedă vîrstă, nu știu că tatăl lor, omul al cărui chip îl privesc astăzi din fotografie, își odihnește truditele oase sub glia maghiară, la Debrețin, la Tiszalok, la Salgotarian, la Budapesta sau în masivul Matra, unde a căzut cu fața la dușman, luptînd pînă la ultima suflare pentru eliberarea Ungariei de sub jugul fascist.

Cincisprezece ani au trecut. Am revăzut de atunci, de cîteva ori Ungaria nouă, și m-am bucurat nespus pentru succesele ei în construirea socialismului.

Cu bucurie am aflat că în numeroasele localități unde s-au purtat lupte grele, populația recunoscătoare, ca un emoționant omagiu a înălțat monumente pentru cinstirea eroilor romîni. Și îmi place să-mi închipui cum, în aceste strălucitoare zile de primăvară, în satele și orașele Ungariei, în cele peste 1.200 de localități, printre care 14 centre mai mari, la eliberarea cărora au participat trupele românești, pionierii maghiari sădesc cu dragoste florile recunoștinței pe mormintele soldaților noștri. Acești copii încă nu se născuseră cînd pe acolo umpleau văzduhul uralele noastre victorioase.

Frumos vor fi înflorit în aceste zile caisii din împrejurimile Budapestei, unde au căzut oameni atît de scumpi inimii noastre. Și de sus, de pe Gellert, atîtea lumini se oglindesc seara în veșnic mișcătoarele unde ale Dunării care-și mină, năpolotii, apele bogate printre șirurile clădirilor străvechi. Și pietrele Budapestei ar putea povesti despre dramaticele bătălii... Numai în luptele pentru eliberarea Capitalei Ungariei au căzut mii de ostași romîni și sovietici.

În aceste zile, de sub podurile refăcute ale Budapestei, Dunărea aduce zvon de sărbătoare. Am din nou sentimentul de îndreptățită mîndrie că poporul meu a contribuit la făurirea Ungariei noi, dăruind atîtea inimi viteze pentru binele poporului vecin, care își sărbătorește acum 15 ani de viață liberă.

Pe acolo unde răsuna altădata bubuitul tunurilor, astăzi ara tractoarele socialismului.

Raporturi de bună vecinătate, de prietenie și ajutor reciproc ne înfrățesc astăzi sub flamura biruitoare a clasei muncitoare. Deși vorbim limbi diferite, ne unește un limbaj comun: cel al prieteniei. Pentru că avem nu numai o istorie comună, ci și un viitor comun: cel al socialismului. Precum atît de inspirat scria poetul Ady: „La fel vorbesc și Dunărea și Oltul!"

Marin Mihalache

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51,54, 11.38,51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiselef nr. 10, telefon 17.97.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Programa privitoare la predarea literaturii romîne în clasele a IX-a, a X-a și a XI-a

Începînd din acest număr vom publica în coloanele revistei noastre Programa privitoare la predarea literaturii romîne în clasele a IX-a, a X-a și a XI-a.

Deoarece programa reprezintă un document de bază care fixează cerințele școlii în vederea educării tineretului, ea trebuie cunoscută și aplicată în mod creator de profesorii care predau acest obiect. De aceea chemăm cadrele didactice să ne comunice cît mai repede observațiile și propunerile lor concrete izvorîte din aplicarea programei în clasă, ținînd seama de numărul de ore, de posibilitățile de înțelegere ale elevilor, de scopul educativ urmărit de școala.

Așteptăm ca profesorii de limba și literatura romînă să vină cu observații pe marginea noii programe.

Introducere

Programa claselor IX—XI cuprinde două feluri de teme: teme monografice, consacrate studiului operei unor anumiți scriitori și teme cu caracter general, de trecere în revistă a principalelor etape din istoria literaturii romîne.

În temele cu caracter general se studiază principalele caracteristici istorice, lupta ideologică între clasele sociale antagoniste, principalele aspecte ale vieții culturale, pentru ca elevii să înțeleagă condițiile istorice în care au apărut operele literare, caracteristice pentru epoca respectivă. Asemenea teme cu caracter general sînt: cultura și literatura romînă în sec. XIV—XV—XVI; cultura și literatura romînă în sec. al XVII-lea; literatura romînă în secolul al XVIII-lea; literatura romînă în secolul al XIX-lea, literatura romînă în secolul al XX-lea.

Atît în studierea temelor cu caracter general, cît și a celor monografice, în centrul atenției profesorului trebuie să stea operele principale, indicate în programă pentru analiză literară. Celelalte opere amintite în programă vor fi prezentate de către profesori printr-o caracterizare generală sau numai menționate.

Principalele opere indicate de programă pentru analiză în clasă trebuie să fie citite în întregime de toți elevii. Se va duce o insistentă luptă împotriva cunoașterii principalelor opere din fragmente, din povestiri sau recenzii. *În acest scop, profesorii trebuie să cunoască programa și să recomande elevilor operele, înainte de vacanța de vară sau de la începutul anului școlar. Este necesar ca profesorii să-i învețe pe elevi să-și facă însemnări în cursul lecturii, să scoată ideile esențiale, să noteze pasajele cele mai caracteristice din punct de vedere ideologic și artistic. Profesorii trebuie să urmărească și să controleze, la fiecare lecție, dacă elevii au citit operele indicate, cultivîndu-le și stimulîndu-le gustul pentru citit, pentru literatură.*

Deosebită atenție trebuie să acorde profesorii analizei literare a operelor. Prin analiza literară se urmărește, în primul rînd, înțelegerea de către elevi a conținutului ideologic al operei. Analiza personajelor operelor și cunoașterea sensului ideologic al acestora se pot face numai pe baza cunoașterii temeinice a operelor literare.

Metodele folosite pentru analiza literară sînt în funcție de conținutul operelor, de genul căruia îi aparțin, de particularitățile artistice, cît și de gradul de pregătire al elevilor.

O grijă deosebită în pregătirea lecțiilor și în predare se cere și din partea profesorilor de la școlile și secțiile serale, unde elevii au timp mai puțin pentru studiu și lectură.

Aprofundarea studiului literaturii este condiționată și de justa organizare a muncii independente a elevilor. Deprinzînd pe elevi să citească operele în întregime și..cu atenție, să desprindă pasajele cele mai potrivite pentru caracterizarea eroilor, să citească articole de critică literară, să-și pregătească compunerile acasă după plan, folosind material de critică și istorie literară, se asigură realizarea scopului instructiv-educativ.

Justa organizare a muncii independente a elevilor este un mijloc de bază în însușirea cunoștințelor de istoria literaturii romîne și a luptei împotriva formalismului. Analiza completă și aprofundată a operei literare cere și cunoașterea de către elevi a drumului creației scriitorului.

În expunerile despre viața și creația marilor noștri scriitori, profesorii vor accentua acele însușiri ale scriitorilor pe care urmărim să le formăm la elevii noștri: curajul, perseverența, fermitatea, inițiativa, devotamentul, puterea de sacrificiu, dragostea de viață și oameni, dragostea pentru popor și dorința de a-i sluji.

Studiile de critică literară și comentariile apărute în diferite publicații contribuie la înțelegerea literaturii ca reflectare a realității, precum și a importanței ei sociale. De aceea, elevii vor fi îndrumați să citească studii și articole apărute în revistele și gazetele noastre literare, care prezintă aspectele revoluției culturale din Republica Populară Romînă, care valorifică creațiile celor mai de seamă scriitori ai noștri din trecut și evidențiază caracterul nou, mobilizator al operelor actuale. Ei trebuie să fie îndrumați să studieze documentele de partid necesare pentru a înțelege dezvoltarea culturii noi, socialiste din R.P.R.

De-a lungul cursului de istoria literaturii romîne se repetă și se adîncesc noțiunile de teoria literaturii căpătate în anii anteriori.

O parte importantă a cursului de istoria literaturii romîne o formează studiul limbii operelor literare, necesar nu numai pentru o mai adîncă înțelegere a acestora, nu numai pentru formarea și îmbogățirea vocabularului și a posibilităților de exprimare a elevilor. Studierea atentă a limbii operelor literare de elevilor posibilitatea să înțeleagă mai bine unitatea dintre conținut și formă, să-și dea seama de contribuția marilor scriitori la făurirea unei limbi bogate, expresive, nuanțate, să cunoască în mod sistematic etapele dezvoltării limbii literare romîne. Asemenea cunoștințe se dau elevilor în cadrul lecțiilor de analiză a operelor literare, dar ele pot constitui și tematica unor lecții speciale, consacrate mai ales studiului limbii operei marilor noștri scriitori: Al. Odobescu, M. Eminescu, I. L. Caragiale, M. Sadoveanu, Tudor Arghezi, M. Beniuc, Z. Stancu etc.

De o deosebită importanță în studierea limbii și literaturii sînt compunerile de diferite tipuri.

Compunerile trebuie să fie date cu grijă, să nu ocupe prea mult timp pe elevi, să fie limitate la 5-6 pagini pentru ca elevii să se deprindă cu sistematizarea și concentrarea ideilor și pentru ca lucrările să poată fi corectate de către profesori. În corectarea compunerilor, profesorii vor urmări ca elevii să cunoască temeinic tema tratată, să-și expună ideile în mod logic, să motivеze și să argumenteze cele expuse, să tragă concluzii, să-și formuleze ideile corect din punct de vedere gramatical. Profesorii trebuie să fie intransigenți față de greșelile ortografice, de punctuație și stilistice din lucrările elevilor.

Pentru ca munca elevilor să decurgă în mod organizat, este bine ca lucrările, compunerile, să fie planificate de la începutul anului, să se fixeze termenele și să se dea îndrumări cu privire la bibliografie și felul cum să lucreze; astfel elevii vor învăța să alcătuiască compuneri bine gîndite, studiate temeinic și literar exprimate.

Pentru reușita lecțiilor de literatură din clasă, trebuie desfășurată o intensă activitate în afara clasei.

Pentru ca elevii claselor a IX-a și a X-a (care studiază în cei doi ani literatura de la origine pînă în secolul XX) să nu fie lipsiți de cunoașterea, în mod organizat, a unor opere din literatura noastră actuală, expresie a vieții noi în mijlocul căreia trăiesc, a marilor realizări obținute de poporul muncitor, călăuzit de partid, a marilor valori morale și artistice, profesorii trebuie să stimuleze interesul elevilor pentru această literatură.

Profesorii vor recomanda, din vreme, operele prevăzute în programă pentru lectură suplimentară, vor analiza unele dintre ele în orele de control al lecturii; vor face referiri la aceste opere de-a lungul cursului de literatură. Dacă timpul permite, profesorii vor putea recomanda și alte opere nou apărute. De asemenea, este bine ca tematica cercurilor literare să fie axată și pe probleme noi ale literaturii, desprinse din lectura suplimentară.

Organizarea sistematică a lecturii în afara clasei, completarea bibliotecilor școlii și ale claselor cu cărțile necesare, recomandarea cărților indicate pentru studiul literaturii, înaintea vacanței de vară, trebuie să fie în atenția profesorilor de literatură, a diriginților și a directorilor de școli. Pentru buna desfășurare a lecțiilor, profesorii trebuie să fie la curent cu operele apărute, cu studiile de critică literară cu care vor actualiza în permanență lecțiile elevilor, fără însă să supraîncarce pe elevi.

În tot timpul anului școlar, profesorii de limba romînă vor ține o legătură strînsă cu bibliotecarul școlii, îl vor ajuta și îndruma și vor controla frecventarea bibliotecii de către elevi.

Pentru a ține mereu viu interesul elevilor pentru literatură, se vor amenaja standuri de cărți, panouri cu coperte de cărți noi, se vor organiza recenzii, simpozioane, serate literare.

Vizitele la unitățile de muncă, excursiile pentru cunoașterea frumuseților patriei, a comorilor culturale și artistice sînt un mijloc prilej pentru ca elevii să cunoască construcțiile socialiste și munca creatoare a oamenilor, marile realizări ale regimului nostru de democrație populară.

Sub îndrumarea și conducerea profesorului este bine ca elevii să poată la teatru sau să citească la radiopiesa de teatru și să vizioneze filme realizate după anumite opere literare studiate în cursul de literatură.

*

Pentru consolidarea cunoștințelor gramaticale ale elevilor, pentru cultivarea dragostei față de limba poporului și a marilor noștri scriitori, și în vederea perfecționării deprinderilor lor de a se exprima cît mai corect oral și în scris, programa acordă la clasele a IX-a și a X-a cîte 9 ore, care vor fi repartizate pe trimestre.

Conținutul acestor lecții va fi impus de realitatea concretă a fiecărei clase, de lacunele constatate în cunoștințele elevilor. Se vor putea organiza lecții practice cu scopul de a înlătura lacune în cunoștințele de bază ale gramaticii (declinarea substantivului, adjectivului și articolului, declinarea pronumelui personal — cu formele necontracte; formarea modurilor și timpurilor verbului, diatezele verbului, verbele auxiliare și nereguliate). În alte lecții se vor urmări corectitudinea construcției gramaticale (acordul adjectivului cu substantivul, acordul articolului genitival și adjectival, acordul predicatului cu subiectul etc.), sau lecții de structură a propoziției și a frazei pe care se axează regulile de punctuație. De asemenea, studiul limbii unor scriitori de valoare care ridică probleme importante de stil și construcții gramaticale pot face obiectul unor asemenea lecții.

Toate aceste lecții de gramatică trebuie să contribuie la întărirea și perfecționarea deprinderilor de scriere corectă. De aceea, aplicațiile practice trebuie să fie cît mai variate: dictări, analiza gramaticală, scurte compuneri, discutarea unor lucrări etc.

Pentru a lupta însă cu eficacitate împotriva greșelilor de exprimare, pentru a învăța pe elevi să folosească cît mai corect limba literară, profesorilor de limba romînă le revine sarcina de a manifesta mereu activ frontul comun al cadrelor didactice în vederea realizării acestei importante probleme.

Nota acordată lucrărilor elevilor trebuie să reprezinte aprecierea exactității conținutului și corectitudinea formei de exprimare.

*

Printr-o muncă bine organizată și planificată, aplicînd creator indicațiile și îndrumările cuprinse în programă, și printr-o predare științifică și atrăgătoare, izvorîtă dintr-un sincer atașament față de clasa muncitoare, profesorii vor contribui pe deplin la ridicarea nivelului pregătirii elevilor și la formarea oamenilor noi.

CLASA a IX-a

3 ore săptămînal — 99 ore anual

I. FORMAREA LIMBII ROMÎNE — 2 ore

Formarea poporului romîn. Teritoriul de formare a poporului și limbii romîne.

Contribuția elementului autohton la formarea limbii romîne.

Limba romînă, limbă romanică. Caracterul latin al limbii romîne, oglindit în gramatică și lexic.

Influența slavă. Alte influențe exercitate asupra limbii romîne.

Dialectele limbii romîne.

Limba vorbită și limba literară.

II. LITERATURA POPULARĂ (orală) — 2 ore

Originea folclorului.

Literatura orală, punct de plecare a literaturii scrise

Temele principale ale folclorului (viața păstorească, agricultura, lupta împotriva exploatării, lupta împotriva dominației turcești).

Tematica folclorului actual.

Caracterul realist al creației populare.

Însemnătatea instructiv-educativă și artistică a folclorului.

Strînsa legătură dintre folclor și literatura cultă

III. LITERATURA ROMÎNĂ SCRISĂ — 2 ore

Manifestări culturale în sec. XIV—XV—XVI

Scrieri religioase și istorice în limba slavonă.

Cele mai vechi tipărituri din țara noastră în limba slavonă. Macarie (1508).

Primele manuscrise în limba romînă. Scrisoarea lui Neacșu din Cîmpulung (1521)

Primele traduceri în limba romînă. Influența husitismului în nordul Ardealului și Maramureș în a doua jumătate a sec. al XV-lea și influența luteranismului în prima jumătate a sec. al XVI-lea.

Începuturile tipăriturilor în limba romînă „Catehismul luteran" (1544) Sibiu.

Activitatea de tipograf a lui Coresi. Importanța tipăriturilor romînești ale lui Coresi (1559—1581)

CULTURA ȘI LITERATURA ROMÎNĂ ÎN SEC. AL XVII-LEA — 2 ore

Condițiile economice, politice și sociale ale epocii. Lupta împotriva jugului otoman. Legăturile politice și culturale cu Rusia și Polonia.

Dezvoltarea școlii.

Introducerea limbii romîne în biserică și în cancelaria domnească.

Cazania lui Varlaam. Noul Testament de la Bălgrad al lui Simion Ștefan (Predoslovia). Psaltirea în versuri a lui Dosoftei.

Contribuția lui Varlaam, Simion Ștefan, Dosoftei, la dezvoltarea limbii literare.

Biblia de la București (1688). Însemnătatea ei în dezvoltarea limbii literare.

ÎNCEPUTURILE ISTORIOGRAFIEI ÎN LIMBA ROMÎNĂ — 2 ore

Împrejurările în care apar cele dintîi cronici în limba romînă.

Cronicarii moldoveni.

Grigore Ureche: Letopețul Țării Moldovei — (prezentare generală)

Miron Costin: Letopețul Țării Moldovei de la Aron Vodă încoace (prezentare generală).

CULTURA ȘI LITERATURA ROMÎNĂ ÎN SEC. AL XVIII-LEA — 2 ore

Situația economico-socială a epocii. Întărirea legăturilor politico-culturale cu Rusia. În lupta împotriva jugului otoman.

Dezvoltarea culturii. Tipografia. Istoriografia.

Cultura și literatura romînă în prima jumătate a secolului al XVIII-lea.

Contribuția lui Antim Ivireanu la dezvoltarea culturală a epocii. Dedicațiile.

Cărțile populare de mare răspîndire: Alexandria, Esopia, Halima.

Istoriografia muntean.

Cronicarii munteni — 1 ora

Stolnicul Constantin Cantacuzino — Istoria Țării Romînești (începuturile istoriei) Radu Popescu — Istoriile domnilor Țării Romînești.

Istoriografia în Moldova.

Ion Neculce — 3 ore

1672—1745

„O samă de cuvinte" (prezentare generală) Figura lui Ștefan cel Mare și a sfatarului N. Milescu.

Importanța acordată de I. Neculce tradiției istorice a poporului. Valoarea literară a legendelor.

Letopițețul Țării Moldovei de la Dabija voevod la a doua domnie a lui Constantin Mavrocordat (prezentare generală). Domnia lui D. Cantemir.

„O samă de cuvinte" și „Cronica lui I. Neculce", izvor de inspirație pentru scriitorii noștri.

Dimitrie Cantemir — 2 ore

1673—1723

Scurtă prezentare a vieții. Studiile. Activitatea în domeniul istoriei (istoria imperiului).

Descrierea Moldovei (prezentare generală). Descrierea frumuseților și bogățiilor țării, a tradițiilor poporului, obiceiurilor boierești, latinitatea limbii. Proiecte și realizări ale culturii populare.

Valoarea operei sale științifice și literare. Patriotismul și umanismul scriitorului. Evoluția sa.

Importanța internațională a operei științifice a lui D. Cantemir.

Locul istoriografiei în dezvoltarea culturii și literaturii romîne. — Cronicari — 1 ora.

Idei principale în istoriografie: originea romană a poporului romîn; unitatea romînilor; ideea originii latine a limbii romîne; patriotismul cronicarilor.

Contribuția cronicarilor la dezvoltarea limbii literare. Elemente cărturărești și elemente populare în limba folosită de cronicari.

CULTURA ȘI LITERATURA ROMÎNĂ ÎN A DOUA JUMĂTATE A SEC. AL XVIII-LEA — 6 ore

I. Școala ardeleană. Reprezentanți: S. Micu, Gh. Șincai, P. Maior.

Ideile Școlii ardelene.

Însemnătatea culturală și literară a Școlii ardelene. Rolul istoric al Școlii ardelene în dezvoltarea culturii romînești și în formarea conștiinței naționale.

Curentul latinist.

I. Budai Deleanu

(1760—1820)

Opera: **Țiganiada.** Operă de critică violentă la adresa regimului feudal, a monarhiei, a jugului otoman și a corupției moravurilor epocii.

Cintul X (analiză literară).

Însemnătatea Țiganiadei ca prima epopee a literaturii noastre.

2. Începuturile poeziei lirice culte în Țara Romînească și în Moldova — 1 oră.

Poeții Văcărești, (Ienăchiță, Alecu și Nicolae Văcărescu), Testamentul literar. Patriotismul lor. Costache Conachi.

LITERATURA ROMÎNĂ ÎN SECOLUL AL XIX-LEA — 2 ore

Cadrul economic, social-politic al epocii. Răscoala condusă de Tudor Vladimirescu.

Creșterea avîntului revoluționar al maselor, în preajma anului 1848.

Pregătirea politico-socială și culturală a revoluției de la 1848. Organizații cultural-politice puse în slujba ideilor revoluției. Societatea literară. Societatea filarmonică Frăția.

Activitatea desfășurată de Gh. Lazăr și Gh. Asachi. Primele școli în limba națională.

Presa. Primele ziare și reviste în limba romînă.

Teatrul. Primele spectacole în limba romînă. Traduceri din repertoriul universal. Contribuția scriitorilor timpului la formarea unui repertoriu teatral în limba romînă.

Dezvoltarea literaturii — 2 ore

Traduceri și adaptări din literatura universală. Clasicism și romantism.

Scriitori: Dinicu Golescu (Însemnare a călătoriei mele), Iancu Văcărescu, animator și sprijinitor al mișcării culturale (teatru, traduceri) etc. Activitatea literară.

Anton Pann — 1 oră

(1794—1854)

Povestea vorbei (1851). Interesul pentru folclor. Prezentarea critică a moravurilor sociale din acea epoca.

Vasile Cîrlova — 1 oră

(1809—1831)

Cîntărei al năzuințelor poporului, în preajma revoluției de la 1848. Marșul romînilor.

Ruinurile Tîrgoviștei (analiza literară). Admirația poetului față de trecutul glorios al poporului. Influența romantică.

I. E. Rădulescu — 2 ore.

(1802—1872)

Activitatea lui I. E. Rădulescu în preajma revoluției de la 1848 (om politic, profesor, traducător, critic literar și teatral, editor).

Importanța Gramaticii (Introducerea). Justețea părerilor lui Eliade Rădulescu în problemele limbii, în această epocă (simplificarea alfabetului, lupta împotriva etimologismului, adoptarea principiului fonetic în ortografie, îmbogățirea vocabularului.

Locul lui I. E. Rădulescu în dezvoltarea culturii și literaturii noastre.

M. Kogălniceanu — 2 ore

(1817—1891)

Activitatea lui M. Kogălniceanu ca îndrumător al culturii și literaturii. Dacia literară. Programul Daciei literare.

Interesul pentru studiul științific al istoriei. Importanța studiului istoriei pentru educarea tineretului în spiritul dragostei față de patrie (Cuvînt pentru deschiderea cursului de istorie națională la Academia Mihăileană).

Discursul pentru îmbunătățirea soartei țăranilor (prezentare generală).

Locul lui M. Kogălniceanu în cultura și literatura noastră.

N. Bălcescu — 3 ore

(1819—1852)

Viața și activitatea.

Editarea revistei Magazin istoric pentru Dacia. Rolul de seamă al lui N. Bălcescu în pregătirea și desfășurarea revoluției de la 1848.

Principalele studii și opere (Puterea armata la Romini, Starea socială a muncitorilor plugari).

Opera.

Istoria Romînilor sub Mihai Vodă Viteazul

Importanța operei. Concepția istorică a lui N. Bălcescu. Analiza fragmentului „Călugărenii."

Evocarea luptelor eroice ale poporului romîn sub conducerea viteazului, domn, cu scopul de a înflăcăra patriotismul contemporanilor.

Valoarea artistică a descrierii.

Locul lui N. Bălcescu în literatură. N. Bălcescu, înflăcărat patriot, luptător consecvent, scriitor militant. Contribuția lui N. Bălcescu la dezvoltarea limbii literare.

Gr. Alexandrescu — 4 ore.

(1810—1885)

Scurte date biografice.

Orientarea către mișcarea revoluționară. Participarea la revoluția de la 1848.

Aspectele activității sale literare (fabula, satira, meditația, epistola).

Justa orientare în problemele de limbă — combaterea exagerărilor latiniste.

Opera.

Mihnea Vodă cel Rău (analiză literară).

Zugrăvirea conflictelor din sec. al XVI-lea dintre boieri și domnitori.

Figura lui Mihnea Vodă cel Rău.

Pseudokyneghetikos 1874 (prezentare generală).

Caracterul original al operei. Operă de mare erudiție.

Arta descrierilor și a peisajelor. (Cîmpia Bărăganului, Culmea Bisocii).

Al. Odobescu, maestru al limbii literare.

Locul lui Al. Odobescu în literatură. Contribuția lui la dezvoltarea culturii și limbii literare.

B. P. Hașdeu — 3 ore.

(1838—1907).

Orientarea activității sale pe linia ideologiei scriitorilor progresiști de la 1848, luptători pentru unire.

B. P. Hașdeu, apărătorul reformelor democratice în folosul maselor țărănești a Ion-vodă cel Cumplit.

Contribuția scriitorului la studiul istoriei.

Activitatea științifică în domeniul filologiei. Prețuirea limbii și creației artistice a poporului.

Concepția înaintată asupra formării și dezvoltării limbii literare (Magnum Etymologicum Romanise. Cuvente den betrani) (1878—1881).

Opera.

Răzvan și Vidra (analiză literară).

Evocarea dramatică a vieții unui țigan rob ajuns domn al Moldovei

Personajul principal, exponent al urii poporului asuprit împotriva tiraniei. Prezentarea poporului.

Folosirea elementelor folclorice. Îmbinarea elementelor romantice cu cele realiste în opera lui Hașdeu.

Locul lui B. P. Hașdeu în dezvoltarea culturii noastre.

Lucrări scrise și discutarea lor	*6 ore*
Recapitulare finală	*6 ore*
Compuneri în clasă	*6 ore*
Recapitularea principalelor noțiuni gramaticale prin exerciții și aplicații practice, dictări etc.,	*9 ore*
Controlul lecturii suplimentare actuale	*3 ore*

LECTURA ÎN AFARĂ DE CLASĂ

— **Camil Petrescu — Bălcescu**
— **Camil Petrescu — Un om între oameni**
— **Geo Bogza — Porțile măreției**
— **Geo Bogza — Meridiane sovietice**
— **E. Barbu — Pe-un picior de plai**
— **Mircea Ștefănescu — Matei Millo**
— **Eugen Jebeleanu — Surîsul Hiroșimei**
— **T. Popovici — Selea**
— **Fr. Munteanu — Statuile nu cid niciodată**
— **M. Preda — Îndrăzneala**

CLASA a X-a

3 ore săptămînal — 99 ore anual

LITERATURA ROMÎNĂ ÎN DECENIILE 8 ȘI 9 ALE SEC. AL XIX-LEA — 2 ore

Cadrul social-politic al epocii.

Intensificarea luptei dintre forțele progresiste și cele reacționare pe tărîm cultural.

Junimea, expresie a ideologiei societății burghezo-moșierești.

Societatea Junimea (1863). Revista Convorbiri literare. Junimismul, promotor al teoriei arta pentru artă, al izolării artistului de realitate, de viața poporului și de năzuințele acestuia.

Lupta forțelor culturale progresiste din această epocă împotriva ideologiei Junimii.

Începuturile organizării mișcării muncitorești. Lupta împotriva ideologiei junimiste dusă de către mișcarea muncitorească prin publicațiile sale. Polemica Maiorescu — Gherea. Contemporanul.

Dezvoltarea în literatură a realismului critic, ca expresie a nemulțumirii și revoltei maselor asuprite.

Mihail Eminescu — 14 ore.

(1850—1889).

Viața și activitatea creatoare a lui M. Eminescu.

Opera.

Revolta poetului împotriva nedreptății sociale; demascarea și condamnarea regimului burghezo-moșieresc.

Împărat și proletar 1874 (analiză literară). Conținutul poemului. Discursul agitatorului revoluționar. Critica violentă a orînduirii exploatatoare, a reprezentanților ei. Înfățișarea vieții de mizerie a celor ce muncesc, în contrast cu huzurul exploatatorilor. Îndemnul la răsturnarea revoluționară a orînduirii sociale. Limitele ideologice ale poeziei.

Poezia „Împărat și proletar", expresie a revoltei poetului împotriva nedreptății din societatea capitalistă, a dragostei sale pentru poporul oprimat. Măiestria compoziției poeziei. Noutatea și plasticitatea imaginilor.

Scrisoarea III — 1881 (analiză literară). Dragostea de patrie și de popor a poetului exprimată prin evocarea trecutului glorios de luptă pentru libertatea națională; înfierarea liberalismului, a demagogiei burghezo-moșierești. Compoziția operei. Caracterul dramatic al întîlnirii lui Mircea cu Baiezid. Prezentarea prin antiteză a caracterului demn și simplu al lui Mircea, față de îngîmfarea și dorința de putere a lui Baiazid. Realismul folosit în prezentarea societății burgheze contemporane. Mijloace artistice folosite de poet.

Dragostea și natura în poezia lui M. Eminescu

Sara pe deal 1885 (analiză literară). Luminoasa evocare a naturii și a iubirii. Tabloul plin de viață al satului, în amurg.

Dragostea poetului, intensificată de frumusețea și pitorescul tabloului. Atmosfera optimistă, de încredere în viață a poeziei.

Arta versificației realizată în poezie.

Floare albastră — (analiză literară).

Folclorul, izvor de inspirație în opera lui Mihail Eminescu.

Călin — (File de poveste), (caracterizare generală). Povestea iubirii dintre zburător și fata de împărat. Dramatismul acțiunii. Deznodămîntul poemului oglindit în concepția populară asupra binelui care învinge răul și asupra fericirii umane, care poate fi cucerită prin lupte împotriva greutăților.

Măiestria descrierilor de natură. Realismul descrierilor. Îmbinarea artistică a fantasticului cu realul. Folosirea creatoare a expresiilor populare.

Luceafărul (analiza poeziei). Împletirea elementelor de basm popular cu concepția despre lume și dragoste a poetului. Conținutul.

Caracterul simbolic al poemului. Eminescu, despre înțelesul alegoric dat poemului său.

Caracterul romantic al poeziei Luceafărul.

Forța descriptivă a poetului. Peisajul eminescian. Plasticitatea imaginilor. Muzicalitatea versurilor.

Luceafărul, una din cele mai valoroase creații poetice ale lui Eminescu

Folosirea și prelucrarea materialului folcloric în creația poetului (Ce te legeni, Revedere, La mijloc de codru des, Călin nebunul, Făt-Frumos din lacrimă).

Scrisoarea II și Criticilor mei, satire îndreptate împotriva claselor exploatatoare (disprețuitoare ale adevăratei arte) și împotriva superficialității criticii burgheze.

Însemnătatea deosebită a creației lui Eminescu în dezvoltarea literaturii noastre. Caracterul popular, democratic și patriotic al operei sale. Elementele romantice și realist-critice ale liricii sale. Concepția înaintată despre artă a poetului. Contribuția lui Eminescu la desăvîrșirea limbii literare. Importanța operei lui Eminescu.

(CONTINUARE ÎN NR. VIITOR)

Florian STANESCU

CONTUR

— Sănătate bună!
— Mulțumesc.
— Să nu ne uiți!
— Nu-mi uit prietenii niciodată.

S-a închis ușa după mine. Doctorul uriaș, mereu vesel, surorile, femeia de serviciu — fata Tudora, — m-au părăsit. Sînt singur. După șase luni de convalescență departe de zgomotele orașului, freamătul străzii mă amețește. Pipăi asfaltul cu bastonul, fac pași nesiguri, de copil ce se îndîrjește să meargă. Unu, doi, trei... o sută de pași. Rîd mulțumit. Nu mă pot abține să mormăi încet:

„Nici de cer, nici de pămînt,
Nu mi-i teamă,
Chiar dacă sub lanțuri curge singele șuvoi".

E un vechi cîntec revoluționar, din timpul răscoalei muncitorilor din Șanhai, în 1927. L-am învățat de la un comunist corean, No Rion Gin, venit la noi în țară cu mulți ani în urmă. Cîntecul ăsta mi-l amintesc mereu, în clipe de cumpănă ori bucurie. În iarna anului 1947, la fel cîntam și număram pașii. Satul la care mă trimisese Partidul, ca instructor, era departe, în stepă. Pornisem la drum fără să țin seama de sfaturile șefului de gară, un tovarăș vechi.

— Eu aș zice să plecați mîine, cu factorul poștal. Vremea e rea, drumul lung și primejdios.
— Nu. Plec azi. Sarcina trebuie cît mai grabnic îndeplinită.
— Luați cel puțin șuba mea, o să vă fie de folos. E un ger de te pătrunde pînă la măduva oaselor.
— Asta da. Mulțumesc!

Drumul trecea prin ținuturi nelocuite. Pe întinderi de kilometri — nici o țipenie de om. Fulgi de zăpadă cădeau alene. Zi de iarnă cenușie, mohorîtă, rece. Tăcerea era stranie: nu se auzea nici cel mai slab murmur. Numai zăpada întărită de ger scîrțîia sub picioare. Mersesem aproape două ceasuri. Pe neașteptate, izbucniră urlete.

„Lupii".

Nu. Nu erau lupi. Erau oameni. Urlau numai ca lupii. Într-o sanie — trei țărani în cojoace de astrahan. Unul lovea cu o jordie lungă caii care trăgeau istovindu-și ultimele puteri. Ceilalți doi, amețiți de băutură, [illegible] capetele și-i trăgeau un leleleu, care părea urlet de lupi.

Aproape de mine i-am oprit.
— Măi, oameni buni!
— Ce e mă? întrebă cel cu jordia. Cădeau fulgi pe fața lui și numaidecît se topeau. Îi curgea apa pe obraji.
— Mergeți la Bordeieni?
— Da. Și ce?
— Nu vreți să mă luați și pe mine? Loc văd că e destul.
— Dar ce cauți tu acolo?
— Mă duc la o rudă.
— La cine, bă?
— La Oprea Vrej.

Omul cu jordia privi către tovarășii lui.
— Al lui Floroiu, mă. Săracanul, zise al doilea.
— Comunistu' — adăugă al treilea.
— Aha! — Acu mai vii de-acasă. Și tu ești comunist, bă?
— Da, și eu.
— Aha!... ai venit să ții șezătoare, să înveți pe golani să ne belească. Ce mai calea-valea: nu sta ca o bleondră. Cară-te că e jale. Ai noroc că sînt la chef, altfel ți-aș scărmana spinarea.
— Te-om face una cu pămîntul, zise al doilea.
— Te-om zdreli, pîrlitule, încheie al treilea.

Omul cu jordia a lovit calul peste bot. S-au depărtat chiuind. Am rîs.
— Duceți-vă dracului, nichitarilor...

Se lăsase un ger de ardea fierul. Cerul părea de funingină. Fără să știu cînd apăruseră, sute de corbi zburau croncănind deasupra cîmpiei. Porni o vijelie cumplită. Valuri uriașe de zăpadă se rostogoleau bezmetic. Așchii de gheață mă loveau cu furie. Piciorul se scufunda pînă la genunchi în zăpadă. Simțeam cum așchii reci și umede mi se lipesc de obraji și bărbie, topindu-se de miini și pătrunzîndu-mi în bocanci.

De trei ori am greșit drumul. De trei ori am scos tabachera și, lungit pe burtă, încercam să scapăr chibrit peste chibrit, fără a izbuti să aprind. Vîntul stingea focul înainte de a-l fi dus la țigară.

În cele din urmă izbutisem. Cîteva fumuri erau deajuns pentru a mă întrema. Mă ridicam și porneam din nou la drum, cîntînd:

„Nici de cer, nici de pămînt,
Nu mi-e teamă..."

Cîte întîmplări, cîte chipuri!...

Am văzut multe soiuri de oameni. Cinstiți, bărbați drepți, ca bradul sus, pe stîncă, oameni ca No Rion Gin, sau paznicul de la firma „Vinuri Mott" care m-a salvat într-o zi din ghiarele Siguranței și cîteva săptămîni mi-a doftoricit arcada ochiului rănit; ca Pușcariu, cismarul ofticos, care a murit în beciurile poliției, fără să trădeze locul unde tipăream manifeste; ca Onica, învățătoarea cu care voiam să mă căsătoresc și care, deși mă iubea, îmi spunea mereu:

„Nu-i timp de dragoste. Lasă, mai tîrziu".

Așa i-am cunoscut. Inimi învolburate după adevăr. Pătimeși. Drepți. Drepți și de neabătut.

Dragii mei, scumpii mei frați, oameni! Nu există sentiment mai puternic decît iubirea pentru patria mamă; dorința de a face ca munca, ceasurile tale de veghe să slujească cauzei nobile a socialismului...

Citesc de puțină vreme. De Creangă am auzit cînd aveam treizeci și opt de ani. Pe Gorki l-am citit în lagăr. Acolo m-am împrietenit și cu Tolstoi, cu Balzac, cu Marx. La început silabiseam rînd cu rînd și cînd isprăveam fraza eram mulțumit. Acum știu să cîntăresc cuvîntul. Nici nu vă puteți imagina ce mare bucurie a fost pentru mine cînd am început să apreciez greutatea cuvintelor..

Sînt de vreo zece ani activist de partid. Nu am avut înainte parte de viață omenească. M-am pomenit într-un orfelinat. Am început să-mi cîștig pîinea ca ucenic la o frizerie, am fost calfă la un zidar, liftier, electrician, acar.

Viața mea de atunci? Calvar, iad.

M-am născut din nou la 1 decembrie 1942, în cercul de foc de la Stalingrad. Ajunul anului nou. O zi ca toate celelalte. Proiectilele sovietice răbufneau înfundat și prelung, zguduind pămîntul, clătinînd văzduhul. Bubuiau scurt și sec tunurile antitanc. În răstimp, răzbatea șuierul ascuțit al gloanțelor, lătratul turbat al mitralierelor, urletele de asalt ale luptătorilor.

Un ceas, pînă la miezul nopții, vacarmul înnebunitor s-a întrerupt. S-a lăsat o tăcere de moarte.

— Ce crezi, tu, Apostole, n-o să atace taman amu? — mă întreba Rusalim, un țăran voinic.
— Nu știu... locotenentul zice...
— Dă-l dracului. Asta nu știe decît să țipe. Parcă am fi lucrat în tîrla lui.
— De, ce să-i faci, os de moșier.
— Pe mă-sa! Să-i dau una, nu-i mai trebuie luminare. Îi fac zgîrci. Se gudură pe lîngă nemți să-i dea de mîncare și noi trăim cu vopsea de tancuri și cu carne de cal.

Înțepenisem între ruinele unei case, crunți, întunecați.

Ora 12. Izbucniră acordeoane, jerbe de traiectorii albe, roșii, verzi. Trăgeau sovieticii. Ne strigau în rusește și romînește:

— An nou! An nou, fericit!

Cerul se colorase în nenumăratele tonuri ale curcubeului. Pămîntul înghețat tuci, părea mai cald, mai bun. Alături de mulți tovarăși, în seara aceea eu și soldatul Rusalim Rusalim ne-am predat sovieticilor.

În stepa rusă m-am împrietenit cu un ostaș sovietic, Serghei Stepanov. Serghei, profesor răbdător, mi-a sistematizat lecțiile învățate la școala vieții. Mi-a arătat prietenii și dușmanii, mi-a dovedit că nu sînt singur pe lume, că nu am de pierdut decît lanțurile, că am o lume de cîștigat.

„Nici de cer, nici de pămînt,
Nu mi-e teamă,
Chiar dacă sub lanțuri curge singele șuvoi"

De cîte ori în șir, de atunci, brazii s-au încărcat cu albul zăpezii; de cîte ori cîmpiile s-au acoperit cu pînza deasă și tremurătoare a ierburilor?

Peste Carpați a răsărit un soare nou. Capitala noastră e alta. Îmi place să trec pe bulevardele ei spațioase... Acolo, lîngă biserica Doamnei, era maidan. Îl întorceau porcii cu rîturile. Acum pe el s-a construit un bloc cu două etaje. Și lîngă bloc un alt bloc. Zece blocuri. În locul bordelelor de pe strada Viitorului — apartamente cu baie și electricitate.

Un copil — ochi de cărbune, sclipiri briliantate — se joacă de-a prinselea.

— Stai!
— Ce e nene?
— Al cui ești, mă?
— Eu n-am tată.
— Dar pe maică-ta cum o cheamă?
— Ioana Tudose.
— Pe mine nu mă cunoști?
— Ba da. Ai vorbit o poezie, cînd s-a deschis blocul nostru.
— Vezi că ne cunoaștem? Sîntem prieteni vechi.
— Da, nene! răspunde copilul mulțumit.

Tudose Ioana. Spălătoreasă. Să care apă, să spele rufe, să facă focul, asta era ocupația ei de dis-de-dimineață, pînă tîrziu în noapte. Acum e muncitoare fruntașă la fabrica „21 Decembrie". Pentru ei construim, pentru muncitori, oameni cinstiți. Mă cuprinde furia cînd aud că vreo ploșniță se înfruptă din bunul obștesc și nu mă las pînă ce vinovații nu sînt pedepsiți.

Acum șase luni, primul secretar m-a chemat la el și mi-a spus:

— Tovarășe Apostol, aș vrea să mergi la Zănoaga. Cîțiva săteni au venit la mine cu plîngere. La cooperativa din comună este responsabil un fost ofițer, care își face de cap, ca pe vremea lui Antonescu. Scumpește prețurile la produse, vinde pe sprinceană. Înjură cooperatorii. Oamenii au reclamat la Uniunea Cooperativelor, dar inspectorul Popescu, trimis în anchetă nu a luat nici o măsură. Dumneata vezi cum stau lucrurile și lămurește problema.

A doua zi, cu primul tren, am fost la Zănoaga. Ciorchine în fața ușii cooperativei. Cîteva femei tremurau de frig, îmbrobodite în șaluri.

— Unde dracu o fi înțelenit, fa?
— Cîntă la fundul nevestii-si.
— Și pe noi ne macină ploaia...
— De, s-a umplut satul de Filipești!

La vreme de un ceas, sosi și gestionarul.

— Ei drăcie, și venirăți, fă?

Femeile se îmbulziră înăuntru, tăcute. N-am intrat. M-am dus la organizația de bază. Am stat de vorbă cu oamenii care făcuseră plîngerea. Am luat declarații. Am vorbit cu alți cumpărători.

— Mardare de la colectivă știe și el multe. E om de ispravă, nu face liturghie cu bragă — mi-au spus sătenii. O să-l recunoști repede. Strică un ban de cincizeci între degete și e înalt de nu se mai sfîrșește.

Mardare mi-a spus, e adevărat, multe. Despre tabla și țigla vîndută pe sub mînă, despre bicicletele și motoarele vîndute la suprapreț, despre stambă, despre aragazuri și cîte și mai cîte.

Împreună am vizitat apoi gospodăria așezată temeinic. Mi-a arătat acareturile, vacile mari, albe și curate, sutele de păsări care făceau o gălăgie asurzitoare.

— Cum vă spuneam: pămîntul e darnic, oamenii harnici, cinstiți...
— Mai umblă cîte unul cu ocaua mică...
— Nici vorbă. În copacul fără poame, nimeni n-aruncă pietre. Dar pentru un harbuz gol, eu dau zece galbeni zămoși.
— M-am întors la cooperativă îndîrjit.
— De ce-ai scumpit prețurile la stambă?
— Cît ai cîștigat vînzînd la preț de speculă motocicletele?
— La cine ai vîndut tabla comandată de gospodăria colectivă?
— Dar cuiele?

Fostul ofițer da din colț în colț. Transpira. Se bîlbîia.

— Să vedeți eu nu am ridicat prețurile.
— Cine atunci altul?
— Nu sînt vinovat... am nevastă, copii... Sînt om corect... tovarășul Popescu, de la raion știe...
— Sigur că știe. Știe multe dar tace. Tace pentru că a plecat de aici încărcat. Parcă fusese la moșie, nu la anchetă. Dar lasă-l pe Popescu. O să-l scuturăm și pe el să-i zboare fulgii. Acum cu dumneata. Cîte aragazuri ai primit spre vînzare?
— Douăzeci și două.
— Minți. Ai primit patruzeci. Cauți să mă induci în eroare, pentru că nu mă uit în hîrtiile tale măsluite. Ești un ticălos și jumătate. Mă mir cum de-ai luat pînă acum ochii lumii.
— Nu înțeleg de ce vă faceți foc și pară pentru orice fleac. Vă luați după calomnii...
— Cum? Calomnii? Fleacuri? Optzeci de mii de lei fraudă, e un fleac, o calomnie? Dar cîte milioane ai fi vrut să furi, ticălosule?
— Eu am fost cîndva în...
— Nu mă interesează... Te-ai înfipt ca o molie în avutul poporului...
— Tovarășe Apostol...
— Să taci! Cuvîntul ăsta, n-ai dreptul să-l rostești. Sînt tovarăș cu cei ce deschid ferestre spre viitor. Tu ești o năpîrcă.

Mi-am strîns notele și am plecat spre gară... Se întuneca. Acarii aprindeau lămpile felinarelor. Cîțiva copii își îndemnau vițele cu țipete răgușite. Priveau cum cerul se transforma cu încetul într-o pată roș-violetă. Predomina albastru întunecat, galbenul-pal.

— N-a venit încă trenul? — era gestionarul, care se apropiase de mine, încetișor.
— Nu.
— Știți?... aș vrea să vă rog ceva...
— Ce?
— Am la mine vreo cinci mii... Aș vrea să vi-i încredințez...
— Cum îndrăznești, nemernicule? Pleacă că-ți sfărîm capul!

Curînd sosi trenul. Am urcat fără să privesc înapoi. Căldura înăbușitoare, întunericul și singurătatea compartimentului, m-au făcut să arunc servieta în port-bagaj și să rămîn afară.

Mă atrăgea aerul parfumat al nopții, răcoarea mîngîietoare.

Mă lăsam desmierdat de curent, cînd dintre tampoane răsări o umbră.

— Tovarășe Apostol...

Am rămas surprins, neștiind cu cine am de-a face.

Un pumn mă aruncă cu capul de bara metalică a ferestrei. Apoi altul. Am alunecat jos. Destul ca să fiu izbit cu picioarele întinse. L-am lovit la rîndul meu cu furie, făcîndu-l să geamă de durere. M-am ridicat în picioare. Un cuțit a sclipit în întuneric. M-am aplecat cu iuțeala fulgerului pe vine. Cu aceeași viteză m-am ridicat prinzîndu-i mîna ca într-un clește. Atunci mi-am cunoscut dușmanul: era mișelul, fariseul, gestionarul hoț. Cuțitul a căzut jos. M-am aplecat să-l ridic. Greșeală fatală. M-am simțit apucat de cap și lovit cu furie. Bestia m-a tras spre ușă și a deschis-o, încercînd să mă arunce afară. M-am prins cu mîinile de bara de susținere. Atunci a început să mă lovească peste degete cu picioarele.

Am țipat, am căzut în gol. Am simțit o groaznică lovitură la șale. Apoi nimic. Leșinasem.

La spital mi s-au comunicat cele ce au urmat mai apoi. Conductorul trenului văzuse ultima parte a luptei. A tras de semnalul de alarmă. L-au arestat imediat pe huligan.

„Nici de cer, nici de pămînt,
Nu mi-e teamă.
Chiar dacă sub lanțuri curge singele șuvoi..."

Frumoasă zi. Mi s-au adunat la piept cerul acesta albastru și pur, soarele cu razele-i calde.

— Bună ziua, tovarășe Apostol!
— Bună ziua, tovarăși! Dar unde mergeți?

Sînt muncitori și muncitoare de la fabrica „Solidaritatea". Poartă pe umeri lopeți și tîrnăcoape.

— La muncă voluntară, tovarășe Apostol. Au început lucrările la baraj...
— Măi, măi! Bună treabă. Merg și eu cu voi. Azi is liber...
— Bine, dar... sînteți bolnav... să nu...
— Ce vorbești? răspund eu, glumind, lui Toma, mustăciosul, secretarul de partid. Am spus că merg, merg și basta!
— Să știți că nici oțelul, cît e de oțel, fiert prea mult nu rezistă...

Doar nu dau tătarii..

— Lasă, mă! Eu îs oțel cu suflet! Și rîd.

Rîdem toți.

Materialele beletristice din această pagină sînt reproduse din culegerile Caselor regionale de creație populară din regiunile Suceava și Bacău.

PE MARGINEA UNEI CULEGERI LITERARE

Țara de sus, culegere de versuri și proză a cercurilor literare din regiunea Suceava, atrage încă odată atenția asupra activității cercurilor literare. Apariția lor presupune nu numai importanța social-culturală crescîndă a acestor cercuri, în ansamblul dezvoltării tuturor regiunilor țării, ci și prezența scriitorilor tineri talentați care din activitatea anonimă a începutului au ajuns la afirmarea individuală în publicațiile centrale. În acest sens rolul Caselor regionale a creației populare este de prim ordin, iar culegerile literare editate de ele trebuie să fie discutate în paginile revistelor literare cu toată seriozitatea. *Țara de sus* se remarcă îndeosebi prin poeziile lui Ion Crînguleanu, poet de talent autentic, afirmat în ultimii ani, și în presa literară din capitală, (Luceafărul, Contemporanul, Viața romînească). De altfel două poezii din ciclul publicat în această culegere au apărut cu un an în urmă, în Contemporanul și Viața romînească. Poetul se află, cu alte cuvinte, trecut de inițiele experiențe, pe o treaptă a afirmării personale, și figurează în culegerea coregionalilor săi la loc de cinste. O poezie a neastîmpărului adolescenței, a presimțirii formelor sublime ale maturității tinerei generații socialiste, o poezie firească, necontrafăcută, cu fluența versului și stîngăciile (să zicem, naturale) păstrate dezinvolt la locul lor. Ascultați, *Salcîm*, cea mai realizată piesa a culegerii:

Mi s-a cuibărit în brațe poezia,
Ca un prunc ce caută alint, —
Eu îmi scutur peste vis speranțe,
Scutur ploi de aur și argint.

Din salcîmii floarea-a doua oară,
Cîntîndu-și altul lor tezaur,
Eu cu tine-adînc sădit credința:
Ploi bogate de argint și aur.

Peste ani voi scutura în vînturi,
Ploi de aur și argint din strune,
Iar salcîmul dragostei în soare,
Tînăr, tot mai tînăr va rămîne.

O poezie bună este și *Partidului*, comunicînd certitudinea poetului în desăvîrșirea propriei sale meniri „sub soarele neclintit, din amiază" al Partidului, apoi *Mîndria cîntărilor noastre* ori *Trec tractoriștii*. Mai puțin realizată este *La douăzeci de ani*, în care stîngăciile și expresiile forțate dau poeziei nu atît caracter [illegible], cît de versificare neinspirată:

Am douăzeci de ani... Etate
La care gust iubirile dintîi.
Mi-s larg deschise geamurile toate
Și viitoru-mi este căpătîi.
Priviți cum urcă printre schele
Clădirea anilor de douăzeci.
Sînt larg deschise geamurile me'a
Și chemătoare dacă o să treci, etc.

ori *Revedere*, unde peisajul dispare într-un mod miraculos, încît nici berzele, la întoarcerea lor, primăvara, nu mai găsesc de mîncare, nici culburi pe case, și în amurg, dorm obosite și întristate pe schele. Poezia, confuză și forțată, dovedește că Ion Crînguleanu, pe lîngă mîndria de a se vedea afirmat cu lucrări valoroase în presa literară centrală, mai are o prezență justificată în paginile culegerii modeste a confraților săi din regiunea Suceava.

Se remarcă tot în culegerea suceveană și Gh. Damian, cu poezia *Au înflorit livezile orașului meu drag*, o poezie curată, cu excepția strofei care cîntă mai de-a dreptul munca înnoitoare a oamenilor:

Harnicile țesătoare drumuiesc,
În fiecare dimineață,
Către frontul muncii pașnice,
Și-n fiecare dimineață dau munți de pînze,
Cît munții de-nalte.

Zaharia Pîlțianu, care la vîrsta cînd alții abia schițează primele versuri, traducea, pentru bucuria lui, *Viteazul în piele de tigru* de Șota Rustaveli, publică o poezie mediocră, nepersonală și nereprezentativă, cu strofe de felul acesteia:

Hei, flăcăiașul ista!
Ce soartă-avu ciudată.
De toate-a fost cît lumea —
îndelung a colindat;
aicea, în pădure,
viața-i zbuciumată
găsitu-și-a-n brigadă
un tată-adevărat.

La fel și V. Gh. Popa, în poezia *Țara de sus* exprimă într-o versificare corectă „patriotismul local" fără o expresie lirică mai convingătoare, și epuizat, în final, violînd nițel sensurile firești ale limbii romîne:

Din toate cîte-am adunat cu drag
În ai visării înstelat desag (?)
Am încercat cu versul să ți-l cos (?)
Frumosul chip atîta de frumos (?)

Dacă mai pomenim și de Adela Popescu, poetă cunoscută tot din revistele Capitalei, prezentă în culegere cu două lucrări nereprezentative, lista poeților mai valoroși prezenți în culegere o socotim încheiată. Mai semnează Clement Antonovici. *Balada pămîntului natal* ce se remarcă doar prin aranjarea strofelor după stricte tipare geometrice: Ion Horea Crețeanu, *Tractoristul* și *Te cînt tinerețe*, care alternează între corectitudine și agramatisme; Teofil Dumbrăveanu, *Trei semnături*, în care inversiunile și versurile agramate anulează intenția inițială a poetului și *Crescătoarea de păsări*, corect versificată. C. Gavrilă cu *Ion*, versificare cel mult amuzantă:

Ion e un flăcău din brigada de tractoare;
Încră fiecare sută de hectare.
Vara, cînd combina în mersul ei legănat,
nu-și mai satură pîntecul argintat
de griul care curge ca la robinet, etc.

Dumitru Nițan scrie o poezie folclorică după tipare cunoscute, iar pe Eugen Pașcanu, ascultați-l:

Deodată trasă geme de durere:
În țară munca proaspătă țîșnește,
ca un izvor, cu mii de cai putere...
Și fostul rege, latră și acrișnește.

Aurelian Groza, M. Iacobescu, Octavian Rusu și Gheorghe Scripca semnează poezii corecte fără stridențe prea supărătoare și fără trăsături originale.

Proza publicată în *Țara de sus* nu afirmă un talent deosebit. *Suflete mari* de Petre Popovici este o încercare cuminte, cam sufocată de un pitoresc stilistic moldovenesc. Petre Popovici știe să povestească, fără pretenția de a selecționa și de a organiza într-un mod personal și interesant materialul de viață, fără să dea, deci, o formă autentică povestirii sale. La fel și Florian Stănescu, aglomerează momente și situații, informînd, schițînd un cadru de natură, sugerînd o stare poetică etc., într-un material literar hibrid, nu fără însușiri stilistice. *Un fel de poem în proză* de P. Iulian, este o încercare fără calități literare, inutilă în ansamblul tematic al culegerii. Corect, cu însușiri mai ales gazetărești, reportajul *La Vlăsinești* de M. Jaminschi îmbogățește doar tematic această culegere literară.

În concluzie, poezia culegerii *Țara de sus*, cu cîteva excepții, este prea încărcată de elemente antipoetice, extrem de supărătoare, care ar fi putut fi înlăturate printr-o muncă mai serioasă a cercurilor literare și a metodiștilor de la Casa Regională a Creației Populare. Exceptînd o poezie, două, restul materialelor nu are nimic specific Țării de sus și poarta semnele festive ale unor lucrări comune, nejustificate de o trăire poetica autentică. Proza este săracă și nu reflectă viața de azi a oamenilor din regiune. Prin aceste observații nu vrem să socotim inutilă apariția culegerii, vrem doar să socotim inutilă publicarea lucrărilor submediocre, lipsite de idei, cu un orizont tematic îngust, nelegate prin nimic de oamenii care schimbă înfățișarea țării de sus și să subliniem în același timp prezența unor condeie de talent, a căror dezvoltare va fi hotărîtoare și de modul cum vor trăi de intens realitățile înconjurătoare. Realizarea lor este o chestiune individuală dar în același timp privește și felul cum se lucrează în cadrul cercurilor literare, și felul cum Casa Regională a Creației Populare știe ori nu să ajute și să promoveze elementele talentate. În acest sens o sarcină deosebită revine Comisiei de îndrumare de pe lîngă Uniunea Scriitorilor, al cărei rost este acela de a îndruma și lucra efectiv cu membrii cercurilor literare și de a selecționa cu mai multă exigență materialele unor publicații cum este *Țara de sus*. În sfîrșit, o altă chestiune: nu se pot face observații amănunțite și nu se pot indica linii de dezvoltare în fața materialelor acestei culegeri, fără să se cunoască cel puțin cîteva date biografice și referiri asupra experienței literare a fiecărui autor. Ar fi nimerit ca în viitoarele culegeri aceste date să nu lipsească. Într-un fel vorbești de lucrarea unui începător și în alt fel de încercarea întîrziată a unui scriitor cu o experiență de cîteva decenii.

I. H.

Radu CÎRNECI

Din toată inima

Ca un ulcior, în care fierbe vinul,
Mi-e inima, un clocot de cîntări.
Ce-n dimineți și-n calme înserări
Își dăruie mulțimilor prea plinul.

Oriunde-ajung, sub cerul țării mele,
În mine-adînci, pe umăr de Ceahlău,
Eu string prezentul în potirul său
Mai luminos ca mile de stele.

Eu port în ea oțelul Hunedoarei
Și cîntecul luminii din Bicaz,
Balada veche-a codrilor de brazi
Și visurile fragedei fecioare.

Aud în ea vuind ocean de grîne,
Moderna simfonie din uzini.
Iar bolta pămîntenilor lumini
Ca roșa stea în inimă-mi rămîne.

Acesta-i cîntul: apa vie-a vieții,
Ca șipotul curgînd neostoit —
Din inimă! Prieteni, vă invit:
Sorbiți-i lung licoarea tinereții

Căci cîntecele noastre-s fără moarte
Și-n zborul lor cu-aripi de albatros
Ne poartă către visul luminos,
De care-un pas de vreme ne desparte.

Dumitru NIȚAN
(țăran muncitor)

Alelei, feciorii mei...

Alelei, feciorii mei,
Cum v-am crescut eu pe voi!
Prin orașe am lucrat.
La boieri am fost argat,
Toată vlaga lor mi-am dat!
La conac cînd mă duceam,
Toată ziua roboteam,
Ca o vită de povară,
Din zorit și pînă-n sară.
De mîncam tot cu sudori
Și oftam de mii de ori!
Noaptea mă culcam și eu,
Cum da bunul dumnezeu:
Pe pămîntul ud și gol,
Fără pernă, fără țol!
Pumnul sub cap mi-l puneam,
Cu stelele mă-nveleam
Și la multe mă gîndeam.

Alelei, feciorii mei,
Cum v-am crescut eu pe voi!

Du-te iarnă

Du-te iarnă sănătoasă,
Să mai ies și eu din casă,
Să văd zarea luminată,
Să văd lunca îmbrăcată,
S-aud apele vuind
Și norii răzbubuind.
Să iasă tractoarele,
Să are ogoarele,
S-aud cucul cucuind
Și flăcăi pe plai doinind...
Du-te iarnă și mă lasă,
Să mai ies și eu din casă,
Să cînt, să mă veselesc,
Inima să-mi răcoresc,
C-am scăpat de boieresc!
Inima să mi-o deschid
Pentru țară și partid!

DIN ACTIVITATEA CERCURILOR LITERARE

Din inițiativa Comisiei pentru îndrumarea cercurilor a avut loc miercuri 9 martie, la Casa Scriitorilor o consfătuire cu birourile cercurilor literare din București. Au participat scriitori, reprezentanți din partea Casei Centrale a creației populare și al Sfatului popular al Capitalei. Ședința a prilejuit un fructuos schimb de experiență. Dările de seamă cu privire la activitatea cercului literar Ion Păun Pincio și a Cercului literar de la Fabrica de confecții „Gheorghe Gheorghiu-Dej, discuțiile pe marginea lor au arătat clar necesitatea creării unei comisii orășenești de îndrumare a cercurilor literare.

Paralel cu îndrumarea ideologică și profesionala necesară, tinerii scriitori sînt îndrumați astăzi spre un permanent contact cu viața nouă din anumite domenii economice concrete. În cuvîntul lor participanții la ședință s-au referit aproape unanim la această problemă. Diverse cercuri literare mai puțin legate de viața unor mari unități socialiste, caută în momentul de față să găsească modalitățile necesare pentru a înlesni contactul tinerilor scriitori începători cu problemele producției, cu viitoarele lor personaje.

Întocmirea de către cercurile literare a textelor de brigăzi (brigăzi artistice de agitație), ni se pare o inițiativa utilă în acest sens. Dezbaterile au scos în evidență de asemenea necesitatea unui mai înalt nivel teoretic al cercurilor literare bucureștene. S-a propus înființarea unor „cursuri" de estetică și teorie literară pe lîngă Casa regională de creație populară. Se resimte și aici, în Capitală, slaba prezență a scriitorilor consacrați chemați să dea ajutor „ucenicilor". Nu întotdeauna Casa centrală a creației populare, redacțiile revistelor „de specialitate", Uniunea Scriitorilor, se îngrijesc de creșterea viitorilor poeți, prozatori, dramaturgi și critici.

La consfătuire s-a ridicat cu deosebită insistență problema luptei împotriva influenței ideologiei burgheze în cadrul creației și al dezbaterilor. Trebuie să fim netoleranți față de orice ieșire neprincipială, nesănătoasă. Atmosfera de laudă reciprocă, cocoloșirea lipsurilor, familiarismul dintr-o seamă de cercuri literare eterogene înlesnește, de obicei, prezența confuziilor, a ideilor de contrabandă, platitudinea.

Tovarășul Haralamb Zincă, președintele Comisiei centrale pentru îndrumarea cercurilor literare, vorbind în încheiere despre importanța acestei consfătuiri — prima pe Capitală, — a menționat cîteva din sarcinile imediate care stau în fața cercurilor literare: cum ar fi legătura concretă cu producția, ridicarea nivelului ideologic și profesional al tinerilor condeieri, contribuția cercurilor literare în cadrul brigăzilor artistice de agitație etc.

PORTRET de PLUTAȘ

Cînd l-am văzut dintîi, mai că m-am speriat. Voinic l-am știut și pe Iordache Cojocaru, cel care s-a plimbat astă vară ca turist prin Bulgaria, voinic l-am știut și pe Costică Ungureanu, dar nici chiar așa. Cînd se așează plutașul meu pe scaun parcă ar trage și cerul după el. Cînd se ridică parcă nu se mai termină. Are niște palme!... Dacă ți-ar da una, batăr în glumă, zaci două săptămîni.

L-am văzut prima oară pe plută, acum cîțiva ani. Era pe la începutul lui aprilie. Veniseră apele mari. Bistrița bătea furioasă în maluri, spumegînd amețitoare. Cald nu era. Dinspre cîmp bătea un vînt rece și tăios. Norii se învolburau pe deasupra capetelor, jos de tot. Ți se părea că-i destul să întinzi mîna mai tare și să smulgi caiere fumurii. Pe o astfel de vreme l-am văzut, singur, pe-o plută de opt căpătîie, mai la două sute de metri. Stătea pironit la cîrmă, cu picioarele desfăcute, ușor aplecat înainte. Și după ce a trecut de podul de pe care îl priveam, am auzit în urma lui o melodie duioasă, dulce, caldă, așa cum sînt mai toate cîntecele pe Valea Bistriței. Am înțeles. Omul de pe plută era mulțumit, liniștit. Ce-i păsa lui că Bistrița se zbătea și urla?

Badea Costică Chiele e un om blajin. Munțele acesta de om a întruntat firea munților, a vîntilor, a apelor, a poienilor, a locurilor printre care a crescut și a trăit. Munții Neamțului i-au dat firea lor domoală, liniștită. Limpezimea cerului de vară se oglindește în ochii lui clari, în privirile lui deschise. Frămîntul codrilor i-au dat neastîmpărul. Poate și de aceea spune: „Măi, oameni buni, omul trăiește o singură viață. Și dacă nu și-o trăiește acătîcea, degeaba mai trăiește. Am o viață și nu vreau să mi-o dorm pe laiță". Bistrița i-a dat iuțeala ei, siguranța vieții, a muncii. Și vai de acela care s-ar încumeta ca, trecînd peste blîndețea lui obișnuită, să-l cășuneze vreun rău, să-l facă să sufere. „Așa sîntem noi, plutașii: oameni cu oamenii, răi cu răii".

Povestea vieții lui Costică Chiele mi-au spus-o plutașii cu care se prinde tovarăș sau cei din sat cu el, din Buhalnița. Cînd l-am rugat odată să-mi vorbească despre el, a dat din umeri a lehamite:

— Ce să-ți povestesc? Ia, is și eu plutaș ca tata, ca bunicul și străbunicul. Iarna, la pădure. Tai lemnul și-l cobor la vale. Primăvara îl bag în apă și toată vara și o bucată de toamnă îl duc la vale, unde trebuie. Atîta. Ș-apoi nici n-am darul vorbirii.

Dar tovarășii lui (și ai mei) mi-au povestit multe. Moș Toma Chiele fusese dălcăuș la tat-su. A făcut-o el pe învățăcelul vreo cîțiva ani, apoi a plutărit singur. Cînd s-a ridicat de-o schioapă Grigore, feciorul cel mai mare, care-i acum director la fabrica din Tarcău, l-a luat pe plută și l-a spus: „Hai, Grigore! Vin de-nvață a plutări, vin de te uită cum se cîștigă pîinea amară pe care ți-o dă tat-tu". Și Grigore s-a dus, nu numai pentru că-l poruncise tat-su. Dar vedea flăcăuașul că-i greu de scos la capăt numai cu două brațe și-o casă de nevoi.

După cîțiva ani Grigore, fecior de nădejde, l-a luat pe Costică pe plută și l-a spus și el aspru: „Costică, hai pe apă"! Și Costică l-a întrebat: „Dălcăuș, bădie? Mă tocmești"? La care Grigore i-a răspuns: „Dălcăuș, frate. Vezi și tu cîtu-i de greu acasă. După vreo doi ani, cînd nici nu-i mijea mustața, Costică Chiele a aruncat spranga la cazic, la „Celuloza" și i-a spus frățîne-su:

— Bădie, de-amu gata! Nu mai merg cu dumneata.
— De ce măi zdrahonie? Nu-ți mai place a plutări?
— Ba-mi place. Dar mi s-o împlinit vremea de dălcăuș.
— Măi, s-a minunat Grigore. Da aprig mai ești!... Și te ghizui de unul singur?
— Mă ghizui, bădie. Ia te uită la palmele mele...

Și avea Costică încă de pe atunci făptura zdravănă, palmele late și grele de plutaș, palme muncite și brațe mari și vînjoase. Grigore n-a spus nimic. Așa doar sfîrșise și el a fi dălcăuș la tătîne-su. A adăugat doar:

— Vezi, mă țică... Bistrița nu-i ulița satului cînd te duci la horă. Pe lîngă trup și mîini, mai trebuie și un dram de minte.

Împreună au mai plutărit ei o bucată, dar așa, tovărășie, egali cum s-ar spune. Numai nu multă vreme, că prin '46-'47 l-a luat partidul pe Grigore și l-a trimis la cîrmă alt soi de treburi, unde era nevoie de multă minte, de îndrăzneală și hotărîre. Și Costică a plutărit mai departe singur, mîndru, cu sufletul împăcat. Și dacă uneori, pe înserat, mai cîntă a tristețe, e poate că-și amintește că nevoile nu i-au dat răgaz să umble mai mult pe la horă ori să cutreiere mai avan munții cu frumusețile lor fără margini. Și poate tot din cauza asta mai sculpă uneori în apă cu necaz și-i trage cîte-o înjurătură năprasnică la adresa domnilor negustori de plute, proprietari de fabrici ori slugoilor de la fostele domenii ale coroanei, care i-au mîncat tinerețea.

Nu-i drept că badea Costică nu are darul povestirii. Sub ochii lui, Valea Bistriței a căpătat o nouă înfățișare decît cea pe care o știa cînd s-a tocmit dălcăuș la frățîne-su: sub ochii lui s-au înălțat toate, pe malurile apei.

Și seara, cînd autobuzul îl readuce în sat, povestește oamenilor ce-a mai aflat și ce-a mai văzut pe unde a fost și pe unde a trecut. Și a avut badea Costică ce povesti:

— Ieri s-or fi spălat domnii de fabrici. Gata!
— La „Trecătoarea lupilor" a început să se facă fabrică nouă, faină a dracului.
— Se zice că s-o face plan ca-n Uniunea Sovietică. Mi-o spus Grigore. Și el știe ce spune.
— Ei, dac-ați ști voi ce se face la Bicaz! Uzină electrică măi, care să meargă cu apă. Or să înhame Bistrița să dea lumină.

Și cîte și mai cîte.

Dar odată Costică Chiele tot a pațit-o cu pluta. Era acum vreo doi ani, în vară. Apa era tulbure, înspumată. Plouase tare la deal și Bistrița iar începuse să-și facă de cap. Badea Costică luase o plută, grea a dracului, formai de la Hărosia, aproape de Broșteni, a mers ea pluta cît a mers, dar aproape de Buhalnița pluta care-i mergea înainte, a nimerit în nu știu ce și a închis apa. Chiele n-a mai avut vreme să mai manevreze și a intrat cu toate cele 8 căpătîie în tabla buștenilor din fața lui. A plesnit deodată spranga, pîrlind și un colț nodat de cablu l-a plesnit tare peste falcă, rupîndu-l-o. A simțit atunci o durere năprasnică, dar n-a fugit la mal. Așa plin de sînge cum se găsea s-a aruncat în apă, adunînd iar buștenii și refăcînd pluta. A muncit cîteva ceasuri în apa învolburată, istovit de truda și sîngele curs, pînă cînd toți buștenii pe care-i luase de la Hărosia erau alături, asigurați. Cînd s-a suit pe mal a căzut grămadă. N-a mai putut. Șiroia de sînge. L-au suit oamenii într-o mașină și fuga la spital. Acolo n-a mai avut ce-i face. Trebuia intervenție urgentă, care nu se putea face decît la Iași. S-a găsit o mașină mică și în cîteva ceasuri Costică Chiele era de acum pe masa de operație. I-au tocmit doctorii gura, l-au pus pe picioare și l-au dăscălit zdravăn.

— Cînd s-a rupt cablul trebuia să sari pe mal și să te îngrijești. N-ai fi pierdut atîta sînge.
— Cum? Să fi lăsat lemnele să se risipească pe apă?
— Să le fi lăsat!
— Dar ce, erau lemnele mele? Sau ale statului? Dacă fiecare plutaș și-ar părăsi pluta, unde am ajunge?
— Dacă te pierdeai?

Costică Chiele a rîs atunci și le-a spus:

— Ei, pe dracu! Doar nu se pierd acum plutașii, așa, cu una, cu două. Se pierdeau cînd ne tocmeam la domni. Atunci da. Știai cînd pleci de acasă, dar cînd te întorci sau dacă te mai întorci ba. Acum are cine purta grija plutașilor.
— Oricum, o bucată de vreme, un an, doi, să nu mai plutărești, c-o dai de smintealǎ. Smunciturile și apa ți-or face rău.

Plutașul a privit pe doctori, le-a mulțumit tare pentru îngrijire și le-a răspuns într-o doară:

— Oi vedea eu...

Și a văzut. La o săptămînă și ceva s-a dus la Broșteni și s-a urcat din nou pe plută. Cei din schelă au rămas trăzniți. Mai că nu le venea să creadă că scăpase de la moarte.

— Așa ți-i de dragă plutăria, bade Costică?
— Dragă, tovarășe, mi-era dragă și pe vremuri, cînd mă urcam pe plută c-o mămăligă și cu un boț de brînză. Dar amu? La deal te aduce autobuzul, nu mai vii pe jos cîte o săptămînă de la Galați. Dacă erau alte vremuri îmi putrezea falca și mă prăpădeam, coșcogeamite plutaș în putere. Și apoi... casa plutașului, locul lui, e pe plută, pe Bistrița. Și dacă nu simți greutatea în palme, în cîrmă, dacă nu te vînjolești măcar o țîră cu puhoaiele, parcă nu trăiești.
— Ce-ai să faci după ce s-o închide Bistrița la Baraj?
— Oi plutări de la baraj în sus.
— Și dacă s-or face uzine și mai sus?
— Oi lucra la baraje, dar de pe Bistrița tot nu m-oi duce. Uite, tata cîtu-i el de bătrîn și tot nu s-ar dezlipi de apa asta a noastră. Amu, să dimineața, cînd trec plutele și se uită lung după ele și oftează. Cîteodată, cînd mă întorc de pe apă se roagă: „Mă, v-am învățat meseria, v-am crescut și voi vă bateți joc de mine. Mă lăsați acasă ca un neputincios, ca pe o muiere nevrednică. De ce? Luați-mă cu voi. M-oi tocmi ca dălcăuș"... Iar eu îl tot amîn de la o zi la alta și-mi vine tare greu cînd îl văd lăcrimînd și privind la plutele care se tot duc la vale. Dar tot l-oi lua odată. C-așa-i plutașul, chiele ră de fecior al apei. Și dacă te sui odată pe plută nu-ți vine a te mai da jos

C. Ciubotaru-Silvian